STRIP SCHRIFT

Prijs € 3,75

ANDRÉ TAYMANS
TED BENOIT
KEVIN SMITH

342 – JAARGANG 34 – NUMMER 5 – 'S WERELDS OUDSTE STRIPINFORMATIEBLAD – VERSCHIJNT 10× PER JAAR

AGENDA

t/m 28 maart
Expositie 'Kiekeboe zilver', alleen te bezichtigen voor en na de voorstellingen, Arenbergschouwburg, Arenbergstraat 28, Antwerpen, België, info: (+32)(0)3-2024611.

t/m 8 april
Expositie 'De getekende eeuw, politieke prenten 1900-2000', Persmuseum, Zeeburgerkade 10, Amsterdam, info: (+31)(0)20 6928810, of via de site www.persmuseum.nl

t/m 12 april
Expositie Peter Pontiac, Galerie Fuzzyart, 2e Tuindwarsstraat 11, Amsterdam, info: (+31)(0)20-662780.

t/m 14 april
Expositie 'Het alledaagse in het Franse beeldverhaal', over Philippe Dupuy en Charles Berbérian, Tweebronnen, Diestsestraat 49, Leuven, België.

t/m 12 mei
Expositie 'Tour de Trance', over Luc Zeebroek (Kamagurka), Stedelijk Museum, Paulus Potterstraat 13, Amsterdam, info: (+31)(0)20-5732911.

16 maart
5e Oost Nederlandse Stripboekenbeurs, Broerenkerk, Achter de Broeren, Zwolle, info: (+31)(0)38-4221077.

Vanaf 16 maart
Expositie 'Peter de Wit tegen de muur', Galerie Lambiek, Kerkstraat 78, Amsterdam, info: (+31)(0)20-6267543, of via de site www.lambiek.net

20 maart t/m 5 mei
Expositie 'L'Astree van Honoré d'Urfé', La Maison Descartes, Vijzelgracht 2a, Amsterdam, info: (+31)(0)20-5319500.

6 en 7 april
Salon de la BD de Maisons-Laffitte, Maisons-Laffitte, Frankrijk, info: (+33)1-34931281.

14 april
Stripruilbeurs van Stripclub Tafelrond, Zaal 'Het Bad', Martelarenlaan, Kessel-Lo (bij Leuven), België, info: (+32)(0)16-236597.

28 april
1e Grote Stripbeurs van Midden-Nederland, Euretco Center, Meidoornkade 24, Houten.

1 en 2 juni
Stripdagen, Haarlem.

2 juni
5e Stripbeurs, Kalmthout, België, info: (+32)(0)3-6666783, of via e-mail: stripkalmthout@hotmail.com

14 en 15 september
Stripdagen Den Bosch, Brabanthallen, 's-Hertogenbosch.

DE MEEST ACTUELE AGENDA OP STRIPGEBIED KUNT U BINNENKORT WEER RAADPLEGEN VIA HET WORLD WIDE WEB VAN HET INTERNET OP ONZE NIEUWE STRIPSCHRIFTPAGINA'S

Bits & Pieces

Ontslag

'Het probleem is dat het nu allemaal ontzettend lang duurt.' Aan het woord is de ongeduldige Corine van Rozendaal van uitgeverij Big Balloon. Ze hebben Don Lawrence voorzien van een opjaagmaatje, geheten Liam McCormack. Die moet zorgen dat de oude Don meer gaat produceren. En als die ouwe het niet voor elkaar krijgt zal McCo wel even zelf de pen grijpen. Dat getalm van al die oude kwaliteitstekenaars, daar kan een beetje geldmachine niet op wachten. Het gaat om de kwantiteit. Er moeten gewoon meer albums per jaar worden geproduceerd. Storm moet een soort Suske-en-Wiske-productie worden. Even een verhaaltje in elkaar flansen en hup daar is weer een album. 'Wij hebben liever dat er elk jaar een nieuw verhaal uitkomt. Nu verschijnt er eens in de vijf jaar een verhaal' klatert Corine verder.

Tsja. Als je zo weinig succesvolle series hebt als Big Balloon dan ga je wel je toppers uitmelken. Alleen die creatieve bedenkers, die Lodewijk en die Lawrence, die zitten in de weg. Don is al koud gesteld door McCo. Wat te doen met Martin?

Nou die flikkeren ze er gewoon uit! Dat zet je dan in de krant. En dan is de heer Lodewijk ook geïnformeerd! Dat is modern management. Niks te maken met oorspronkelijkheid, wortels en jarenlange samenwerking. Gewoon opsodemieteren.

Wij als uitgever gaan zelf wel scenario's maken. Het moet maar eens afgelopen zijn met die creativiteit. Wij hard werkende marketeers, altijd druk met het bedrijf van negen tot hooguit vijf, minus de pauzes en de borrels uiteraard, weten hoe je creativiteit moet afdwingen. Die oude lullen met hun pen en hun potlood zitten onze jaarcijfers in de weg. Gewoon een clubje frisse jonge mensen zonder ervaring erop. De stomme lezer merkt het toch niet. Leuke plaatjes in een coole verpakking. Daar gaat het om. Heb je dat eenmaal geregeld dan kun je weer fijn een paar jaar achteroverleunen. Want zelf iets tot stand brengen is van dit soort lui niet de sterkste kant. Weten precies wat een ander moet doen. Maar zelf de armen uit de mouwen steken, ho maar.

Want anders snap ik niet dat Martin Lodewijks Agent 327 nu bij Meulenhoff zit. En in het AD staat. Een agent die voor de tweede keer, bij een geheel nieuwe stripgeneratie, veel succes heeft. Dat had een beetje wakkere marketingfiguur bij die uitgeverij Balloon toch ooit zelf kunnen bedenken? Maar ja, dan moet je wel tijdig aan het werk en niet zitten slapen. Dat is kennelijk lastig. Daar moet je kennis van de markt voor hebben. En snappen hoe je iets promoot. Enthousiasme tonen voor je eigen stal. Je eigen tekenaars en scenaristen steunen met sterke campagnes. Dan kun je niet volstaan met oekazes via de krant. Of met een telefoontje.

Dat walgelijk afstandelijke gedrag kun je alleen tonen als je niks meer voor medemensen en historie voelt. Alles als een weggooi-product beschouwt. Ook mensen. Mensen die jarenlang voor de basis onder jouw huidige boterham hebben gezorgd. Voor een schamel bedragje per pagina bereid waren dag en nacht deadlines te trotseren. Walgelijk gedrag dus. Als je bereid bent voor de allesoverheersende geldzucht over mensen heen te walsen. Ze te dumpen als oud vuil. En zelf voor nutteloze prietpraat fors betaald willen worden.

O, ziet Don het wat minder? Gooien we toch een McCo tegen hem aan. Is die Lodewijk al zestig? Nou da's niks meer voor onze cool-cokende generatie. Al dertig jaar een pilaar onder onze branche? Weet ik niks van. Heb er dus ook niks mee te maken. Je hoort het ze denken.

Dat uitgeverijen ook scherp moeten opletten om te overleven is begrijpelijk. En redelijk. Maar dat je via een krantenинterview zo open en bloot je hebzucht etaleert, tegelijk een nietsvermoedende scenarist ontslaat en alle kwaliteitscriteria in één klap inruilt voor de heilige omzet, ontmaskert de leiding van Big Poen.

De term balloon, symbool van de creatieve vormgeving in strips, zou deze uitgeverij moeten worden ontnomen.

Ben Bits

STRIP SCHRIFT

Jaargang 34 maart 2002 nummer 5 (342)

Verschijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap
De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Redactie
Arco van Os, Rik Sanders, Harry Wibier

Medewerkenden
Tijs Bagchus, Jasper Bakker, Olav Beemer, Ben Bits, Hans Bottelier, Esther Captain, Rob Derks, Bram Dilrosun, Gijs Hillenius, Rob Irrgang, Michel Kempeneers, Just de Leeuwe, Gert Meesters, Jean-Marie Mievis, Jeroen Mirck, Hans Pols, Ed van Schuijlenburg, Rudy Vrooman, André Wijntjes, Hennie van der Zouw

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08
E-mail: redactie@stripschrift.nl
Website: www.stripschrift.nl

Uitgever
Uitgeverij Stripstift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

Abonnementen
Abonnementen-administratie Stripschrift
t.a.v. Willem Naber
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
Telefoon: 026 - 339 20 85, telefax: 026 - 339 20 86
E-mail: administratie@stripschrift.nl
Abonnementsprijs €33,70
Leden van Het Stripschap €1,15 korting
Nederland: Giro 209948 of Bank 82.67.01.523
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: Bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Turnhout
Opzeggingen alléén schriftelijk en uiterlijk twee maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar
Foreign subscriptions on request

Reprorecht
Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met:
Redactie Stripschrift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08
E-mail: adverteren@stripschrift.nl

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Het Raadsel, Amsterdam-Antwerpen

Omslag
André Taymans

ISSN 0165-845X

Redactioneel

Met bewondering en afgunst kijken wij naar onze zuiderburen. Daar zet een heuse Vlaamse cultuurminister zich in om een serieus stripbeleid op poten te zetten. Tijdens de uitreiking van de Bronzen Adhemar, Vlaanderens belangrijkste striponderscheiding, in december vorig jaar kondigde Bert Anciaux aan dat er in 2003 een Prijs van de Vlaamse Gemeenschap komt met een geldbedrag van €12.500. Niet onaardig. Inmiddels is het vrijwel zeker dat de Bronzen Adhemar de rol van deze gemeenschapsprijs zal vervullen.

Maar nu Nederland. Sommige collega's van ons vroegen zich af wat onze staatssecretaris van cultuur aan stripbeleid doet. Wel nu, dat hebben wij eens voor hen nagevraagd. Hoewel Rick van der Ploeg niet geheel onbelezen blijkt op stripgebied (zie actualiteiten) kunnen we de vraag afdoen met een kort en bondig antwoord: niets structureels. Uit de reactie van het ministerie blijkt dat het verkrijgen van overheidssteun voor stripinitiatieven vooralsnog een incidentele of individuele aangelegenheid blijft.

Wel met recente successen overigens: diverse tekenaars hebben in de afgelopen jaren een beroep gedaan op het Fonds voor beeldende kunsten, vormgeving en bouwkunst. Bovendien krijgen het Stripmuseum in Groningen en de Stripdagen Haarlem gelden uit diverse potjes. En de Professor Pi-prijs van het Amsterdamse fonds van de kunst gaat geregeld naar striptekenaars. Dus zo beroerd staan we er ook weer niet voor. Desalniettemin zou een structurele ondersteuning of 'Staatsprijs voor het Stripverhaal' niet misstaan in een Nederlands cultuurbeleid. Misschien onder het nieuwe kabinet Fortuyn?

P.S. Noteert u in uw agenda: 1 en 2 juni: Stripdagen Haarlem,
14 en 15 september: Stripdagen Den Bosch.

Inhoud

2 **AGENDA**
2 **BITS & PIECES** Ben Bits
4 **ANDRÉ TAYMANS** Jean-Marie Mievis
12 **JAN KRUIS** Harry Wibier
14 **TED BENOIT** Michel Kempeneers
16 **INKTSPOTPRIJS 2001** Rik Sanders
17 **DONALD DUCK 50 JAAR** Rik Sanders
18 **ALEX RAYMOND** Michel Kempeneers
20 **KEVIN SMITH** Rob Irrgang
22 **KENNEMER GASTHUIS** Harry Wibier
24 **BOEKEN**
28 **ACTUALITEITEN**
32 **AANSTORMEND GEWELD** Gert Meesters
34 **STARS & STRIPS** Olav Beemer
36 **GOVERNORS** Rob Derks

ANDRÉ TAY

Een kleine twintig kilometer ten zuiden van Brussel ligt Rixensart. Vlakbij het vermaarde kasteel en vanaf de straat aan het zicht onttrokken door een grote haag staat de woning van André Taymans **(1967). Taymans is een echte veeltekenaar, maar slechts een deel van zijn werk is in het Nederlands vertaald. Bij ons is hij vooral bekend door zijn detective-strip** *Caroline Baldwin*, **waarvan binnenkort het zesde deel zal verschijnen. Een grote hond ('hij is niet gevaarlijk, hoor,' verzekert de tekenaar me) houdt ons tijdens het interview in de eetkamer gezelschap. In de aanpalende werkkamer bewonder ik enkele originelen van** Milton Caniff **die een ereplaatsje aan de muur hebben gekregen en een kleine prent van** Cosey, **met opdracht voor André.**

Na je studie aan St-Luc heb je eerst een tijd in het uitgeversbedrijf gewerkt alvorens je volledig aan striptekenen te wijden. Hoe komt dat?

André Taymans: Toen ik was afgestudeerd heb ik eigenlijk beide tegelijk gedaan; ik werkte in de reclamesector en ik tekende mijn eerste strip voor uitgeverij Lefranc. Op dat ogenblik was het striptekenen echter louter een hobby. Beroepshalve heb ik samen met twee vrienden een reclamebureau, Concerto, opgericht. Onze specialiteit bestond uit het werken met striptekenaars. We hebben campagnes gerealiseerd voor Solvay en Petrofina met ondermeer **René Hausman** en **Will**. Toen we naar aanleiding van een reclameopdracht Will thuis gingen opzoeken, toonde hij ons een heuse schat aan illustraties. In zijn kelder lagen massa's onuitgegeven spullen die niemand ooit had gezien. 'Zonde,' dachten we. Zo is het idee gegroeid een boek over Will te maken in de reeks *Collection Privée*. En wat daarin staat is nog maar het topje van de ijsberg. Ongelooflijk zoveel tekeningen als die man had gemaakt! Jammer genoeg liep het boek niet goed. Toch zijn we er apetrots op, want het is een bijzonder mooi boek.

Wanneer heb je dan besloten om enkel nog strips te tekenen?

Op een gegeven ogenblik moest ik kiezen. Het reclamewerk deed ik slechts om te overleven, om de huur te betalen. Het is altijd mijn droom geweest striptekenaar te zijn en toen mijn strips begonnen te verkopen heb ik al het andere laten vallen om me uitsluitend nog met striptekenen bezig te houden.

In Le dictionnaire mondial de la Bd **van uitgeverij Larousse lezen we over jou: 'Son graphisme mêle habilement le dynamisme de l'Ecole de Marcinelle et la lisibilité de la ligne claire.' Hoe ben je tot die mengstijl gekomen?**

Ik weet niet goed wat ik daarover moet zeggen. Als kind was ik geabonneerd op *Robbedoes*. Ik was dol op *Baard en Kale* en *Guus Slim*. Toen ik een jaar of veertien was ben ik overgestapt op het weekblad *Kuifje*. Het is best mogelijk dat mijn tekenwerk, onbewust, een synthese van beide stijlen is, maar dat laat ik over aan degene die dat artikel geschreven heeft. Als tiener was ik sterk onder de indruk van **Maurice Tillieux**, die voor mij de overgang symboliseerde tussen de school van **André Franquin** en die van **Hergé**. Maar later zijn daar andere invloeden bijgekomen: **Philippe Berthet**, Cosey, **Vittorio Giardino** - tekenaars die realisme en klare lijn weten te combineren.

Je ging als jonge knaap ook naar Edgar P. Jacobs **om hem je tekeningen te tonen.**

Ja, dat was nog voor ik naar St-Luc ging. Vroeger zat ik aldoor maar te tekenen. Toen op een dag de loodgieter bij ons kwam om één of andere reparatie uit te voeren en merkte dat ik op de keukentafel strippagina's zat te tekenen, zei hij dat hij nog een andere klant had die ook strips tekende en of ik die misschien toevallig kende. Zijn naam was Edgar Pierre Jacobs. Hij maakt *Blake en Mortimer*, zei hij. En of ik die kende. Hij stelde voor samen eens bij die meneer Jacobs langs te gaan en - de daad bij het woord voegend - belde onmiddellijk voor een afspraak. Ik nam een stapel tekeningen mee en samen gingen we op pad. Het was een vrij kort bezoek. We hebben ongeveer drie kwartier gepraat en sindsdien stuurde ik hem regelmatig nieuwe tekeningen en pagina's, die hij dan van commentaar en advies voorzag. Hij was de eerste beroeps aan wie ik mijn werk heb getoond.

Wat voor indruk maakte Jacobs op jou?

Hij was al behoorlijk oud. Voor mij zijn dat jeugdherinneringen. Ik vond hem zeer sympathiek en open, een vriendelijke opa die me heel wat heeft bijgebracht. Het grappige is dat telkens als hij mij iets duidelijk wilde maken, hij Hergé als referentie gebruikte. Nooit zijn eigen werk. Hij zei dan iets als: 'Hergé zou dit op die manier hebben gedaan'. Zijn huis paste perfect bij zijn strips; zeer Engels met grote vitrinekasten en een machtig samoeraiharnas. Erg indrukwekkend allemaal.

A suivre

In *À propos* **stelde je dat als je geen striptekenaar was geworden je een carrière als uitgever wel zag zitten. Wat voor spullen zou je dan uitgeven?**

Mijn grootvader was uitgever van een dagblad. Ik heb dus altijd in die sfeer van een uitgeverij geleefd. Dat beroep heeft ook altijd een bijzondere aantrekkingskracht op me uitgeoefend. Het is daarom dat ik samen met **Stephan Caluwaerts** aan de basis sta van de collectie *À propos*. Wat me vroeger interesseerde in *Les cahiers de la bd* was het interview met de auteur. Dat was goed gestoffeerd en diepgaand. Als ik nu naslag- werken of tijdschriften lees heb ik al te vaak de indruk dat er steeds over de carrière van een auteur wordt gepraat: eerst heb je dit album gemaakt, vervolgens dat. Ik blijf op mijn honger zitten en kan me niet van de indruk onttrekken dat ik eigenlijk helemaal niets heb opgestoken over die persoon. Vandaar ons idee om voor *À propos* niet iemands gehele oeuvre te bespreken, maar ons te beperken tot een deelaspect waarover we dan een diepgaand gesprek konden voeren en een diepgaande analyse konden brengen. Dat kon één enkele serie zijn, maar soms ook één bepaalde held of zelfs één enkel album. Mocht ik uitgever zijn geworden, dan vermoed ik dat ik zulke dingen op de markt zou brengen: monografieën van stripauteurs. En jong talent. Soms vraagt men me in de jury te zetelen bij de beoordeling van de eindwerken in St-Luc. Sommige studenten zijn echte virtuozen. Ze hebben goud in hun vingers zitten, maar ze kunnen bij geen enkele uitgever aan de bak, want die zijn steeds conservatiever geworden. Als je ziet hoeveel jong talent gewoonweg nooit de kans krijgt omdat ze niet binnen het enge keurslijf van zo'n uitgeverij passen. Daarbij komt nog dat almaar meer uitgeverijen samensmelten, met als gevaar dat we binnenkort nog slechts één grote uitgeverij overhouden die slechts één soort strip op de markt brengt. Natuurlijk ben ik ook wel zo realistisch te beseffen dat een uitgeverij niet alleen van jonge tekenaars kan leven. Je hebt grote kannonen nodig die geld in het laatje brengen. Gelukkig hoef ik me daarover als striptekenaar het hoofd niet te breken.

Ik heb het geluk gehad *Caroline Baldwin* te kunnen beginnen in *A suivre*. Tegenwoordig bestaat er voor jongeren geen echt groot blad meer waarin ze hun eerste stappen kun-

MANS

door
JEAN-MARIE MIEVIS

***Boven*, Decor in Barcelona, gebruikt voor de cover van *De laatste dans*. *Links*, schets voor plaat 41 uit *Het gif van de macht*.**

nen zetten. Ze zijn volledig aangewezen op het undergroundcircuit of moeten noodgedwongen hun toevlucht nemen tot uitgaven in eigen beheer. Wat weer een groot risico inhoudt, want als je op eigen houtje twee strips uitgeeft die voor geen meter verkopen,

krijg je al vlug het etiket 'onverkoopbaar' opgeplakt en dan kun je het verder wel vergeten. In mijn studententijd kwam de toenmalige directeur van Casterman, **Didier Platteau**, naar de eindwerken kijken. 'Dat en dat wil ik voor *A suivre*', zei hij dan. Dat een directeur van een grote uitgeverij zoiets zou doen is tegenwoordig ondenkbaar. Om nu in dit beroep te moeten debuteren lijkt me ontzettend lastig.

Wat betekende *A suivre* **voor jou? Was het een droom die werkelijkheid werd?**
Ja. Het was al onvoorstelbaar dat ik op zulke jonge leeftijd een album in het fonds van Lefranc had en dat een ander verhaal in *Robbedoes* stond, maar *A suivre* was voor het merendeel van de tekenaars van mijn generatie een onmogelijke droom. Het was het monument onder de stripbladen. In die periode had Casterman geen jeugdstrips meer, enkel de zogenaamde intellectuele strip voor volwassenen met de nadruk op een sterk verhaal. Ik heb geluk gehad: via een achterdeurtje ben ik bij Casterman binnen geraakt op het moment dat ze weer jeugdstrips wilden gaan uitgeven. Dat was met *De avonturen van Charlotte*. Zelfs toen al had je twee Castermans: eentje voor de jeugd- en kinderstrips en eentje voor de 'echte' auteurs. Het is toeval dat ik heb besloten helemaal in mijn eentje een strip te maken en dat is *Caroline Baldwin* geworden. De toenmalige directeur van *A suivre*, **Jean-Paul Mougin** wilde het meteen voor zijn blad. Ik had nooit durven hopen ooit nog in *A suivre* te staan en ook al is het blad enige tijd later ter ziele gegaan, het blijft een mooie herinnering.

Hoe is *Caroline Baldwin* **precies ontstaan?**
Ik maakte voor Casterman twee kinderstrips, *De avonturen van Charlotte* en *Flopsy*. Tussen de uitgever en de scenaristen waren problemen gerezen en doordat de toekomst van beide reeksen onzeker was, had ik het idee om in afwachting van de oplossing een one-shot te maken. Voor Dupuis had ik al een album van *Munro* getekend en mijn plan was mijn nieuwe project voor te stellen aan **Phillipe Vandooren**, die ik goed kende, voor de collectie 'Vrije Vlucht'. Toen Casterman echter lucht kreeg van mijn idee, werd ik bij de directeur ontboden die er op stond dat Casterman het album zou uitgeven. Oorspronkelijk zou het een verhaal van 80 pagina's worden met een astronaut in de hoofdrol. Eén van de nevenfiguren was een vrouwelijke privédetective. Aan de uitgave waren een paar voorwaarden verbonden. Allereerst moest ik het aantal pagina's beperken tot 64. Bovendien wilden ze geen one-shot, maar een heuse serie. Dat veroorzaakte een groot probleem, want ik had voorzien dat mijn hoofdpersonage - de astronaut - aan het einde zou sterven en ik voelde er absoluut niets voor hem in een volgend deel op miraculeuze wijze te laten verrijzen. Na oeverloze discussies besloten we een nieuw hoofdpersonage te maken. Dat werd de vrou- welijke detective die in het originele verhaal slechts een miniem rolletje had. Zo is Caroline Baldwin ontstaan. Om de lezer niet het verkeerde idee te geven dat we dat personage zomaar uit de lucht hadden gegrepen, besloot ik haar een sterk karakter mee te geven. Ze drinkt en ze rookt. Op die manier kon ze makkelijker als heldin geaccepteerd worden.

Clichédetective

Aanvankelijk wou je dus helemaal geen heldin?
Nee, absoluut niet. In de oorspronkelijke synopsis had ik een detective nodig. Ik wilde niet in het clichébeeld verzanden van de stoere bink, met de voeten op het bureau, de schrijfmachine en de hoed. Het moest realistischer en moderner. Daarom heb ik voor een vrouw gekozen die werkt voor een groot bureau. In het eerste album moest ook duidelijk worden dat zij de hoofdfiguur was en niet de astronaut. Vandaar haar sterke persoonlijkheid. Al moet ik toegeven dat het eerste deel wel met kunst- en vliegwerk tot stand is gekomen omdat het niet echt vooraf was beraamd.

Heb je Caroline gebaseerd op een bestaande persoon?
Nee. Ik heb verschillende versies van Caroline getekend: blond, met kort haar, met bril. Ook hier wilde ik niet vervallen in het clichébeeld van de stripheldin: blond en rondborstig. Ze moest ook niet aan het schoonheidsideaal beantwoorden, maar veeleer het type vrouw zijn dat je op straat tegen kan komen.. De inhoud van de verhalen is het belangrijkste voor mij. In series als *Natasja* en *Jessica Blandy* spelen de makers veel in op de pin-upkant van het personage. Daar had ik dus helemaal geen zin in.

Waarom heb je voor de Verenigde Staten als setting gekozen?
Zoals gezegd was in mijn oorspronkelijke synopsis de hoofdrol weggelegd voor een astronaut. De enige natie die op de maan geweest is, zijn de Verenigde Staten. De keuze was dus snel gemaakt. Maar ik had echter geen zin de ganse reeks in dat land af te laten spelen, en daarom laat ik Caroline veel reizen. Ik heb haar Indiaanse roots gegeven: haar moeder stamt af van een indianenstam uit Quebec, de Hurons, en ze is bijgevolg Franstalig. Haar vader is Engelstalig. Zo hoeft Caroline dus niet vast te zitten aan die Verenigde Staten, want die spreken me eerlijk gezegd niet zo aan. Trouwens, het eerste album, *Moon River*, speelt zich deels af in Venetië, maar voor een deel ook in Zwitserland en Cuba.

***Links*, Gary met wie Caroline een uitvoerig beschreven relatie had in *Contrat 48-A*...**

...en die voor de Nederlandse lezers uit de lucht komt vallen in *Het gif van de macht* (*rechtsmidden*).

Was je niet bang dat men vergelijkingen zou maken met bij voorbeeld Jessica Blandy?
Naar mijn mening hebben die twee strips niks met elkaar te maken, op het vlak van de intrige, noch op het gebied van vormgeving. Dat Caroline zou worden vergeleken met alle andere bestaande stripheldinnen lag voor de hand. Daarom mocht ze ook niet beantwoorden aan die clichés. Jammer genoeg speelt het toeval een rol. Zo liet ik voor *De laatste dans* Caroline naar Cuba reizen. Enkele maanden voordien verscheen een album van *Jessica Blandy* dat zich eveneens in Cuba afspeelde. We zullen ook wel een deel van onze lezers gemeenschappelijk hebben, maar dat zijn die mensen die alle nieuwe strips kopen, de fanaten. Het grootste gedeelte is voor beide reeksen verschillend. Zo heeft Caroline tot mijn aangename verbazing een grote groep vrouwelijke lezers. 99 procent van de brieven die ik krijg is afkomstig van vrouwen die zich met Caroline identificeren. Bij mijn andere reeksen heb ik nooit iets dergelijks gezien, omdat het publiek steeds uit mannen bestond. Ik denk dat mijn publiek bij voorbeeld meer gelijkenissen vertoont met dat van Cosey. Zeker voor *Angel Rock* kreeg ik vaak zulke reacties. Maar ik word liever met Cosey vergeleken dan met **Jean Dufaux**. Met Cosey voel ik me meer verwant.

Waarom zijn de eerste twee delen niet in het Nederlands verschenen? De Nederlandstalige lezer mist zo heel wat noodzakelijke achtergrondinformatie, zoals Caroline's Indiaanse afkomst, de relaties met haar vriendin Andy en met Gary...
Dat klopt. In het laatste album *Het gif van de macht* ontmoet ze haar vroegere liefde, Gary. Hun relatie wordt uitvoerig beschreven in *Contract 48A*, maar voor jullie lezers komt die uit de lucht vallen. Dat is werkelijk een stommiteit van Casterman. Ik vermoed dat ze in die turbulente periode niet veel heil zagen in een Nederlandse versie van *Caroline Baldwin*. Bovendien waren de twee eerste delen 64 pagina's. Daarna zijn ze geslonken tot 48. Ook *Bloed in het zwembad* en *De laatste dans* waren oorspronkelijk opgezet als één enkel album van 64 pagina's, maar om economische redenen heb ik er twee albums van elk 48 pagina's van moeten maken, die afzonderlijk gelezen kunnen worden. Casterman meende dat een album van 64 pagina's veel te duur zou zijn voor het Nederlandse publiek. Vandaar dat ze besloten de serie in het Nederlands te laten beginnen vanaf het derde deel. Dat is natuurlijk volslagen idioot, want *Caroline Baldwin* is een evoluerende strip. Nu zijn we op het punt beland dat de reeks ook in het Nederlands goed begint te lopen en zit Casterman met de handen in het haar. Ze hebben geen flauw benul hoe ze die twee ontbrekende eerste delen in de serie moeten integreren. In september zal *Caroline Baldwin* in het Duits verschijnen en daar maakt men exact dezelfde fout door de reeks met deel drie te laten aanvangen. In dit geval is het niet Casterman die in de fout gaat, maar wel de Duitse uitgever. Maar zoiets gebeurt echt buiten mijn wil.

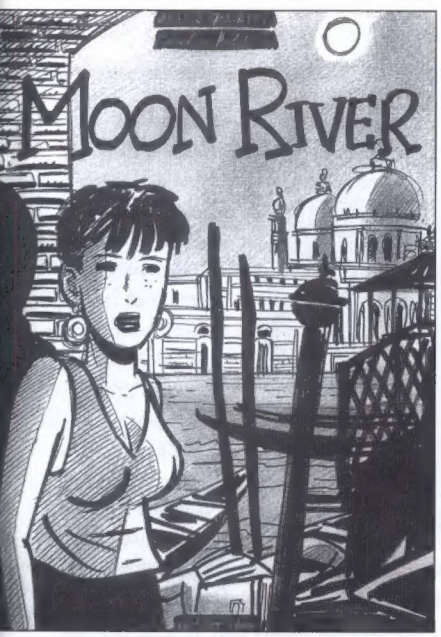

Aids

Was je van meet af aan overtuigd dat het een realistische serie zou worden met een personage dat merkbaar ouder wordt naarmate de reeks vordert?
Nee. Aanvankelijk was het een echte klassieke stripreeks waarbij de figuren steeds dezelfde leeftijd hebben, maar vanaf *Absurdia* is daar verandering in gekomen. Er waren problemen bij Casterman en het was niet zeker of men de serie nog wilde continueren. Ik was al die toestanden grondig beu, stelde het voortbestaan van mijn creatie ter discussie en op een bepaald moment dacht ik: 'Ik heb er genoeg van. Aan het einde van het album laat ik Caroline sterven.' Na veel overleg met enkele goede vrienden ben ik toch van dat idee afgestapt en ben ik tot het huidige einde van *Absurdia* gekomen, waar de vraag wordt gesteld of Caroline al dan niet seropositief is.

Het was een verrassend einde. Aids is een origineel thema voor een strip.
Derib heeft het wel over aids gehad in *Jo* maar dat was een educatieve strip op bestelling. Dat ligt helemaal niet in mijn bedoeling. Ik wil laten zien hoe een seropositief strippersonage verder kan leven. Ik heb altijd meer waarde gehecht aan de psychologische kant van het verhaal dan aan de actie. Dit gegeven schept op termijn meer mogelijkheden.

Was je niet bezorgd voor de reacties van de lezers?
Uiteraard. Ik was trouwens ook bang voor de uitgever. De oude directeur van Casterman wilde er niks van weten. Hij vreesde moeilijkheden met allerhande aids-groeperingen. Gelukkig kwam er net op dat moment een herstructurering bij Casterman waarbij een nieuwe directrice werd aangesteld. Haar heb ik mijn plan opnieuw voorgelegd en zij had er wel oren naar. Ook voor de reacties van het publiek was ik bevreesd. Bij *Absurdia* vielen die nog mee. Enkele recensenten schreven dat Caroline onmogelijk aids kon hebben, dat het maar een oud beproefd trucje was. Is de held dood of niet? In *Angel Rock* kregen ze dan de schok van hun leven toen ze merkten dat ik het toch had doorgedreven en Caroline wel degelijk seropositief was. Maar de reacties van de lezers op dat album zijn de beste die ik ooit gehad heb. Ook de pers was vol lof. Caroline is de eerste stripheldin die aids heeft en dat heeft duidelijk zijn vruchten afgeworpen op de manier waarop deze serie wordt gewaardeerd.

Angel Rock **is mijn favoriete album uit de reeks.**
Het mijne ook. Voor dit album heb ik werkelijk geen enkel compromis gesloten, geen enkele concessie gedaan. Daarvóór was dat vaak het geval: het was een detectivestrip en

'Als je een strip maakt met de bergen als decor is het onmogelijk om niet aan Cosey te denken.'

ik moest me aan bepaalde regels houden. Casterman heeft het spel eveneens goed gespeeld, ook op gebied van marketing. Men wou graag iets extra's bij het album voegen, maar ik wilde absoluut niet dat dit totaal niks met het verhaal te maken had, zoals een reeks stickers of een poster. Uiteindelijk is het dat kleine decor in 3D geworden en daarover ben ik uiterst tevreden.

Caroline Baldwin **is een serie die erg actueel is. Ben jij iemand die alle invloeden rondom je absorbeert om die later desgewenst te kunnen aanwenden?**

Mijn vrouw werkt voor de krant, *Le Soir*. Ik lees deze elke dag en probeer op de hoogte van de actualiteit te blijven. Vooral het buitenlands nieuws en de afwijkende *faits-divers* spreken me aan. Als ik iets lees wat me interessant lijkt voor een verhaal, noteer ik dat en leg ik het in een aparte lade van mijn bureau. Als ik aan een scenario werk herlees ik al die kleine notities om te zien of er iets bruikbaars tussen zit. Ik vind het belangrijk dat mijn verhalen rechtstreeks putten uit onze leefwereld, ook al zijn sommige dingen er af en toe met de haren bijgesleept.

Sommige auteurs maken verhalen die telkens hetzelfde stramien volgen. Eigenlijk vertellen ze altijd hetzelfde verhaal: er gebeurt een moord, een onderzoek volgt en de zaak wordt opgelost. Daar pas ik voor. Bovenop de intrige wil ik in elk deel ook het psychologisch aspect van de personages verder uitbouwen. Daardoor onderscheidt *Caroline Baldwin* zich van gelijksoortige strips. Zie je, ik beschouw elk album als een one-shot, een op zichzelf staand geheel. Bijgevolg kan het ene album verinnerlijkt zijn zoals *Angel Rock*, terwijl het volgende een politieke thriller is die bol staat van de actie. Ik kan werkelijk alle kanten uit en precies daarom wil ik met deze reeks verder gaan.

IK HEB HET TE LANG VOOR ME GEHOUDEN... TE LANG SPOOKT BUCKS GEZICHT DOOR MIJN DROMEN... JE BEKENT ZOIETS GEMAKKELIJKER AAN EEN ONBEKENDE...

De vader lijkt erg op Sean Connery...

Cosey

Angel Rock **is een zeer introvert album. De actie is tot het strikte minimum beperkt. In de Franse pers dook in alle recensies steevast de naam Cosey op. Stoort die vergelijking je of beschouw je het eerder als een compliment?**

Het is zeker een compliment. Ik ben dol op Cosey. Ik hou van al zijn werk en bovendien is hij een boeiend mens. Ik ontmoette hem voor het tweede deeltje van *À propos* dat aan *Jonathan* gewijd was. Het interview werd door mij gedaan. Als je een strip maakt met de bergen als decor is het onmogelijk om niet aan Cosey te denken. Het thema van de bergen is toch typisch voor hem. Ook de intrige is bij hem steeds minimaal. Alles gebeurt via dialogen tussen de personages of via overpeinzingen. In dat opzicht is *Angel Rock* zeker verwant aan het werk van Cosey en voel ik me geëerd door die vergelijking. Hij is werkelijk een zeer groot auteur.

Voor *Angel Rock* wilde ik een ongebruikelijk detectiveverhaal maken waarbij de intrige werkelijk tot het strikte minimum werd herleid en enkel als een soort rode draad fungeert. Aan het einde van het vorige deel, *Absurdia*, bleek dat Caroline seropositief was. Ik kon onmogelijk doen of er niks aan de hand was en Caroline volop in allerlei actievolle avonturen storten. Ik had een album nodig om de overgang te maken, om duidelijk te maken wat in Caroline's hoofd omging. Het is een album dat ademruimte biedt en daardoor ook het begin betekent van een nieuwe cyclus van avonturen. Ik ben me bewust van het feit dat een deel van mijn lezerspubliek een detectiveverhaal wil. Daar kan ik niet omheen. Vandaar dat er een onderzoek in moet zitten. Het meest sprekend echter is de psychologische kant: Caroline stelt haar ziekte ter discussie. Hoe moet het verder met haar leven? De minieme intrige van de vader die op zoek gaat naar het lijk van zijn vermiste zoon zorgt ervoor dat ze haar ziekte als het ware overstijgt en weer zin krijgt om verder te leven. Dit album was noodzakelijk om zowel mijn personage als mijn lezers te doen aanvaarden dat Caroline wel degelijk seropositief is.

Het album bevat zelfs een aantal muzieksuggesties om te beluisteren tijdens het lezen.

Dat is een duidelijke verwijzing naar Cosey. Een knipoogje.

De vader lijkt erg op Sean Connery of verbeeld ik me dat?

Daaraan heb ik niet gedacht. Hij is een beetje een mengeling van verschillende personen: hij lijkt op Will, maar ook op andere mensen die ik ken. Misschien doet hij je wel denken aan Sean Connery, maar dat was niet mijn be-

Caroline Baldwin 5: Het gif van de macht

Taymans
Casterman 2001
ISBN 90-303-8714-9
Prijs €4,75
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Caroline Baldwin *is een opmerkelijke serie. Niet dat Baldwins werkzaamheden als detective erg opmerkelijk zijn. Dergelijke detectivescenario's zijn al in duizenden varianten verteld.*

doeling. Daarentegen heeft Sean Connery wel een miniem rolletje in *Contrat 48-A*.

Angel Rock **vangt aan met een citaat van** André Malraux**. Meteen wordt een ernstige toon gezet. Wilde je duidelijk maken dat het je menens is met dit album?**

Ik hou veel van het werk van Malraux en ik had al citaten van hem gebruikt bij een oudere strip: *Sam Griffith*. *Angel Rock* moest totaal verschillend worden van de andere delen. Op alle gebied. Ik beschouw het als een buitenbeentje binnen de collectie. Het was dan ook noodzakelijk voor mij dat het album anders begon. Vanaf het begin moest die pessimistische sfeer voelbaar zijn. Vandaar eerst dat citaat van Malraux, gevolgd door zeven pagina's zonder tekst.

'ALLEEN. ALLEEN MET DE KOORTS DIE HEM VAN HOOFD TOT KNIE DOORVOER EN MET DAT TROUWE DING OP ZIJN DIJ : ZIJN HAND. ZO HAD HIJ HEM DE LAATSTE DAGEN VAKER GEZIEN : VRIJ, LOS VAN HEM, DAAR, RUSTIG OP ZIJN DIJ, KEEK HIJ HEM AAN, WAS HIJ ZIJN METGEZEL IN DIT EENZAME GEBIED... HIJ WIST HET ZEKER. HET WAS DE DOOD. '

-ANDRÉ MALRAUX-

Het album had perfect in de 'Vrije Vlucht'-reeks gepast.

Ja, dat had gekund. Die intrige van de vader die op zoek gaat naar zijn zoon had ik al veel eerder geschreven. Dat idee was bedoeld voor een one-shot. Ik heb het echter herschreven voor *Caroline Baldwin*. Maar, zoals ik reeds opmerkte, ik beschouw deze reeks ook meer als een verzameling one-shots.

De pagina waar Caroline haar revolver weggooit is erg mooi, maar dat die revolver precies voor de voeten van de moordenaar valt is toch wel sterk.

Ja, ik geef toe dat het een beetje te veel toeval is, maar vergeet niet dat het om een strip gaat. Voor mij heeft die scène een symbolische betekenis: Caroline besluit verder te leven en werpt haar revolver weg. Dat leek me een mooie overgang naar de volgende scène waarin de moordenaar Caroline wil vermoorden met haar eigen wapen. Ze neemt de loop van de revolver in haar mond en zegt: 'Ik zit al weken elke avond met die revolver in mijn mond. Schiet dan!' Deze eindscène had ik in gedachte en ik moest dus op een of andere, toevallige wijze het wapen bij de moordenaar krijgen. Zodoende...

Revolver valt precies voor de voeten van de moordenaar...

Caroline Baldwin **lijkt een pessimistische serie.**

Bij de eerste delen had ik me voorgenomen Caroline's onderzoeken slecht te laten aflopen. Zo sterft de astronaut in *Moon River* en is bijgevolg Caroline's opdracht mislukt. En in het tweede deel liegt Caroline, weliswaar om bestwil, tegen haar beste vriend. Op die manier wilde ik deze reeks van andere stripseries onderscheiden. Het is een soort handelsmerk alhoewel ik zo'n pessimistisch einde ook niet altijd ga toepassen, want dan verval ik net zo goed in een systeempje natuurlijk.

Maar ik ben het met je eens dat de algemene ondertoon van deze strip niet erg prettig is: Caroline is seropositief, ze is een getormenteerd personage. Sommige lezers verwijten me dat ook: 'Hoe kun je je heldin zoiets aandoen?' Ze nemen de zaak zeer ernstig op en voelen werkelijk mee met die 'arme stakker'. Men vraagt me of het me niet triest stelt haar zo te doen lijden. Maar wat zou dat? Ze is toch maar een personage op papier. Ik heb moeite met helden die keihard zijn en nooit een schrammetje oplopen. Ik voel me verplicht haar te kwellen, haar in de problemen te brengen, haar emoties mee te geven. Zo niet, zou het nogal oninteressant worden. Mijn eerste albums telden nog 62 pagina's. Daarvan reserveerde ik er 40 voor de intrige en de overige 20 voor het psychologische om de karakters van de personages uit te diepen. Toen ik voor de volgende delen over minder pagina's beschikte, heb ik noodgedwongen een verhaal in twee delen gemaakt. Met *Angel Rock* heb ik werkelijk de volle nadruk gelegd op de karakterontwikkeling en is de intrige bijzaak.

André Taymans *is als detectivescenarist ook niet bijster interessant. Het opmerkelijke aan de serie* Caroline Baldwin *is de persoon Caroline zelf. Ze is namelijk seropositief en haar leven is verwarrend en beangstigend. Onzeker en vol twijfels baant ze zich een baan door het leven. In het voorgaande album* Angel Rock *stond Baldwin zelfs dagelijks op het punt een einde aan haar leven te maken. Na grote hoeveelheden whisky in de kroeg overdag wachtte 's nachts een geladen revolver onder haar hoofdkussen. De levenskracht bleek sterker, de trekker werd niet overgehaald. Een louterende tocht door de bergen naar een vermoorde alpinist bracht haar terug op aarde.*

Het gif van de macht is het eerste deel van een tweeluik waar Baldwin in aanraking komt met haar oude geliefde Gary Scott, een FBI-agent. Echt vergeten heeft ze hem niet, getuige het nachtelijk liefdesverdriet. Bij Scotts introductie in de serie kan de lezer niet verwezen worden naar de eerste albums van de reeks, Moon River *en* Contract 48A*. Deze albums zijn namelijk nooit vertaald en dat is spijtig want in die albums speelt Gary een centrale rol. Baldwin heeft zich teruggetrokken in het afgelegen huis van haar overleden grootvader in Canada. Met de omringende wereld wil ze nog steeds niet veel te maken hebben. Geheel onverwacht wordt ze via Scott betrokken in een corruptieschandaal van de vice-president van de Verenigde Staten. Voor de uitrol van dit gegeven heeft Taymans heel wat verhaallijntjes nodig. Uiteindelijk is het gevolg dat Baldwin wordt overgehaald door haar oude detectivebureau om in Laos een gekidnapte zakenman uit handen van de ontvoerders te krijgen. Voor het zover is vindt er een nachtelijk rendez-vous plaats tussen FBI en de criminele bondgenoten van de vice-president. In het bloedbad wordt Scott doorzeefd en blijft Baldwin bewusteloos liggen. De zaak lijkt hopeloos verloren. Als een teaser voor het volgende album zien we, op de laatste bladzijde, Baldwin tussen de pagodes in Azië, dus dat zit wel goed. Taymans is een tekenaar met een vlotte lijnvoering waar zijn snelle productie van afstraalt. Zijn cameravoering is buitengewoon effectief. Helaas heeft hij de vervelende gewoonte erg veel pratende mensen af te beelden en dat zijn bepaald geen spannende beelden. Het fraaie inkleurwerk van* **Bruno Wesel***, dat doet denken aan Cosey, is een welkome aanvulling. Ondanks deze kwaliteiten zal Taymans vooral bekend worden als één van de pioniers van het beeldverhaal omdat hij op geslaagde wijze de hoofdpersoon van een conventionele stripserie met aids verbindt. Het doet dat op ingetogen en oprechte wijze. Hulde!*

JdL

Lundi 17H45. Plus de doute ! Elle file le parfait amour avec le hellâtre. Un homme d'affaires venu étudier les possibilités d'ouvrir un complexe hôtelier chez l'oncle Fidel" -
Lundi 19H25. Aïe ! m'a-t-elle repéré ?!
HOTEL INGLATERRA
Prado No. 416 e/ San Rafael y San Miguel
C. de la Habana. Cuba
Telef. 33 8593 al 97
Fax. 33 8254
Caroline Baldwin
NOMBRE - NAME
HABITACION - ROOM
FECHA - DATE
TIPO DE PROGRAMA
CARPETERO - DE
Mardi ± 16 heures. La gare désaffectée de Trinidad. Sans commentaires ! Mission accomplie ! ...

Het laatste deel - *Het gif van de macht* - **is weer totaal anders: actie van begin tot eind. Caroline wordt geen tijd gegund om over haar leven na te denken.**

Dat is zeer bewust gedaan. Ik heb twee soorten lezers: de ene leest *Caroline Baldwin* omdat ze van de psychologische ontwikkeling van de personages en van het intieme houdt; de andere gaat daar compleet aan voorbij en wil enkel een spannend detective-verhaal. Bij *Angel Rock* werd dat zeer duidelijk merkbaar. Sommigen vonden dit werkelijk het beste album uit de reeks. Voor anderen was het een dieptepunt, het slechtste album uit de reeks omdat er totaal niks in gebeurde. Ik moet beide lezersgroepen trachten tevreden te houden. Daarom dat het laatste deel wat lichter van toon is. En ik moet eerlijk bekennen dat *Angel Rock* ook voor mij een zware beproeving was omdat dit het meest persoonlijke album is dat ik ooit heb gemaakt. *Het gif van de macht* is wederom een verhaal in twee delen. In het eerste deel is het tempo zeer hoog, er is veel actie en het verhaal loopt alle kanten op. Maar wees gerust: dit eerste deel is eigenlijk een inleiding. In het vervolg is alles veel langzamer, komt er meer psychologie aan te pas en komen we terug bij dingen die mijzelf meer aanspreken. Caroline vertrekt naar Azië, naar Laos; de rebellen zijn de Birmaanse grens overgestoken om aan de militaire politie te ontsnappen. Maar meer wil ik er niet over kwijt, anders geef ik te veel van de intrige prijs.

Exit Charlotte

Is dat je passie voor Zuidoost-Azië die de kop weer opsteekt? Ook *De avonturen van Charlotte* **waren in die regio gesitueerd.**

Jazeker. Ik verkies Azië boven de Verenigde Staten bij voorbeeld, zeker nu **George W. Bush** er president is (*lacht*). Ik ben vaak in Azië

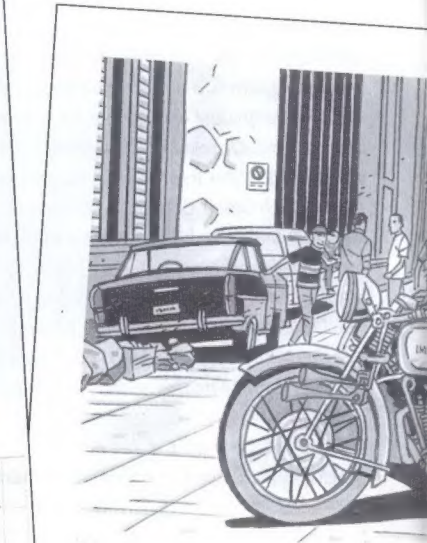

op reis geweest en heb er een heleboel documentatie over. Aangezien achter *De avonturen van Charlotte* voorgoed een punt is gezet, miste ik het tekenen van die Aziatische decors. Dit album was de gedroomde gelegenheid.

Ik wist niet dat je gestopt was met *De avonturen van Charlotte*.
Problemen met de scenaristen deden de uitgever besluiten de reeks te beëindigen. Hetzelfde is met *Flopsy* gebeurd. Wat verkoopcijfers betreft is *Caroline Baldwin* interessanter. Ik verkoop er meer van dan van de beide andere reeksen samen. Het was bovendien leuk om van de ene serie naar de andere te kunnen overspringen, maar ja...

Je bent met zo veel dingen tegelijk bezig dat ik me afvraag hoe je er in slaagt dat hoge werkritme vol te houden.
Ik werk nu eenmaal snel. Alhoewel vergeleken met Vlaamse tekenaars vind ik mezelf nog langzaam eigenlijk. Over één pagina doe ik één dag. Sommige collega's doen daar vier dagen of zelfs een gehele week over. Ik ben dat snelle ritme gewend. Ik schets niet eerst alles op aparte bladen die je dan met behulp van een lichtbak moet overtrekken. Nee, ik teken onmiddellijk op de plaat. Eerst in potlood, daarna in inkt en klaar is Kees. Ik ben niet zo'n onzeker iemand die als een pagina klaar is hij die nog enkele maanden bij zich wil houden om die achteraf opnieuw te kunnen bekijken om daar nog eventueel veranderingen in aan te brengen. Als ik een plaat af heb gaat die meteen naar de uitgever. Als ik die afgeronde strip opnieuw in handen krijg zie ik vaak fouten, dingen die niet kloppen, maar dat is nu eenmaal mijn manier van werken.
Er zijn van die stripreeksen waar het tien of vijftien albums duurt voordat je de afloop van het verhaal kent. Als dan de tekenaar ook nog eens twee jaar over elk deel doet, is dat bijzonder frustrerend voor de lezers. Daarom maak ik ook geen lange verhalen die over meerdere albums lopen. Een enkel verhaal verspreid over twee albums is het maximum. Zo hoeft de lezer niet al te lang met zijn honger te blijven zitten. Ik doe ongeveer negen maanden over een album, wat een aardig gemiddelde is. Ik heb niet de pretentie het meesterwerk van mijn leven te willen maken en daar dan tien jaar zoet mee te zijn. Mij interesseert het vooral een verhaal te vertellen en daarvoor is het noodzakelijk dat de mensen je werk lezen.

En je hebt nog tijd voor het tekenen van zaken als posters en ex-librissen.
Dat is een noodzakelijk kwaad. Telkens als een nieuw album op de markt komt, komt de promotiemachine op gang. Posters, signeersessies, ex-librissen... ik doe er aan mee, maar het is niet echt mijn ding. Ik wil mijn strip maken en daar neem ik de tijd voor. Ik hoef niet 's nachts te werken, als een bezetene. Ik werk op normale uren en hou tijd vrij om te lezen en te reizen. Als ik slechts één strip per jaar zou maken, dan zou ik de indruk hebben niks te doen.

Wat brengt de toekomst?
Dat is ook voor mij iedere keer weer een verrassing. Het scenario voor het volgende deel van *Caroline Baldwin* is klaar. Althans in grote lijnen want de onderverdeling in scènes is nog niet helemaal af. Zo laat ik voor mezelf de mogelijkheid open om in laatste instantie dingen te wijzigen of toe te voegen. Het is dus heel goed mogelijk dat ik opeens een idee krijg dat mijn verhaal in een compleet andere richting drijft. Wat daarna komt weet ik niet. Ik heb een voorsprong van welgeteld één album op de lezer. Niet meer. Ik heb dus geen voorraad van kant en klare scenario's in de kast liggen. Mijn uitgever rukt zich steevast de haren uit het hoofd als ik hem mijn nieuwste verhaal kom voorstellen: een getypt blad en daar moet hij het maar mee doen.

Wie meer wil weten over Caroline Baldwin *en de Franse taal machtig is, kan het uitstekende eerste deeltje van het Belgische magazine* À propos *lezen, dat geheel is gewijd aan deze reeks en tal van schetsen en onuitgegeven illustraties bevat.*
Te koop in de gespecialiseerde stripzaak of rechtstreeks te bestellen bij de uitgever: Nautilius Editions, 9a Rue de Léau, 1357 Hélécine, België.
Bij een andere Waalse uitgever, Editions Point Image, verschenen drie schetsboekjes: het eerste met tekeningen gemaakt tijdens reizen in Zuid-Amerika, Azië en Cuba, de andere twee met schetsen van Caroline Baldwin.

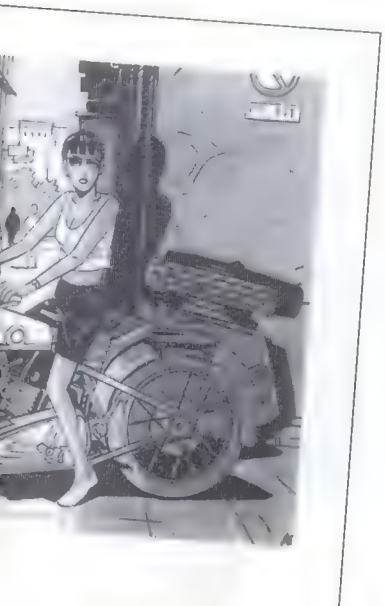

Jan Kruis **heeft de tekenpen weer opgepakt. Niet om de achterkant van** *Libelle* **op te fleuren, maar om zijn indrukken van een reis naar Mozambique vorm te geven in een lang verhaal rond Jan, Jans en de kinderen. Kruis overhandigde het eerste exemplaar op 20 november 2001 aan** Annemarie Jorritsma**, de minister van Economische Zaken. Het boekje komt niet in de handel, maar liefhebbers kunnen het bestellen bij de Leprastichting.**

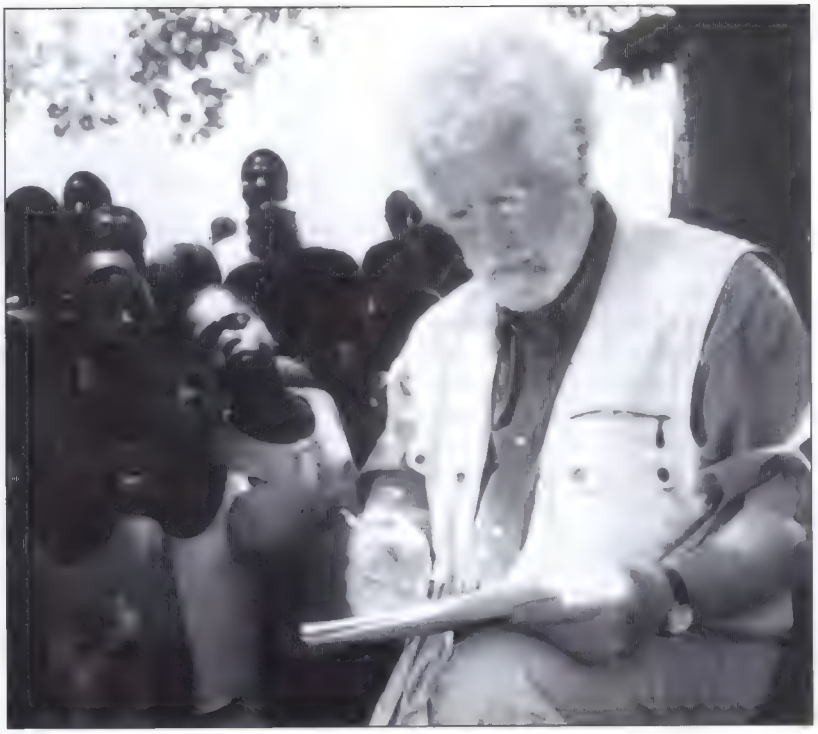

Jan Kruis in Mozambique

door
HARRY WIBIER

Een jaar geleden bezocht Kruis het door de Leprastichting gesteunde lepra- en tuberculoseprogramma in het noorden van Mozambique. Zijn doel was om een toegankelijke strip te gaan maken over de lepraproblematiek en wat daar tegen te doen is. Aanleiding was het idee van voorlichter **Clemens Olsthoorn** om een lang verhaal te maken, een vorm die Kruis interesseerde: 'Dat vond ik een heel bijzondere ervaring. Geen korte afstandssprintjes. Echt een verhaal waarin je een zekere strategie moet hebben, een goede verhaallijn. Het aardige was dat ik een ruwe synopsis heb gemaakt, waarin een aantal bedachte elementen in voorkwamen zoals een oude leprozie. En die hebben we daar daadwerkelijk gevonden. Het verzonnen verhaal bleek te bestaan.'

Jan Kruis was nog nooit in Mozambique geweest, maar had zich het land wel zo voorgesteld: 'Zo zag het er duizend jaar geleden ook uit, de zon pal recht boven je knikker.'

Het verhaal draait om de zoektocht naar Theo, een neef van opa die na de oorlog naar Afrika is vertrokken. De familie Tromp vertrekt naar Mozambique om te achterhalen wat er van hem is geworden. Zware thema's als de gruwelijke oorlog die zich in het land heeft afgespeeld en de verminkingen als gevolg van lepra worden zijdelings aangeroerd.

Wat dat betreft heeft Kruis zijn lezers gespaard: 'Mensen raken afgestompt van al die gruwelijkheden. Dat werkt al lang niet meer. Je moet het een beetje omkleden, in het symbolische zoeken.' Vandaar dat de oorlog slechts zichtbaar is in de vorm van een kindertekening op de muur van een oud missionarishuis en dat de lepraverminking van een lokale medewerker bijna terloops in beeld wordt gebracht. Op die manier heeft *Jan, Jans en de kinderen* zijn gezellige karakter kunnen behouden zonder dat de strip aan informatieve kracht heeft hoeven te verliezen.

Het is Kruis overigens contractueel niet toegestaan om zijn geesteskinderen op te voeren, tenzij het voor een goed doel is. Dit was dus de enige manier om zich weer even bezig te houden met zijn 'dierbare blok aan het been'. **Gerben Valkema** stond hem terzijde om de platen met de computer in te kleuren. Kruis: 'Hij achter het toetsenbord, ik met de digitale pen nog een grasje tekenen, om er toch het handmatige effect in te houden.' De illustraties en achtergronden staan niet alleen in het boekje, maar zijn ook deels opgenomen in het jaarverslag waarin Jan Kruis uitgebreid aan het woord komt.

Daklozen verkopen 'Strips voor Mozambique'

Jan Kruis is niet de eerste striptekenaar die zich bezig heeft gehouden met de ellendige situatie in Mozambique. In 1987 verscheen het album Strips voor Mozambique, *waaraan een keur van Nederlandse en Belgische striptekenaars (plus* **Don Lawrence***) een bijdrage leverden. De opbrengst van de verkoop was bedoeld als bijdrage voor het bestrijden van de hongersnood in Mozambique, ontstaan als gevolg van de slepende burgeroorlog in dat land.*

Toeval of niet, het stripalbum is inmiddels weer heruitgebracht. De stichting Strohalm, die zich inzet voor ontwikkelingslanden, ontdekte op een zolder een stapel van 25.000 vergeten exemplaren. Uit een artikel in Utrechts Nieuwsblad *blijkt dat* Strips voor Mozambique *vijftien jaar geleden door een gebrekkige distributie amper verkocht. Stichting Strohalm heeft de partij overgenomen en benaderde de Utrechtse Straatnieuwsverkopers om de boeken aan de man te brengen. De albums hebben dezelfde prijs als vijftien jaar geleden (f6,95 = €3,15). Vier gulden gaat naar een daklozenproject in Mozambique; het resterende gedeelte mag de dakloze verkoper houden.*

RS

Ex-lepra-patiënt Pastola (foto) kreeg ook een plaatsje in het verhaal. In de tekening kijkt Karlijn verbouwereerd naar het stompje dat ooit zijn hand was en dat Pastola ter kennismaking uitsteekt alsof het de normaalste zaak van de wereld is.

LEPRA IS EEN VRESELIJKE ZIEKTE, HOOR PAP. ELK JAAR KOMEN ER WEER DUIZENDEN KINDEREN BIJ. IN AFRIKA, AZIË, ZUIDAMERIKA..
HET TAST DE ZENUWEN AAN.
IN HET BEGIN MERKEN ZE ER NIETS VAN. MAAR DAN WORDEN HUN VINGERS EN TENEN GEVOELLOOS.
ZE KRIJGEN ONGEMERKT ALLERLEI ENGE ZWEREN EN BRANDWONDEN.
OP DEN DUUR HEBBEN ZE HELEMAAL GEEN VINGERS MEER.
WE ZITTEN WEL TE ETEN.
PAP, ER ZIJN DOKTERS DIE DE HELE DAG MET DIE MENSEN OMGAAN, EN JIJ WILT ER NIET EENS OVER PRATEN.
SORRY SORRY, WAT BEN IK TOCH EEN EGOÏST...!
LAAT ME ALLE DETAILS HOREN.
HEB JE OOK FOTO'S VOOR BIJ HET TDETJE ?

Maatschappelijk geëngageerde tafelgesprekken bij de familie Tromp.

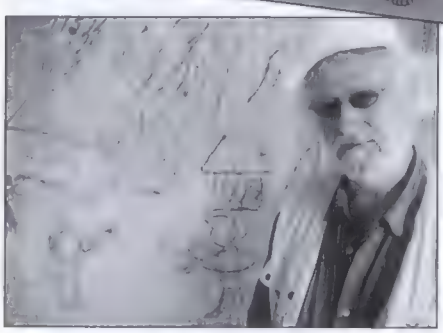

Jan Kruis voor een tekening van geweld op de muur van een villa: 'Eén van de lepra-patiënten vertelde dat hij en zijn gezin 's nachts in het veld sliepen uit angst om vermoord te worden. En dat jarenlang.' De striptekenaar verwerkte de afbeelding in zijn verhaal.

MAAK JE GEEN ZORGEN. TIJDENS DE BURGEROORLOG SLIEPEN ZE NOOIT IN HUN HUT UIT ANGST VOOR DE REBELLEN.
CATOOTJE... CA-TOO-TJE...!
PAULINO. PAU-LI-NO...!
HIHIHI
HIHIHI
MAM, DIT IS PAULINO
WAAR ZIT JE NOU? WE GAAN ETEN

Jeroentje mocht niet mee naar Mozambique. Paulino fungeert als plaatsvervanger.

PASTOLA ZEGT DAT WE BEST IJS MET VAN HET PAD MOGEN AFWIJKEN
ER KUNNEN HIER OVERAL NOG LANDMIJNEN LIGGEN
DAT MAAKT HET AL GELIJK EEN STUK GEZELLIGER
HET OUDE MISSIONARISHUIS!
OF WAT ER VAN OVER IS!

De familie Tromp op avontuurlijke trektocht in Afrika. Wie had dat voor mogelijk gehouden?

Bestellen

Jan, Jans en de kinderen in Mozambique *telt 48 pagina's in kleur. Het boekje is uitgevoerd in oblongformaat omdat Kruis heeft gewerkt met halve pagina's.*
Het verschijnt in drie oplagen: slappe kaft (10.000 stuks, € 5,95 plus €1,28 verzendkosten), harde kaft (2500 stuks, €12,50 plus €1,88 verzendkosten) en linnen editie (met zeefdruk, 550 stuks, €100,00 plus €1,88 verzendkosten). Bestellen kan door overmaking van het betreffende bedrag op giro 5160500 ten name van de Lepra-stichting in Amsterdam, onder vermelding van 'strip Mozambique', uitvoering en het gewenste aantal.

Ted Benoit

Het nieuwste album van *Blake en Mortimer - Bericht uit het verleden* **- ligt al weer enige tijd in de winkels. Het grote respect van de auteurs en de uitgeverij voor de mythische erfenis van de fameuze stripmaker** Edgar P. Jacobs **houdt diens klassieker springlevend, want de neo-fiftiesmix van topscenarist** Jean van Hamme **en de Franse kameleon** Ted Benoit **werkt uitstekend. Benoit verschaft tekst en uitleg bij deze succesvolle facelift.**

Vijf jaar geleden deed de lancering van De zaak Francis Blake, *het eerste* Blake en Mortimer-*album van het post-Jacobs tijdperk, nog heel wat stof opwaaien, mede door een ophefmakende rechtszaak. In tegenstelling tot Hergé met* Kuifje *had Jacobs (1904-1987) nooit bezwaren geuit tegen het voortzetten van zijn successerie. Uitgeverij Dargaud zag die voortzetting als de enige mogelijkheid om de reeks van een stille dood te redden. Het album werd een bestseller en Dargaud besloot in die richting verder te gaan. De tandem Benoit-Van Hamme vorderde echter zo langzaam, dat Dargaud een tweede team inschakelde. Begin 2000 was* Het Voronov-complot, *getekend door* ***André Juillard*** *en op een scenario van debutant* ***Yves Sente****, opnieuw een schot in de roos.*

Van de drie albums uit het post-Jacobs tijdperk benadert *Bericht uit het verleden* **het best de sfeer van Jacobs' universum. Vonden jullie dat ook?**

Ted Benoit: Je weet nooit zeker wat uiteindelijk het resultaat zal zijn, maar uiteraard wisten we dat we zéér dicht bij de oorspronkelijke thematiek van Jacobs kwamen, want in de voorbije twee albums zaten amper fantastische elementen. Maar het blijft voortdurend opletten - ook bij de tekeningen - dat het niet teveel verschilt van wat het publiek gewend is van Jacobs.

Waarom hebben jullie met sciencefiction gewacht tot dit album? Dat had toch net zo goed in het eerste album gekund?

We wilden toen vooral vermijden een soort Jacobs-catalogus te maken. Sciencefiction zou teveel een geprefabriceerd effect hebben gegeven. We voelden ons nog niet genoeg ingewerkt in de serie om dat onderwerp op een voldoende intelligente manier aan te snijden. We wisten ook niet goed hoe we het probleem moesten aanpakken: We vertellen anno 2000 sf-verhalen die zich in de jaren '50 afspelen. Dergelijke 'retro-sf' is aartsmoeilijk.

Het einde van het album is wat langdradig, het gaat tè traag vooruit. Was het niet beter geweest het verhaal wat compacter te houden?

door **MICHEL KEMPENEERS**

Dat is één van de weinige punten waarover ik echte meningsverschillen met Van Hamme heb. Hij wil voldoende plaats voor de ontknoping, maar ik vind dat niet echt nodig. In principe moet een *Blake en Mortimer* inderdaad een grandioze ontknoping krijgen, maar dat is geen must. In *S.O.S. Meteoren* deed Jacobs dat zelf ook niet; het einde beslaat daar nauwelijks een halve pagina. In *De zaak Francis Blake* had ik liever twee of drie pagina's meer gehad voor het rijk gestoffeerde middendeel en wat minder voor het einde.

Hebt u daar inspraak over, of is Van Hammes wil wet?

Nee, ik kan input geven. Van Hamme hanteert daar een eenvoudig principe voor. Als ik iets beter weet, geen probleem om het aan te passen; als het niet beter is, waarom zou hij dan iets veranderen?

Probeert u de tekenstijl van Jacobs steeds beter te benaderen, of is dat geen doel op zich?

Vroeger wel, nu niet meer. Ik vind niet dat ik

De assistent van dr. Kaufman wordt op heterdaad betrapt.

'Ik had Kolonel Olrik

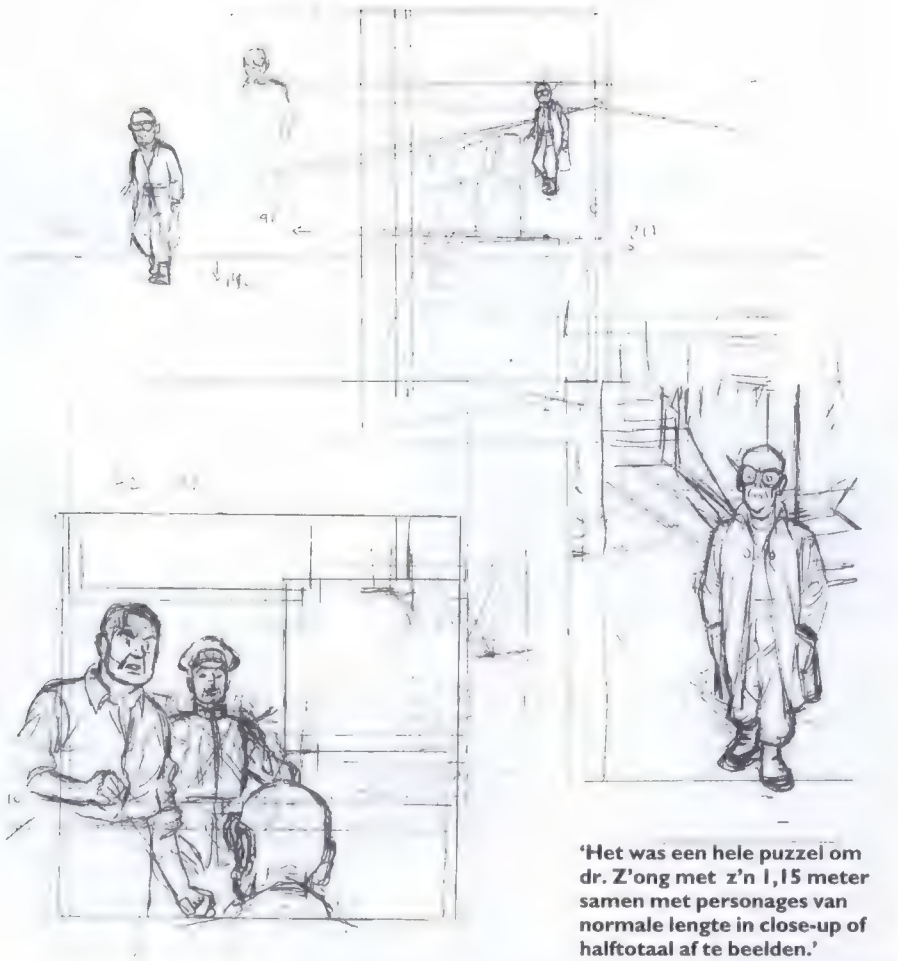

'Het was een hele puzzel om dr. Z'ong met z'n 1,15 meter samen met personages van normale lengte in close-up of halftotaal af te beelden.'

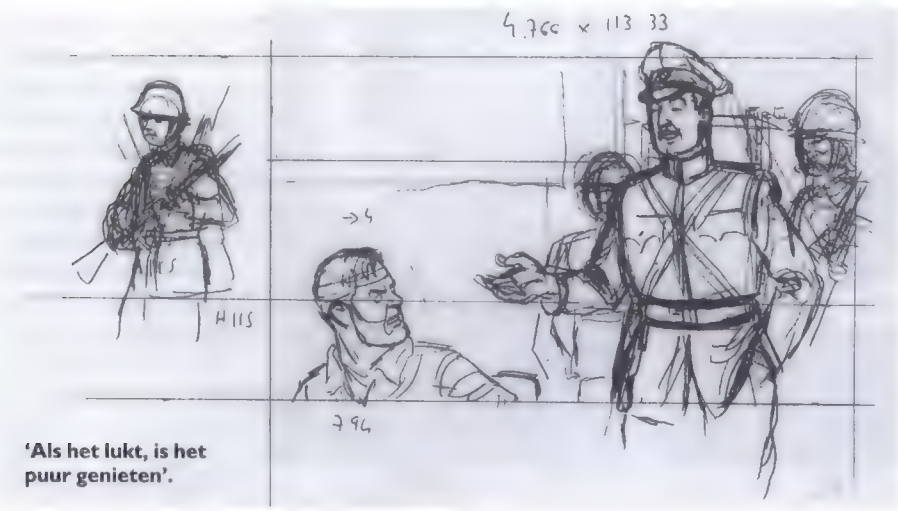

'Als het lukt, is het puur genieten'.

hem nog beter moet proberen te imiteren. Trouwens, dè stijl van Jacobs bestaat niet; er zijn grote stilistische verschillen tussen sommige albums. Voor ons eerste verhaal heb ik de stijl van *Het gele teken* gekozen, ditmaal was mijn grafische referentie de ontsnapping van Mortimer in het tweede deel van *Het geheim van de Zwaardvis*. Dat is een stijl die eerder Amerikaans is dan klare lijn, met opvallend maar eenvoudig gebruik van zwarte vlakken.

Het gerucht gaat dat u *Het Voronov-complot*, **het album van Juillard, niet wilde lezen.**
Inmiddels heb ik het gelezen, maar ik heb daar bewust mee gewacht tot ik dit album af had. Domweg uit angst me te laten beïnvloeden.

En wat vindt u ervan?
Als we het scenario buiten beschouwing laten zijn er zaken die hij beter doet dan ik en voor andere aspecten is hij minder goed. Ik vind hem beter in de decors en de wagens. Anderzijds vind ik mijn personages beter gelukt dan de zijne. *Mais voilà*, iedereen zijn specialiteit.

Wat is er waar van de mythische traagheid van Benoit?
Dat is geen mythe, maar pure realiteit (*lacht*). Ik ben van nature een trage tekenaar, maar eigenlijk ben ik vooral traag om ergens aan te beginnen. Ik heb veel tijd nodig om de dingen 'te zien'. Het beeld dat ik me van iets vorm, moet voldoende sterk zijn, en dat kost soms tijd.

In dit album doen Blake en Mortimer voor het eerst Amerika aan. Wilde ú dat per se?
Nee. Naar het schijnt was dat om me een plezier te doen, want ik hou nogal van het land. Maar het paste ook goed bij het verhaal, want ze waren daar nog nooit geweest. Dat leek een goede manier om tegelijk ook vernieuwing aan te brengen in de reeks.

Kolonel Olrik is de archetypische boeswicht uit de serie en hij is vermoedelijk één van de bekendste slechteriken uit de stripgeschiedenis. Toch kan je je afvragen of hij werkelijk nodig is.
Inderdaad. Oorspronkelijk wilde ik hem weglaten uit dit verhaal. Het gegeven leek me sterk genoeg op zich en ik zag geen reden om Olrik er bij te betrekken. Maar Van Hamme vond dat het niet mogelijk was een *Blake en Mortimer* te maken zonder Olrik. Misschien kan dat wel bij een derde of een vierde verhaal, maar voor een tweede album konden we niet om hem heen. Bovendien moet hij een sterke rol krijgen. Zelfs bij Jacobs is dat niet altijd het geval. Ik had graag een eigen slechterik bedacht. Dat is aartsmoeilijk, maar als het lukt, is de verdienste des te groter.

Voordat u met *Blake en Mortimer* **begon, was u enkel bekend bij een beperkte groep stripliefhebbers. Pas nadat u zich in andermans huid heeft gestoken, bent u doorgebroken bij het grote publiek. Is dat niet frustrerend?**
Och, het spreekt me niet bijzonder aan om bekend te zijn. Carrière maken interesseert me niet, enkel wat ik graag doe. Ik wil me volledig in mijn boeken kunnen terugvinden en er zoveel mogelijk van verkopen, want ik wil zoveel mogelijk worden gelezen.

liever weggelaten'

Zak neemt Inktspotprijs mee naar België

Zak

De Belgische tekenaar Zak heeft de Inktspotprijs 2001 gewonnen. Het is voor het eerst dat een buitenlandse cartoonist deze jaarlijkse prijs voor de beste politieke prent wint. De uitreiking vond plaats tijdens de feestelijke opening van de tiende *Politiek in Prent*-expositie.

door **RIK SANDERS**

Zak (Jacques Moeraert, 1948) ontving afgelopen 29 januari in de Statenpassage van de Tweede Kamer de prijs - een bronzen beeldje in de vorm van een sater op een inktpot - uit handen van juryvoorzitter **Cisca Dresselhuys** (hoofdredactrice *Opzij*). Na de overhandiging verklaarde hij vierkant achter CDA-fractieleider **Jan Peter Balkenende** te staan die niets ziet in de multiculturele samenleving. 'Want nu gaan de buitenlanders er ook al met de prijzen vandoor.'

Geen politici

Zak - ooit begonnen als boekhouder - is autodidact. Hij startte zijn carrière in het Vlaamse weekblad *Knack* en tekende vanaf begin jaren tachtig voor het satirische weekblad *De Zwijger*. Tegenwoordig staan zijn cartoons onder meer in de Belgische krant *De Morgen*, *de Volkskrant*, *Dagblad de Limburger*, *weekblad De Groene Amsterdammer* en het huisorgaan van Milieudefensie. 'Hoe ik in Nederland terecht ben gekomen? Tsja, hoe gaat dat... je wordt een keer gevraagd en daar krijg je weer reacties op. Overigens ben ik zelf naar de redactie van *de Volkskrant* gestapt.' Zak is content over uitgeverij De Harmonie, die in Nederland zijn jaarlijkse *ZAK-agenda* uitbrengt en in 2001 de bundel *Pech Onderweg*.

De Belgische cartoonist is verguld met de prijs, al blijft het volgens hem een willekeurig oordeel. Wel vindt hij de omschrijving 'politieke prent' onhandig. 'Ik hou niet zo van die hokjesgeest. Ik voel me geen politiek tekenaar, ik reageer op wat er in de maatschappij gebeurt. Wat dat betreft vind ik de omschrijving die in België voor een soortgelijke prijs wordt gehanteerd, de persprijs, beter.'

Typerend voor zijn opvatting is dat Zak geen politici tekent. Observeren doet hij op straat of in het café. Zijn onderwerpen haalt hij van teletekst of uit de krant. De cartoons van Zak zijn scherp en wrang en getekend in een eenvoudige, effectieve stijl. Zijn eerste inspiratie haalde hij bij Franse tekenaars als **Cabu**, **Reiser** en **Wolinski**. Met collega's heeft hij weinig contact, ook niet met de nieuwe Belgische lichting met namen als **Zaza**, **Nix** en **Kim**. De stripwereld is hij uit het oog verloren. '*De vrije ballon*, *A suivre*, strips van **Jacques Tardi**, dat las ik graag. Zeg maar de Franstalige stripwereld, niet zozeer de Vlaamse school.'

Hij weet wel weer te melden dat **François Schuiten** in Frankrijk de grote prijs van de stad Angoulême heeft gewonnen. 'Weer een Belg!', constateert hij tevreden.

Wim Kok

De uitreiking van de Inktspotprijs valt altijd samen met de opening van de tentoonstelling *Politiek in Prent*, die dit jaar voor de tiende keer werd gehouden. Initiatiefnemer voor dit jaarlijks overzicht van politieke cartoons is Stichting Pers & Prent, die in 1994 tevens de prijs in het leven riep. Vanwege het behaalde jubileum opende minister-president **Wim Kok** de tentoonstelling *Politiek in Prent 2001*. Hij feliciteerde naderhand ook nog Zak met zijn behaalde prijs. 'Hij zei dat-ie het leuk vond. Wat kunnen zulke hoogwaardigheidsbeklederslers anders zeggen?'

In de bijbehorende catalogus is er speciale aandacht voor het overlijden in juli vorig jaar van politiek tekenaar **Opland** (Rob Wout). Bovendien bevat het boekwerk een selectie van cartoons die gewijd zijn aan de terroristische aanslagen van afgelopen september.

Het tweede lustrum van *Politiek in Prent* viel samen met de veertigjarig bestaan van perscentrum Nieuwspoort. Dat vormde aanleiding om in Nieuwspoort een pendant van deze expositie te houden, waarvoor aan diverse Nederlandse tekenaars werd gevraagd een tekening in te sturen met de journalistiek als onderwerp. Bovendien benaderde de Stichting Pers & Prent een aantal buitenlandse tekenaars met het verzoek actueel werk aan te leveren. Dat leverde veel 'de-wereld-na-11-september'-inzendingen op. De weerslag van dit alles is terug te lezen in de catalogus *Alledaagse Getuigen*.

De Stichting Pers & Prent presenteerde de afgelopen edities ook steeds werk van een gasttekenaar. Dit jaar was het de beurt aan **Ien van Laanen**. Zij maakt onder meer voor *de Volkskrant* illustraties die vaak bestaan uit collages van beelden, gemaakt met behulp van de pc. Overigens zijn er nog genoeg, minder bekende politieke tekenaars die buiten het overzicht in de catalogus zijn gehouden. Te denken valt aan bij voorbeeld **Splinter** (*Utrechts Nieuwsblad*), **Rik** (*de Volkskrant*), **Maarten Pathuis** (*Intermediair*), **Pieter Geenen** (*Trouw*) en diverse cartoonisten uit bij voorbeeld universiteitsbladen, zoals **Niels Bongers** (het U-Blad van de Universiteit Utrecht). Het zou aardig zijn als de organisatie in een volgende editie eens aandacht zou schenken aan deze 'vergeten' groep cartoonisten.

FOTO ED VAN SCHUYLENBURG

door
RIK SANDERS

Op 25 oktober 1952 verschijnt Donald Duck op de Nederlandse markt. Het stripweekblad vol Amerikaanse Disney-verhalen krijgt een warm onthaal. Vanaf 1955 werken er ook Nederlandse tekenaars aan mee. Na vijftig jaar is 'Duck' nog immer springlevend. In dit jubileumjaar stelt Stripschrift een portrettengalerij samen van diverse medewerkers aan het vrolijke weekblad.

Hoe lang werk je al voor Donald Duck?
Sinds maart 1980.

Opleiding of autodidact?
Ik heb een jaar als leerling bij **Fred Julsing** gewerkt. Bij Disney heb ik grotendeels zelf uitgeplozen hoe het moest door goed naar voorbeelden te kijken, uiteraard aangemoedigd door de redactie.

Hoe ben je ooit de stripwereld in gerold?
Door naar de redactie van het stripblad *Eppo* te bellen. Daar was **Stef Keizer** zo vriendelijk om het telefoonnummer van Fred Julsing te geven, waarna het balletje is gaan rollen.

Voor welke strips ben je verantwoordelijk?
Ik heb diverse strips getekend, zoals *Donald Duck*, *Dombo*, *Goofy*, enzovoorts, Maar ik ben hoofdzakelijk actief als covertekenaar van het weekblad *Donald Duck*, *Donald Duck Extra* en de *Donald Duck-pockets*. En ik ben zo'n beetje de vaste tekenaar van de rubrieken *Mickey lost het op*, *Goofy geeft les* en de *Duckstadkrant*. Plus af en toe losse illustraties in en rond het blad.

Hoe verloopt je werkweek?
Ik werk vier dagen op de redactie. Toen ik nog drie dagen op de redactie werkte, tekende ik op m'n vrije dagen strips. Maar daar komt nu nog weinig van.

Eerste proefpagina uit 1980.

Welke elementen vind jij belangrijk in een goed Duck-verhaal?
Als tekenaar vind ik het erg belangrijk hoe een verhaal in beeld wordt gebracht. Is het goed geregisseerd? Heeft het afwisselende camerastandpunten? Is het toegankelijk voor de lezer? Acteren de figuren goed en zijn ze goed geconstrueerd? Enzovoorts, enzovoorts...

Welk verhaal uit Duck staat je het meest bij?
Donald Duck als topverkoper oftewel *Donald Duck in betoeterde totems*.

Wat is je grootste flater geweest?
Vorige week viel mijn pen met inkt in m'n bekertje thee. Op zich niet ernstig, totdat ik later in een vlaag van onnadenkendheid het bekertje leegdronk!

Wat is je favoriete personage?
Goofy.

Van welke Duck-strip of -personage gruwel je?
Ik gruwel niet van een strippersonage maar wel van het werk van tekenaar **Tony Strobel**.

Voor welk werk in Duck zou je je nu schamen?
Tja, af en toe kom ik oude losse illustraties tegen waarvan ik achteraf denk: 'Dat ze dat gepubliceerd hebben!'

Van welke Duck-tekenaar, behalve van Carl Barks, heb je thuis een foto op de schouw?
Laat die foto maar zitten. Belangrijk voor mij is natuurlijk de onvermijdelijke **Daan Jippes**. Hij is één van de redenen geweest waarom ik voor Duck ben gaan werken. Daarnaast **Daniel Branca**, de meest expressieve en humoristische Ducktekenaar. En als laatste **Vicar**. Hij maakt (samen met zijn studio) de meest complete Duckverhalen, waarbij hij vooral excelleert in de exotische avonturen. Zijn eenden vind ik overigens niet zo geweldig getekend.

Teken je nog strips die niets met Duck te maken hebben?
Ik tekende een paar jaar geleden nog wekelijks de strip *Max!* voor *Hitkrant*. Op het ogenblik heb ik mijn handen vol aan het Disneywerk.

Welke stripwinkel bezocht je recentelijk en wat zat er in je tas?
Ik heb onlangs bij stripwinkel Snoek een aantal comics gekocht:

Goofy geeft les, uit *Donald Duck* 17, 2002.

Tom Strong's Terrific Tales, *Batman: Legends of the Dark Knight* en *Orion*. De laatste Europese strips die ik gekocht heb waren *De Technovaders*, *Schemerwoude* en *De jeugd van Blueberry*.

Welke drie stripalbums zou je nooit op een stripbeurs verkopen?
Drie albums? Ik zou geen enkele strip op een beurs verkopen!

Haalt Donald Duck de honderd jaar?
Hij wel. Aangezien zijn avonturen tijdloos zijn kan het blad nog jaren mee. Afgezien natuurlijk van externe factoren als demografie, concurrentie van andere media, enzovoorts.

SUBLIEME TEKENINGEN BENADEREN DE PERFECTIE

De Amerikaanse stripauteur Alex Raymond **staat geboekstaafd als misschien wel de beste realistische tekenaar die het medium ooit heeft voortgebracht. Zijn personage Flash Gordon beïnvloedde hele generaties tekenaars na hem, en schopte het ook tot populaire tv-held. Een impressie van de tekenaar en zijn werk naar aanleiding van de aan Raymond gewijde overzichtstentoonstelling die tot voor kort te bewonderen was in het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal (BCB).**

door
MICHEL KEMPENEERS

Een reproductie geeft maar een benaderende impressie van de kwaliteit van het origineel. Het is een cliché als een huis, maar zelden werd het zo treffend geïllustreerd als bij de onlangs afgesloten tentoonstelling *De kunst van Alex Raymond* in het BCB. Raymonds realistische tekeningen benaderen immers de perfectie. Met zijn penseel durfde hij details aan te brengen waar de meeste van zijn collega's nog niet eens aan durven beginnen met een pennetje. De zwierige manier waarop hij arceringen aanbracht, is nooit geëvenaard. Raymond bezat ook een aangeboren gevoel voor eenvoudige en dramatische composities; ondanks hun soms overdreven heroïek blijven die toch levendig en heel leesbaar en ze komen nooit protserig of kitscherig over.

In dit fragment uit *Flash Gordon* dat is getekend in 1940 is duidelijk zichtbaar hoe Raymond experimenteerde met het gebruik van zwart/wit.

Alex Raymond (1909-1956) werkt vanaf 1930 als anonieme assistent voor het King Features Syndicate (KFS), een agentschap dat strips verkoopt aan de pers. Dat draagt hem op een antwoord te bedenken op de populaire sf-strip *Buck Rogers* van de concurrentie. In januari 1934 leidt dat tot de zondagstrip *Flash Gordon*, die in afleveringen van telkens een halve pagina verschijnt in het populaire stripsupplement van de kranten. Tegelijk bedenkt Raymond *Jungle Jim*, waarvan telkens één strook wordt gepubliceerd boven de aflevering van Flash. Ook het exotische *Jungle Jim*, dat zich afspeelt in Zuidoost-Azië, is bedoeld als reactie op een populaire concurrerende strip: *Tarzan*. En alsof het niet op kan, begint Raymond diezelfde maand op scenario van **Dashiell Hammett** te-

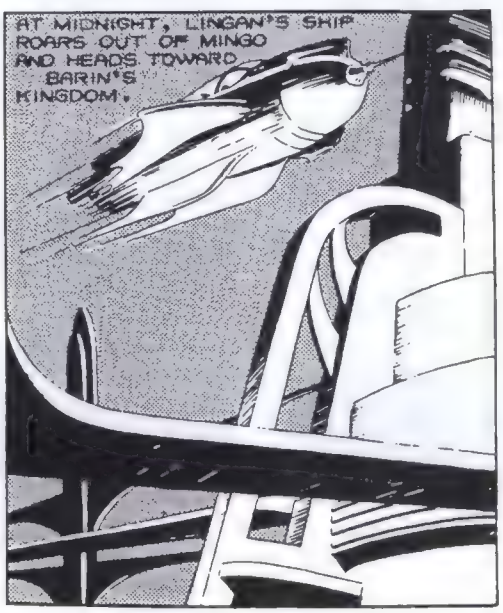

Opvallende architectuur in *Flash Gordon*.

vens met de dagstrip *Secret Agent X-9*. KFS ziet hierin een wapen tegen het succes van *Dick Tracy*. Bovendien klust de onstuitbare Raymond ook nog bij als illustrator. Die nevenactiviteiten laat de veeleisende Raymond al snel vallen om zich beter te kunnen toeleggen op de populaire strip *Flash Gordon*. Na de oorlog creëert hij een nieuwe dagstrip: het mondaine *Rip Kirby*, waarin hij voor het eerst tekstballonnen gebruikt. Kirby is een pijprokende gentleman-privé-detective, die met een combinatie van intelligentie en doorzettingsvermogen de moeilijkste zaken oplost. In 1956 komt sportwagenfanaat Raymond om bij een auto-ongeluk.

Evolutie

Meer dan honderd originelen, alle afkomstig uit Franse verzamelingen, bracht het BCB bijeen. Niet niks, want de toppers - een twintigtal halve pagina's van *Flash Gordon* - waren elk tussen de 25.000 en 50.000 dollar waard. Dankzij dit ruime aanbod aan originelen bleek het mogelijk Raymonds stilistische evolutie in de verschillende series te volgen. Pittig detail: dat gaat ook op voor Raymonds sensuele vrouwelijke personages. Het is duidelijk dat Raymond erg veel plezier beleefde aan het tekenen van vrouwen en dat ook met kennis van zaken deed. Zijn vrouwen zijn ongewoon levensecht, zeker als je in aanmerking neemt dat ze verschenen in krantenstrips van de jaren dertig. Ook later, in *Rip Kirby*, liet Raymond zich niet kennen. De stedelijke achtergrond en het eigentijdse karakter van de serie boden dan wel geen mogelijkheden om exoti-

Dierick over Raymond

Zelfportret.

Directeur ***Charles Dierick*** *van het BCB vertelt over de kracht van deze Amerikaanse tekenaar: 'Alex Raymond is één van 's werelds grootste realistische striptekenaars. Zoals de titel van onze tentoonstelling deed vermoeden, was het er ons vooral om te doen de verbluffende esthetische kwaliteiten van Raymond in de verf te zetten. De keuze van platen en strips laat toe te zien hoe Raymond evolueerde van statisch illustratiewerk naar dynamische actiestrips.*

Daarnaast hebben we ook geprobeerd aan te tonen dat Raymond veel invloed heeft uitgeoefend op de Europese auteurs. Dat wordt getoond aan de hand van werk van tekenaars als onder anderen Hans Kresse, Henk Sprenger, Edgar P. Jacobs, ***Philippe Druillet*** *en* ***Frank Hampson****.*

Raymonds sterkste kant is zijn stijl: krachtig en elegant. In geen enkel vakje is een vulgair tekeneffect te vinden. Hij evolueert constant, want hij is nooit tevreden met wat hij doet en een commercieel 'recept' interesseert hem niet.'

HW

sche schoonheden op te voeren, de strip toonde toch geregeld dames in gewaagde lingerie.

In het laatste onderdeel van de tentoonstelling presenteerde het BCB tekenaars die door Raymond zijn beïnvloed. Bij **Edgar P. Jacobs** (1904-1987) is dat overduidelijk: zijn *De U-straal*, en ook *Het geheim van de Zwaardvis*, het eerste avontuur van *Blake en Mortimer*, zijn sterk aan Raymond schatplichtig. In 1942 vervolgde Jacobs in het weekblad *Bravo* vijf weken lang het lopende *Flash Gordon*-verhaal, toen door de oorlog de platen niet meer overkwamen uit Amerika. Wanneer op last van de Duitsers de publicatie van Flash vervolgens volledig werd stopgezet, kwam Jacobs kort daarop met *De U-straal* aanzetten, een verhaal à la Flash.

Rip Kirby is een echte gentleman die stijlvol gekleed gaat, houdt van klassieke muziek en woont in een luxe appartement in Manhattan.

Behalve Jacobs werden ook auteurs als **Hans Kresse**, **Eddy Paape** en **Henk Sprenger** en een handvol Engelsen opgevoerd. In diezelfde sectie hangt ook werk van de opvolgers van Raymond. Van **Austin Briggs** (1908-1973) bij voorbeeld, die van begin af aan de *Flash Gordon*-dagstrip maakte. Briggs kan best wel tekenen, maar zijn originelen verzinken in het niet bij de platen van Raymond.

Houdbaarheid?

Wat zijn de avonturen van *Flash Gordon*, *Jungle Jim* en *Rip Kirby* na al die jaren nog waard? Zijn de verhalen net zo tijdloos als het tekenwerk? Die vraag laat zich niet gemakkelijk beantwoorden, al was het maar omdat recente Raymond-edities amper te vinden zijn. In het Nederlands zijn we zelfs verwend, want de enige integrale *Rip Kirby*-editie ooit, die enkele jaren geleden verscheen bij de stripofiele Nederlandse uitgeverij Boumaar, is nog steeds verkrijgbaar. Van *Flash Gordon* verschenen al in 1935 en 1936 boekjes in Nederlands-Indië, in de jaren zestig volgde een pulpeditie, en in 1972 waagde de literaire uitgeverij Bruna zich zelfs aan een (onvolledige) editie.

Recentere heruitgaven zagen in de jaren 1990 het licht in het Frans en het Engels, maar zijn enkel nog in het opruimcircuit of tweedehands te vinden.

Hoe tijdloos Raymonds tekenwerk ook is, dat kan niet worden beweerd van zijn verhalen. Anno 2002 lijkt *Flash Gordon* volledig passé: bombastisch en sentimenteel, en een aaneenschakeling van toevalligheden en onwaarschijnlijke wendingen. *Rip Kirby* krijgt het voordeel van de twijfel, maar dat is dan ook geen sciencefiction en is bij vlagen weer behoorlijk melodramatisch. Maar uiteindelijk doet het mindere verhaal niets af aan de eeuwigheidswaarde van het tekenwerk van de Amerikaanse stripmeester.

Flash Gordon en zijn 'eeuwige' verloofde Dale Arden.

Van comics naar films en weer terug

Van comics je werk maken? Er zijn maar weinigen die deze droom waarmaken. Voor Kevin Smith**, auteur/regisseur van cultfilm** *Chasing Amy*, **leek dit eerst absoluut niet het geval: hij moest zijn verzameling zeldzame comics verkopen om zijn eerste film** *Clerks* **te kunnen financieren. Inmiddels heeft Smith dit probleem niet meer; bij het maken van zijn nieuwe film -** *Jay & Silent Bob Strike Back* **- die onlangs in roulatie ging, kon hij zijn inmiddels weer goedgevulde comic-kast gewoon dichtlaten.**

Kevin Smith

door **ROB IRRGANG**

In die kast staat tegenwoordig ook werk van eigen hand. Na het filmen van zijn derde film - *Chasing Amy* - is Smith door Marvel-tekenaar/redacteur **Joe Quesada** gevraagd de comic *Daredevil* nieuw leven in te blazen. Quesada speelde in *Chasing Amy* zichzelf op een comicbeurs en herkende toen Smiths liefde voor het comicvak. Die liefde spreekt overigens duidelijk uit de Smith-films. Waar *Clerks* zich beperkte tot veelvuldige verwijzingen naar *Star Wars*, zijn de films daarna doorspekt van comics. Zo gaat *Mallrats* over een comicliefhebber die pas na advies van **Stan Lee** himself (mede-oprichter van Marvel) zijn vriendin probeert terug te winnen. *Chasing Amy*, de derde film, gaat weer een stapje verder en belicht het wel en wee van twee striptekenaars in het alternatieve comicscircuit.

Boven, Filmposter annex cd-inlay van de soundtrack. Jay (de langharige in het midden met filmlogo op zijn vuist) en Silent Bob (de bebaarde rechts van hem) vertrekken vanuit thuishaven Newark (te New Yersey) naar Hollywood en komen op die reis kleurrijke figuren tegen (links en rechts op de foto). Sommige van deze mensen zijn reeds bekend uit eerdere Kevin Smith-films, zoals comic-scheppers Holden (links van Jay) en Bankey (uiterst links) die 'superhelden' Bluntman en Chronic hebben geënt op Jay en Silent Bob.

***Links*, De 'superhelden' Bluntman en Chronic (respectievelijk rechts en links), de alter ego's van wietrokers en -dealers Jay en Silent Bob (respectievelijk links en rechts).**

Een puur stripverschijnsel dat Smith toepast in zijn films is dat deze los van elkaar staan (net als bij voorbeeld verschillende Marvel-striphelden) maar wel een eigen 'continuïteit' delen. Dit 'universum', door Smith schertsend het *ViewAskewniverse* genoemd naar zijn productiemaatschappij View Askew, heeft zeker zijn bijdrage geleverd aan het succes van de films. Alle vijf producties – ook de vierde film *Dogma* – spelen zich af in hetzelfde slaperige Amerikaanse kleine stadje (Redbank, in de staat New Jersey). En in alle films komen de wietrokers en -dealers Jay en Silent Bob voor. In de vijfde film - *Jay & Silent Bob Strike Back* - zet Smith deze twee hasjhoofden echter in de schijnwerpers.

Boven: Jay en Silent Bob in de op hen gebaseerde strip als zichzelf, dus voor hun gedaanteverwisseling in Bluntman en Chronic.
Linksonder: De echte Jay en Silent Bob horen van striptekenaar Holden dat de verfilming van de comic Bluntman en Chronic kritische aandacht krijgt op het internet. 'What the fuck is the internet?!', reageert Jay.
Rechtsonder: de echte Jay en Silent Bob zijn verkleed als Bluntman en Chronic geïnfiltreerd op de filmset van de verfilming van de comic in de film *Jay & Silent Bob Strike Back*. (Volgt u het nog?)

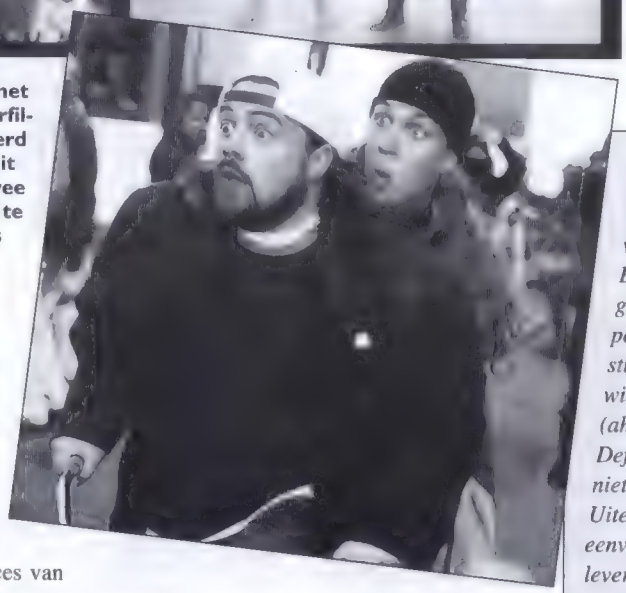

Rechts, Jay en Silent Bob, druk bezig met de infiltratie van de filmset (van de verfilming van de comic die op hen gebaseerd is), rijden samen op een kinderfiets. Dit mondt uit in een sprong waarbij de twee op hun fiets voor de maan langs lijken te gaan. E.T. phone home, jawel. Niets is heilig voor regisseur Kevin Smith.

Onderbroekenlol

In *Chasing Amy* boeken de hoofdrolspelers Holden en Banky – de twee striptekenaars - succes met hun comicserie Bluntman en Chronic. Deze superheldenstrip is afgeleid van de belevenissen van Jay en Silent Bob. In zijn laatste film trekt Smith deze lijn voort. Uitgangspunt is dat na het recente succes van de *X-men*-film alle filmstudio's als gekken op zoek zijn gegaan naar verfilmbare comics. Hierbij is de gekte zo groot geworden dat er nu zelfs een film wordt gemaakt van Bluntman en Chronic. Het probleem? De echte Jay en Silent Bob, die model stonden voor de helden, hebben nooit toestemming gegeven voor dit Hollywood-spektakel. Elk mens met gezond kapitalistisch verstand zou natuurlijk naar Hollywood afreizen om daar zijn deel van de poen te incasseren. Jay en Silent Bob echter niet; zij ontdekken dat er op het internet nogal negatief over ze wordt geschreven (al gaat het hier om hun alter ego's in de film: Bluntman en Chronic). Het duo besluit naar de Miramax-filmstudio te gaan om daar de boel eens flink te verbouwen.
Smith herdefinieert met deze afsluiting van zijn cyclus (de vijf films die de 'Jersey-trilogie' vormen) de term 'onderbroekenlol'. Op een niet al te subtiele maar wel komische wijze presenteert deze film een samenpersing van seks- en homograppen, filmparodie en zo vaak mogelijk het woord *fuck*. Verder krijgt het verschijnsel comicverfilming het aardig te verduren. Met een *happy end*, al zijn vrienden in de cast en zijn favoriete muziek op de soundtrack maakt Smith een feestje van de laatste film waarin Jay, Silent Bob en hun vrienden rondparaderen. Hij speelt zelf overigens de rol van Silent Bob.
En nu? Kevin Smith geniet van zijn 'werk'. Hij is lekker bezig met zijn volgende (losstaande) film *Jersey Girl* en het schrijven van comics. Na *Daredevil* maakte hij van tweederangs DC-held Green Arrow een mega-seller en als volgende stap gaat hij Marvel-heldin Black Cat onder handen nemen. Doet u mij ook maar zo'n droomcarrière!

Bluntman and Chronic: een echte filmstrip!

Filmkarakters Jay en Silent Bob dienen in Chasing Amy, *de derde film van Kevin Smith, als inspiratie voor een comic over twee stonede 'superhelden': Bluntman (blunt is slang voor cannabis-sigaar) en Chronic (= wietroker). Die niet echt bestaande strip (immers, alleen in een film) wordt in de nieuwe film* Jay & Silent Bob Strike Back *verfilmd.*
Maar, inmiddels is in de echte wereld een echte comic Bluntman and Chronic *verschenen, met vele verwijzingen maar superheldenstrips. Deze laat zien hoe Jay en Silent Bob net niet worden aangereden door een truck die radio-actief afval vervoert - van de soort die advocaten blind maakt, maar ze wel weer versterkt gehoor, geur en gevoel geeft. En hoe het stonede duo net niet wordt gebeten door een radio-actieve spin, per ongeluk bestraald door een domme student, ene Peter P. En hoe de twee mee willen doen aan een drugs-programma (ah, gratis drugs!) van het ministerie van Defensie, maar dat Superserum kun je niet roken dus lamaar zitten.*
Uiteindelijk winnen Jay en Silent Bob heel eenvoudig de loterij wat ze genoeg geld oplevert om een geheime grot onder de plaatselijke videotheek (uit Clerks*) te bouwen, inclusief Bluntmobiel en andere speeltjes. Als je geld hebt, heb je superkrachten niet nodig, toch? De melige knipoog naar met name Batman krijgt verder gestalte in het absurde feit dat op één na alle tegenstanders van het duo in een vat met zuur zijn gevallen.*
Overigens heeft Kevin Smith in Chasing Amy *al diverse comiccovers voorbij laten komen, inclusief de dramatische dood van Chronic. Daarnaast waren ook namaakedities van stripmagazines met Bluntman and Chronic-recensies te zien. En nu volgt* Stripschrift. *Zorgt u dat uw exemplaar bij de volgende film goed in beeld komt, meneer Smith?*

JB

Het Kennemer Gasthuis gaf eind 2001 een prachtig album uit met korte stripverhalen van verschillende tekenaars. Bijdragen kwamen van de oude en de nieuwe garde. De laatste groep heeft bij gebrek aan archief speciaal iets voor het ziekenhuis gemaakt, terwijl routiniers als Gerrit de Jager, De Wiroja's, Gerard Leever **en** Jan Kruis **gebruik maakten van oud werk. Dit leverde een gevarieerd album op waar slechts een handjevol liefhebbers van kan genieten, want het unieke stripboek komt niet in de handel.**

Portret voor een ziekenhuis

door **HARRY WIBIER**

Jan Dirk Barreveld met een moderne visie op een klassiek schilderij.

In 1991 fuseerden het Zeewegziekenhuis in Velsen en de twee Haarlemse ziekenhuizen Joannes de Deo tot het Kennemer Gasthuis. Het tienjarige jubileum vormde de directe aanleiding voor de communicatie-afdeling om een tweetal opdrachten uit te vaardigen. De eerste was om een vier pagina's tellend stripverhaal met een positieve uitstraling te maken, waarin ziekenzorg een centrale rol speelt. Vereiste was dat de naam van het Kennemer Gasthuis minstens één keer voorkwam en dat negatieve onderwerpen als werkdruk en wachtlijsten werden vermeden. De tweede opdracht was nog spannender: maak een eigen versie van het regentenportret. Dit meesterwerk van **Frans Hals** uit ongeveer 1640 is een weergave van de toenmalige regenten van het Sint Elizabeth's Gasthuis.

Verschillende tekenaars voelden zich aangesproken. **Gerard Leever** zond twee medisch getinte, licht aangepaste afleveringen in van *Gleevers dagboek*, **Robert van der Kroft** deed hetzelfde met vier éénpaginagrappen van *Sjors en Sjimmie* en **Kees Sparreboom** doneerde het verhaal *Tevredenheidskruid*. **Wilma van den Bosch** maakte speciaal het verhaal *De besloten aflevering* dat al als illustratie in het vorige nummer van *Stripschrift* bij een interview met haar stond afgebeeld. Het aardige is dat allerlei bekende striphelden als Gilles de Geus, Douwe Dabbert en Dirkjan in dit verhaal figureren. **Rob Derks**, **Jan Dirk Barreveld**, **René Leisink** en **Koert Stavenuiter** maakten ook elk een verhaal op maat waarin her en der het ziekenhuis zelfs nauwkeurig wordt afgebeeld. Daarnaast leverden ook **Jan Kruis** en **Gerrit de Jager** een bijdrage.

De tweede opdracht sprak duidelijk het meest tot de verbeelding van de tekenaars en betrokkenen hebben zichtbaar hun best gedaan om aansluiting te zoeken bij de oude Haarlemse meester. Zo verschijnen onder anderen Oktoknopie, Sally en de kolonel, de grote smurf, Douwe Dabbert, Jan, Jans, Catootje, Claire, maar ook **Mars Gremmen** en De Wiroja's in de overbekende afbeelding. De tekenaar van de cover van het album, **Roel Smit**, tekende zelfs Bassie, Adriaan en Flipje van Tiel in het portret. De 13 creatieve vondsten waren in december te zien in het Frans Halsmuseum (de Vleeshal) te Haarlem. Daarna enkel nog in de 11.000 gedrukte albums die ongetwijfeld een gewild verzamelobject zullen worden.

De medewerkers van het Kennemer Gasthuis kregen het boek cadeau omdat ze zich met inzet en doorzettingsvermogen door een moeilijke periode van reorganisatie en personeelstekort hebben geslagen. Ook kinderen die in het ziekenhuis komen te liggen zullen een exemplaar krijgen. Jonge buurtbewoners kunnen alleen een album in hun bezit krijgen als zij meedingen en winnen in een tekenwedstrijd.

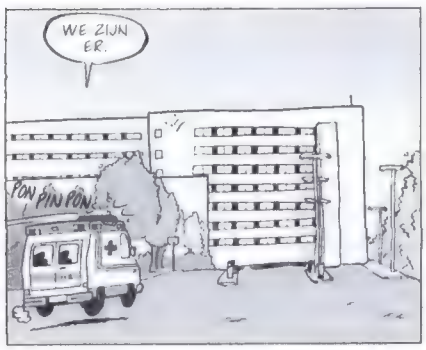

De regenten van het St.-Elisabeth's Gasthuis door Frans Hals, uit ongeveer 1640.

Gerrit de Jagers groepsportret.

Gerard Leever parodieert Frans Hals.

Robert van der Krofts weergave van een meesterwerk.

Mars plaatste de Wiroja's, Claire en zichzelf in de bekende context.

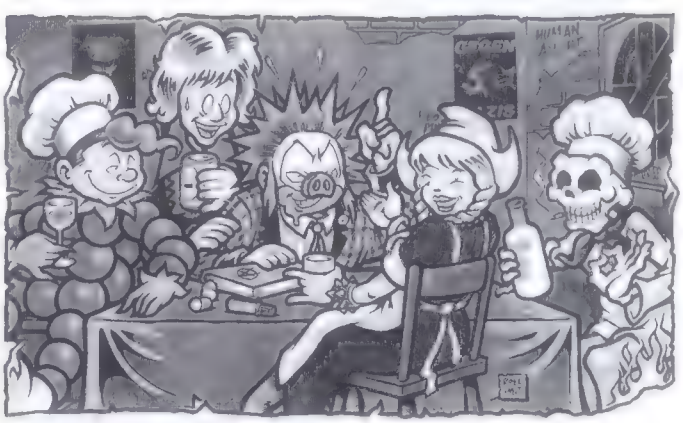

Roel Smit nam Flipje van Tiel en Bassie & Adriaan op.

Achterzijde van deze Stripschrift,
Het regentenportret van Rob Derks.

Links, Iedere tekenaar verwerkte een eigen weergave van het Kennemer Gasthuis in zijn strip. De ene was wat vrijer dan de andere. Van links naar rechts zijn de impressies te zien van Michiel van de Vijver, Jan Kruis, Jan Dirk Barreveld, René Leisink en Koert Stavenuiter.

BOEKEN

Na de Incal 1: De nieuwe droom

Moebius & Jodorowsky
Oog & Blik 2001
ISBN 90-5492-028-9
Prijs €13,50
(64 pagina's, kleur, h.k.)

Geinig hoor, die psychedelische stripexperimenten in de jaren '70 en '80 van **Moebius**, het alias dat *Blueberry*-tekenaar **Jean Giraud** zich had verschaft om helemaal loos te kunnen gaan. De *Incal*-reeks, met in de hoofdrol het sulletje John Difool, groeide zelfs uit tot een megaseller, vooral in het chauvinistische Frankrijk waar ook iedere scheet van **Jacques Tardi** of **Enki Bilal** tot hoge kunst wordt verheven. Die kritiekloze adoratie is er vermoedelijk de oorzaak van dat Moebius zijn maatje **Alexandro Jodorowsky** vanachter diens waterpijp vandaan heeft gesleept om een vervolg te maken op de *Incal*-reeks. Deze moderne spin-off heet *Na de Incal*, waarvan onlangs een eerste deel verscheen.
'Ik was "ik", en ik was "ik" niet', zo neuzelt John Difool aan het begin van dit album. 'Alles wat ik me herinner is dat ik in een politiek-theologisch-symbolisch-galaktische rampentoestand was terechtgekomen.' Wat volgt is een eindeloze vlucht van Difool voor... ja, voor wat eigenlijk? Hij slikt een overdosis Barbax om zijn geheugen terug te krijgen en verzet zich daarmee tegen de stringente regels van de cyborgs die de planeet regeren. Hij wordt gered door Alice in Wonderland, die een defragmentatie blijkt te zijn van een sympathiserende robot. Met behulp van haar omzeilt Difool laserguns, besmettelijke ziektes en reuzenscarabeeën, om uiteindelijk door te dringen tot de 'moederboom'.
Het wat, hoe en waarom van dit alles blijft in nevelen gehuld, maar Moebius zet al deze prietpraat om in een onnavolgbare beeldenbrij. Op het tekenwerk is op zich weinig aan te merken, al doodt de computerinkleuring de spontaniteit van de soepele lijnvoering. Qua verhaal is deze nieuwe *Incal* echter niets meer dan een ongeïnspireerde herhalingsoefening om de fans van het eerste uur te plezieren. Veelzeggend is een opmerking van Difools reddende engel, halverwege het verhaal: 'Je bent een gevangene van het beeld dat je van jezelf hebt. Je wilt niet veranderen.' En dat is precies het manco van deze ooit zo vooruitstrevende strip.

JM

Salade Niçoise

Baudoin
Sherpa/Oog & Blik 2001
ISBN 90-75504-45-4
Prijs €19,99
(128 pagina's, zwart/wit, s.k.)

Het boek *Salade Niçoise* was oorspronkelijk gemaakt voor de Japanse stripuitgever en manga-gigant Kodansha. Tekenaar **Edmond Baudoin** herwerkte het voor westerse lezers, hetgeen volgens de achterflap van de uitgave resulteerde in 'een smakelijk geheel van negen korte verhalen'. De titel *Salade Niçoise* verwijst naar de zuid-Franse stad Nice, geboorte- en woonplaats van Baudoin en tevens plaats van handeling van het boek. De havenstad wordt bewoond door Fransen, Algerijnen en West-Afrikanen. Hun doorleefde koppen zijn op trefzekere wijze door Baudoin getekend. De portretten van de vrouwen in het boek, die zonder uitzondering onbereikbare schoonheden zijn, dragen met hun grote Bambi-ogen nog de meeste sporen van de Japanse manga.
Hoofdpersoon van de negen verhalen is Manu, een galante jongeman die zichzelf als een dromer omschrijft. Door zijn ogen bezien we het leven zoals zich dat afspeelt op het strand, de kade en in de cafés van de havenstad. Manu observeert: hij maakt de lezer deelgenoot van de tragiek van de aantrekkelijke, maar met aids besmette Céline en registreert op onbarmhartige wijze de door ouderdom aftakelende zangeres Gloria, die ooit in Parijs en New York werd aanbeden. De schoonheid van vrouwen staat in contrast met de ruwe mannenwereld in Nice, waar een melancholicus als Manu niet echt op zijn gemak is. Een ontmoeting met een vroegere klasgenoot die hem vervolgens berooft, is wat dat betreft tekenend. Contact zoeken, eenzaamheid, onbereikbare vrouwen en de zee die haar slachtoffers eist zijn de thema's die Manu's leven kenmerken.
De belangrijkste scènes in het boek (de knok- of vrijpartij) drijven weg in uitbundige golven zwart, waarvoor Baudoin vaak een hele pagina reserveert. Deze met dikke zwarte strepen neergezette tekeningen doen soms aan Japanse karakters denken, zij het dat Baudoin deze met een schijnbaar achteloos gemak op het papier zette. Door juist de cruciale scènes niet in te vullen maar aan de verbeelding van de lezer over te laten, bereikt de tekenaar het meeste effect: *Salade Niçoise* is poëzie in stripvorm.

EC

Gilles de Geus 0: De struikrover

Kolk
Silvester 2001
ISBN 90-5885-024-2 (h.k.)
ISBN 90-5885-023-4
Prijs €13,99 (h.k.)
€ 6,99
(48 pagina's, kleur, h.k. + s.k.)

Uitgeverij Silvester (= Silvio van der Loo) uit Den Bosch geeft steeds meer Nederlandse strips uit. Het neemt daarmee de rol over van Big Balloon, die na de teloorgang van *Striparazzi* nauwelijks meer investeert in Nederlandse tekenaars. Silvester heeft zich bij voorbeeld ontfermd over topstrips als *Dirkjan* en *Gilles de Geus*. De grote vraag is natuurlijk hoe lang de Bossche uitgever het financieel vol kan houden; Big Balloon heeft zijn stripbeleid niet voor niets drastisch ingeperkt, al opereerde het wel op grotere schaal dan Silvester nu.
In ieder geval kan de Nederlandse stripliefhebber zich voorlopig gelukkig prijzen met Silvester. Eén van de paradepaardjes in het fonds is *Gilles de Geus* gemaakt door **Hanco Kolk** en **Peter de Wit**. De strip wordt ook wel eens aangeduid als de *Asterix en Obelix* van het Nederlandse beeldverhaal. Silvester debuteerde met het zevende deel (*De 7 Provinciën*). Deel acht (*90-60-90*) staat dit jaar op het programma. Als tussendoortje verscheen - als deel nul - eind vorig jaar *De Struik-*

rover. Het bevat de eerste korte verhalen die begin jaren tachtig in stripblad *Eppo* stonden.
Bedenker van de serie is Hanco Kolk. Hij bedacht en tekende in eerste instantie zelf de humoristische avonturen van een struikrover tijdens de opstand tegen de Spanjaarden. Maar, zoals Kolk in een interview met *HP/De Tijd* vertelde, hij miste iets aan die verhalen. 'Ik wilde te veel vertellen of sloeg dingen over.' Op aanraden van zijn vrouw vroeg hij *Eppo*-collega Peter de Wit of die als coscenarist wilde meewerken. Dat was het beginpunt van een vruchtbare samenwerking: het tweetal legde zich vooral toe op het maken van langere avonturen, waarvan *Storm over Dubbeldam* (1985) de eerste was.
De uitgave van *De struikrover*, waarin dus alleen verhalen van Kolk staan, is van belang omdat het de ontbrekende, eerste schakel in de serie is. Los daarvan zijn de strips nog steeds buitengewoon vermakelijk, al is Gilles de Geus in de rol van struikrover inderdaad een platter karakter dan in zijn latere rol als adviseur van **Willem van Oranje**.
Jammer alleen is dat dit album een duidelijke toelichting mist op het ontstaan van *Gilles de Geus*. Daardoor blijft het voorwoord van Peter de Wit in het luchtledige hangen. Een bibliografisch overzicht van wanneer en waar de vijftien verhalen zijn verschenen, had *De struikrover* helemaal afgemaakt.

RS

Storm 22: De Armageddonreiziger

Lawrence & Lodewijk
Big Balloon 2001
ISBN 90-5425-616-8 (h.k.)
ISBN 90-5425-606-0
Prijs €15,95 (h.k.)
€ 6,95
(48 pagina's, kleur, h.k. + s.k.)

Eindelijk deel 13 van *De kronieken van Pandarve*, deel 22 uit de reeks *Storm*, en deel 3 van de *Von Neumann-trilogie*.
Na tien jaar hebben **Don Lawrence** en **Martin Lodewijk** de trilogie rondom de anomalie Storm, die begon met het album *De Von Neumann-machine*, in het album *De Armageddonreiziger*, voltooid. We hebben er lang op

moeten wachten, maar het is het wachten waard geweest. Met dit grandioze album sluit Don Lawrence deze trilogie, en misschien wel zijn gehele oeuvre af. Dit album is misschien wel het laatste op stripgebied, wat Don Lawrence ons zal kunnen bieden, want hij tobt met zijn gezichtsvermogen, en dit album kon eigenlijk alleen maar afgemaakt worden, met behulp van een assistent. **Liam McCormack-Sharp** assisteerde de tekenaar bij het maken van de laatste dertien pagina's. Het schetsen gaat hem volgens insiders nog steeds goed af, maar met het schilderen heeft hij steeds grotere moeite.
Dat Martin Lodewijk fantastisch verhalen kan verzinnen, dat wisten we, maar met het scenario voor dit album, overtreft hij zichzelf. Het album zit vol onverwachte wendingen, want wie zou het nu in zijn hoofd halen om Don Lawrence en zijn vrouw een optreden in dit finale album te geven? Martin Lodewijk doet het, en geeft zo aan Don Lawrence het mooiste afscheidsgeschenk dat ooit iemand zou hebben kunnen bedenken voor de schepper van de werelden van Storm. Don Lawrence wordt niet met een figurantenrolletje afgescheept in zijn afscheidsalbum, nee, hij krijgt samen met zijn vrouw een onmisbare hoofdrol in de ontknoping van deze trilogie.
Ook wordt het idee van een levende planeet prachtig weergegeven op één van de laatste plaatjes van dit verhaal . Je ziet een groen heuvellandschap, waarin duidelijk een liggende naakte vrouw is te herkennen: de levende planeet Pandarve, afgebeeld als een slapende vrouw. Martin Lodewijk en Don Lawrence hebben in dit verhaal duidelijk geprobeerd alle *loose ends* uit de vorige verhalen tot een ontknoping te brengen, en om ten volle te kunnen genieten van alle originele vondsten in dit verhaal moet je eigenlijk de twee voorgaande delen nog maar eens goed doorlezen.
Je oeuvre met zo'n klapper van een album afsluiten, dat zou je iedere auteur gunnen. Maar wie weet, zien we nog wel eens nieuw werk van Don Lawrence terug, en misschien komt er nog wel een nieuw album van *Storm*. Wie weet gaat die samenwerking met Liam McCormack-Sharp nog wel een poosje door, en ligt er over een poosje een nieuw vervolg in de schappen. Met een scenarist als Martin Lodewijk weet je het nooit. De scènes die hij uit zijn hoge hoed heeft getoverd voor dit *Storm*-album, zijn zo fantastisch, dat je helemaal niet verbaasd moet zijn, als hij voor de toekomst van Storm ook nog iets fantastisch uit zijn hoge hoed haalt, al of niet in samenwerking met Don Lawrence.

HvdZ

Zachary Holmes 1: Zaak 1: Het monster

Trillo & Bobillo
Prestige 2001
ISBN 90-76752-34-6
Prijs €5,67
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Zaak 1: Het monster is de tweede strip die in korte tijd verschijnt van het duo **Carlos Trillo** en **Juan Bobillo**. Eerder verscheen de thriller *Bird*, besproken in *Stripschrift 240*. In tegenstelling tot wat de recensent toen opmerkte is niet Trillo, maar Bobillo de tekenaar van zowel Bird als *Zachary Holmes*. Trillo is de scenarist van beide reeksen, maar dat niet alleen. Trillo is een bui-

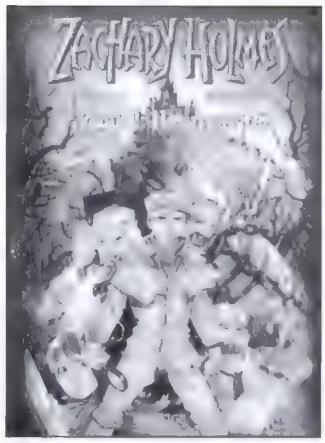

tengewoon productieve scenarist, die al met veel Spaanstalige artiesten heeft samengewerkt. Uitgeverij Prestige is begonnen met het in rap tempo in vertaling uitbrengen van de resultaten van deze samenwerkingsverbanden.
Het gevaar ligt op de loer bij zulke productieve schrijvers dat hun werk nooit veel meer waardering op zal leveren dan het predikaat aardig. Niettemin heeft Trillo een paar meesterwerkjes geschreven zoals de bizarre strip *Het grote bedrog* (met **Roberto Domingo Mandrafina**)
Tot de categorie meesterwerkjes behoort *Zachary Holmes* niet, maar het is wel een heel leuke strip. In tegenstelling tot *Bird* is *Zachary Holmes* bedoeld voor een jong publiek en als zodanig heel geslaagd.
Wat direct opvalt aan de strip zijn de prachtige tekeningen en inkleuring. Het verhaal is eenvoudig, maar amusant. Trillo bracht in het verhaal twee klassieke literaire helden bij elkaar: **Mary Shelley**'s monster van Frankenstein en **Arthur Conan Doyle**'s Sherlock Holmes. *Zachary Holmes* is duidelijk op de laatste gebaseerd, maar met dit verschil dat hij een jongetje is van een wat onduidelijke leeftijd en zijn assistent

STRIP & TIJDSCHRIFTENHANDEL
NOORD

GESPECIALISEERD IN US COMICS EN TWEEDEHANDSSTRIPS INKOOP EN VERKOOP
ROTTERDAM

Yendor
STRIPWINKEL
Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel: 010 - 433 17 10
Fax: 010 - 411 38 54

Watson een soort muisje. Zachary Holmes is een beroemde detective, die in *Het monster* met een vreemde zaak te maken krijgt. De geleerde dr. Frankenstein heeft een levend wezen gecreëerd, dat er monsterlijk uitziet en na ontsnapt te zijn uit Frankensteins kasteel amok makend het dorpje doorkruist waar Holmes woont. Het monster wordt gearresteerd en gevangen gezet. Het lijkt een duidelijke zaak, maar Zachary Holmes vertrouwt het niet en gaat op onderzoek uit. Hij slaagt er in om zoals het een goede speurder betaamt, met een verrassende conclusie zijn onderzoek af te ronden.

Zaak 1: Het monster is één van de leukste kinderstrips die ik de laatste tijd heb gelezen en zeer aantrekkelijk in beeld gebracht.

HP

De erfenis van Emilie 1: Het landgoed Hatcliff

Magnin
Dargaud 2002
ISBN 90-6793-651-0
Prijs €6,50
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Florence Magnin (Parijs 1950) zag het lange tijd niet zitten om naast haar succesvolle werk als illustratrice ook strips te gaan maken. Ze had veel succes met haar geïllustreerde kinderboeken, ansichten, posters en theaterdecors en vond dat best zo. Niemand minder dan stripveteraan **Christian Godard** (*Maarten Milaan*, *Axel Moonshine* en heel veel meer) wist haar over te halen om eens een poging te wagen. Magnin debuteerde als stripmaker in het tijdschrift *Métal Hurlant* en brak wat later door met de serie *De andere wereld*.

Met de nieuwe reeks *De erfenis van Emilie* werkt ze haar passie voor de fantasy verder uit. En waar kun je het magische beter etaleren dan in Ierland?

In het jaar 1801 in Ierland vindt de Franse huurling Louis André Berin een Keltische grafheuvel vol met kunstschatten. Bertin berooft de lijken van hun goud waarna de tempel instort en in het niets verdwijnt. De roof brengt hem eerst nog veel voorspoed. Hij koopt een kasteel, vernoemd zich tot Hatcliff en alle geluk lacht hem toe. Toch blijft de roof in zijn hoofd rondspoken. Vele malen doolt hij rond en zoekt tevergeefs naar de plek waar hij de graftempel bezocht. Op een goede dag verdwijnt Hatcliff op mysterieuze wijze. Het kasteel komt leeg te staan en na verloop van tijd is er slechts nog de legende.

Ruim 120 jaar later, het is inmiddels 1923 wordt zijn enige wettige erfgename gevonden: Emilie Bretin. Ze is een ontevreden revuedanseresje in de Moulin Rouge en wat blij dat er wat avontuur in haar leven komt. Door een web van intriges en personen die zich angstvallig verborgen houden is zij uitgekozen om het landgoed van haar betovergrootvader te gaan beheren. In Ierland aangekomen wordt het verhaal erg warrig. Er verschijnt een oude vrouw die haar landgoed vervloekt, dansende elfen en Hobbit-achtige figuren dansen in donkere bossen, tarotkaarten duiden de toekomst en een aantal intriges op de achtergrond laten de lezers vooral met veel vragen achter.

Magnins achtergrond als illustratrice schemert voortdurend door. *De erfenis van Hatcliff* is hierdoor een nogal statisch plaatjesboek geworden waar de vaart maar niet in wil komen. Haar vernuftig kleurgebruik maakt de platen de moeite waard maar er zal nog heel wat aan haar eigen scenario gesleuteld moeten worden wil het écht gaan boeien.

JdL

ADVERTEREN IN STRIPSCHRIFT?
BEL
010-2201063

VIDEO/DVD

Pokémon 2: Op eigen kracht

Warner 2001
(±98 minuten, Alle leeftijden)

De *Pokémon*-rage woedt sinds 1996 onder de jeugd. Voor de Japanse uitvinder en spelletjesfabrikant Nintendo is het volkomen onverwacht de redding van de game-boy, de hand-computer waarop het *Pokémon*-spel gespeeld kan worden. De originele naam van het computer- en kaartspel is Poketto Monstaa: de Japanse uitspraak voor 'Pocket Monster'. Als snel wordt het ingekort tot *Pokémon*.

De beestjes zijn de creatie van spel-ontwerper **Satoshi Tajiri**. Hij zou zijn schepping gebaseerd hebben op jeugdherinneringen aan glazen potjes met insecten die hij hoopte te kunnen laten vechten zoals zijn helden uit de sciencefiction-films. Het spel is danig ingewikkeld: Tajiri zou zo'n zes jaar over de ontwikkeling ervan gedaan hebben.

De rage begint in Japan. De populariteit inspireert snel tot een televisie-serie. In 1998 springt de vonk over naar de Verenigde Staten en Europa. Ook hier zijn kinderen snel in de ban van zowel het computer- als het uiterst complexe kaart/ruil-spel. Ook in de Arabische contreien zijn de getekende figuren populair. In vrijwel alle landen keren sommige volwassenen zich tegen de rage. In Amerika zou het slecht zijn voor de concentratie van de schoolkinderen, in Europa is er een sporadisch debat of de strip een bedreiging is voor de kerk en sommige moslims vermoeden een zionistische samenzwering - uiteraard.

Pokémon-trainer Ash Ketchum neemt het in de tweede Pokémon-film op tegen een gestoorde verzamelaar. Die heeft zijn zinnen gezet op de allersterkste van deze mythologische dieren, Lugia. Om deze Pokémon uit de diepe oceaan te lokken, vangt hij eerst met veel geweld de andere drie Pokémon, de vogels Articuno, Zapdos en Moltres, die elk op een ander eiland wonen. Deze drie beheersen elk een der elementen en door ze op te sluiten verstoort de verzamelaar het natuurlijk evenwicht. Over de hele wereld zijn geweldige stormen het gevolg. Deskundigen staan voor een raadsel. Wie wel de verklaring weten zijn de andere Pokémon. Zij verlaten *en masse* hun schuilplaatsen en trekken naar de eilanden om de wereld voor de ondergang te behoeden.

Het verdere verhaal is eenvoudig, maar zal het beoogde jonge publiek ongetwijfeld aan de buis kluisteren. Gelukkig blijft er voor de kijker die zich wel verveelt nog genoeg over. Belichting, camerapositie, special effects en het kleurgebruik zijn onmiskenbaar gelijk aan die van de populaire manga en anime. Zoals dat hoort in strips stoort ook deze film zich waar nodig niet aan de werkelijke natuurwetten. In de scène waarin het groepje kinderen en Pokémon-wezentjes ontsnapt uit het neergestorte luchtschip blijkt de wand van deze ballonachtige constructie ineens te bestaan uit bakstenen. Ondanks dit ruwe materiaal is het toch makkelijk ontsnappen: de groep glijdt er gewoon vanaf. Die glijtocht duurt wel veel langer dan verwacht: de muur is vele malen groter dan het luchtschip in eerdere scènes oogde.

De Nederlandse versie van de film dringt de kijkers een ecologisch bewustzijn op. Het zal het resultaat zijn van de Nederlandse bewerking; het is bekend dat het Japanse origineel door het Amerikaanse Warner intensief wordt aangepast; Japanse symbolen worden gewist en de verhaallijn geschikt gemaakt voor niet-Japanse kijkertjes. Hier herkent niemand de religieuze verwijzing naar de Shinto-mythologie, zoals uitgebeeld door de vier Pokémon-vogels. Daarmee gaat ook een deel van diepe uit de film. Wat blijft zijn de kleuren, het licht en de schattige wezentjes.

GH

EN VERDER...

✷ ***Billy the cat 7: Billy's bende*** *(Marco/Colman/Desberg, Dupuis). Het lukt de hond Saucijs maar niet die vervelende kat Billy te pakken te krijgen, die hem uit huis verdreven heeft en alle liefde van de baas opsoupeert. Weet hij veel dat het een gereïncarneerd jongetje is... Leuke karakters, aardig tekenwerk en originele plotjes.* *(HW)*

✷ ***Een onderzoek van inspecteur Canardo 11: Niks dan ellendige geheimpjes*** *(Sokal, Casterman). Het leek er even op dat in deel 10 het doek gevallen was voor Canardo. Maar in deel 11 duikt de speureend weer springlevend op. Sterker nog: met behulp van een teletijdmachine kan hij zelfs door de tijd reizen om een zaak op te lossen. Cliché-gegeven amusant uitgewerkt.* *(RS)*

✷ ***Deep Maurice en Gologan 2: In de greep van de goeroe*** *(Cenci/Robberecht, Casterman). Dit avontuur dat draait om cybernetica en klonen wordt zonder omhaal van woorden of illustraties verteld. Het is daardoor lekker vlug leesbaar, maar het ontbeert ondanks de karakteristieke tekeningen het kleine beetje extra dat een boek boven de Middelmaat doet uitstijgen.* *(HW)*

✷ ***Dirkjan 5*** *(Retera, Silvester). Gortdroge grapjes met dito tekeningetjes. Naast de stroken maakte Mark Retera ook de elf pagina's tellende parodie Henkie Putter, die beduidend minder leuk is dan de onnavolgbare humor uit de strookjes die eraan vooraf gaan.* *(HW)*

✷ ***Doodsbang 2: De geest van de zangeres*** *(Mauricet/Vanholme, Casterman). Als de twee helden uit dit avontuur proberen een zestig jaar oude moord op te lossen blijken de overleden betrokkenen nog lang niet te rusten in vrede; gestorven zielen verschijnen in het land der levenden alsof het de gewoonste zaak van de wereld is. Geen boek voor sceptici, tenzij deze kunnen genieten van levendig en verzorgd tekenwerk.* *(HW)*

✷ ***Fokke & Sukke: Het afzien van 2001*** *(Reid/Geleijnse/Van Tol, Harmonie). Droog, eigentijds en hier en daar een beetje gruwelijk geven de twee vreemdste vogels van het vaderlandse stripaanbod een verrassende kijk op de belangrijkste gebeurtenissen van het jaar 2001.* *(HW)*

✷ ***Godin wit, godin zwart 1*** *(Servais, Dupuis). Servais vertelt een hedendaags sprookje met fantasy-elementen over goed en kwaad. In dit eerste deel weet hij valse sentimenten te ontwijken. Ben benieuwd hoe dat afloopt.* *(RS)*

WONDERLAND
VOOR AL UW STRIPS!
WWW.WONDERLANDSTRIPS.NL

✷ ***De kleine Robbe 10: Dat begrijp je later wel!*** *(Tome/Janry, Dupuis). De titel refereert aan dat ene onderwerp waar kinderen nog niets van kunnen begrijpen, ook al doen de volwassenen nog zo hun best met gepaste voorlichting. De kleine belhamels in dit album komen er op komische wijze mee in aanraking en ze blijken enorm nieuwsgierig. Ondeugend en toch onschuldig.* *(HW)*

✷ ***De Kraai 4: In de puree*** *(Lax, Dupuis). De Kraai reist in opdracht van een pastoor af naar Madeira en de Amazone, op zoek naar diens tot inkeer gekomen criminele broer, die als kok uitblinkt in het flamberen. Spannend, verrassend, speels, doordacht, beeldschoon, humoristisch en in alle opzichten eigenzinnig. Zonder meer één van de fraaiste reeksen van dit moment.* *(HW)*

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!!	grote klasse!
!!!!	goed
!!!	redelijk
!!	matig
!	slecht
···	abominabel

✷ ***MacNamara 2: De ontsnapte geest*** *(Taymans/Wesel/Delperdange, Casterman). Samen met sexy journaliste Monica onderzoekt persfotograaf Peter MacNamara een aantal mysterieuze valpartijen in de Tour de France. Zou er boze opzet in het spel zijn? Dit album moet 't niet hebben van raffinement en subtiliteit. Het plot is met grove steken in elkaar gezet en de karakters blinken niet uit door oorspronkelijkheid. Maar het leest lekker en ongecompliceerd weg. Voor de liefhebber van woordspelingen en beeldgrapjes valt er bovendien veel te genieten.* *(TB)*

✷ ***De meestersteenhouwer 1: Colin Tranchant*** *(Stalner/Bardet, Dargaud). Hoogdravende historische strip over een uit zijn gilde vrijgevochten steenhouwer. De scenarist verslikt zich aan het eind in de afwikkeling van het verhaal.* *(RS)*

✷ ***Oktoknopie 2: Oktoknopie slaat terug*** *(Gleever, Silvester). De roze octopus met paarse stippen staat garant voor avontuur, humor en ongekende mogelijkheden. Gleever geeft de fantasie de vrije teugels en het gevolg is een afwisselende reeks grappen die jong en oud zal vermaken.* *(HW)*

✷ ***Pedro de neusbeer 2*** *(Gaudelette/Larcenet, Dupuis). De korte verhalen met eigengereide humor en dito vormgeving neigen naar sadisme en hebben een licht macabere inslag zonder aan geestigheid in te boeten. Dit is voor een belangrijk deel het gevolg van de doordachte plots en de originele karakters.* *(HW)*

✷ ***De prins van de nacht 6: Terug naar Ruhenberg*** *(Swolfs, Glénat). Wie dacht dat Dracula uit de tijd is, heeft het volledig mis. De opera 'Der Vampyr' van Heinrich August Marschner uit 1827 is opnieuw uitgebracht. En in Roemenië woedt momenteel een felle strijd tussen twee groepen die allebei een Dracula-pretpark willen openen. Misschien kan Swolfs adviseren over een sfeervolle aankleding. Zijn serie is in ieder geval vakwerk.* *(RS)*

✷ ***Puddingham Palace 2: Suikertje, majesteit?*** *(Isa, Dupuis). Gekunstelde humorstrip rond een koninklijke familie en haar uit dieren bestaande hofhouding.* *(RS)*

✷ ***Sigmund 8: Achtste sessie*** *(De Wit, De Harmonie/Oog & Blik). De ombudsman van de Volkskrant, waarin Sigmund wordt gepubliceerd, meldde dat haar lezers de strip het hoogst waarderen met een ruime acht. Dit achtste deel toont aan hoe terecht dat cijfer is. Vooral de episode 'Single from Hell', waarin de letterlijk geestdodende psychiater door zijn patiënten naar een camping wordt gestuurd om even van hem af te zijn, is meesterlijk. Gelukkig kan de Volkskrant-lezer de strip tegenwoordig ook op zaterdag volgen.* *(RS)*

✷ ***Veerman tussen de sterren 1: De straf*** *(Sofia/Frasier/Jewel, Dargaud). De held van dit sciencefictionverhaal ziet zich geplaatst voor een onmogelijke opgave: veranderd in een monster fungeert hij als jachtwild terwijl hij zijn kleine zoontje moet beschermen. Dergelijke flauwekul is alleen geschikt voor de minder kritische lezer. Het tekenwerk is gelukkig beter dan het scenario.* *(HW)*

✷ ***Verhalen uit Joe's Bar 2: Ouwe vrienden*** *(Muñoz/Sampayo, Sherpa). 10 jaar na het verschijnen van deel 1 publiceert Sherpa deze tweede bundel van de grootmeesters José Muñoz en Carlos Sampayo. Het zijn verhalen rond diverse personages die opduiken in Joe's Bar: vervreemdende strips met een donkere toonzetting. Neerslachtig, maar intrigerend.* *(RS)*

✷ ***Vijftien en een ½ 9: Het plakboek van Fransje en Marie*** *(Kruis, Silvester). Eenmaal verdwenen uit Margriet lijkt iedereen zijn handen van deze strip af te trekken; uitgever VNU gunde de eer aan Silvester en maakster Andrea Kruis hield het voor gezien. De laatste aflevering heet Zestien en laat zien hoe Frans en Marie op hun nieuwe brommers de zonsondergang tegemoet rijden.* *(HW)*

FOTO NRC HANDELSBLAD/MAURICE BOYER

Zeebroek in Stedelijk

In het Stedelijk Museum is tot en met 12 mei de eerste museale tentoonstelling met vrij werk te zien van **Luc Zeebroek**, beter bekend als **Kamagurka**. De expositie *Tour de Trance* concentreert zich op de autonome tekeningen en schilderijen van de laatste twee jaar. Daarnaast heeft Zeebroek een wandschildering in het museum gemaakt.

Volgens het museum passen de recente autonome werken van Zeebroek door de complexiteit van de beelden en het ontbreken van een tekst als *clou*, waardoor een 'zekere complementatie' nodig is, meer bij de traditie van de schilderkunst dan bij de wereld van het beeldverhaal. Soms tonen de aaneengesmede groteske en verwrongen koppen en figuren verwantschap met de gemaskerde figuren in het werk van **James Ensor**, een door Zeebroek zeer bewonderde kunstenaar, aldus het persbericht.

In het Radio 1-programma *Kunststof* vertelde Zeebroek dat de expositie bewust onder zijn eigen naam is georganiseerd, om zich te onderscheiden van de paljas-performer Kamagurka. 'Anders denken mensen dat het weer leuk moet zijn, dat die schilder ook een typetje is, zoals Kamiel Kafka of Cowboy Henk.' Bovendien vindt Zeebroek Zeebroek een echte schildersnaam. Grappig was nog de reportage die het programma uitzond waarbij een medewerker het Kamagurka-album *De rimpelclub* ging veilen tijdens een kort daarvoor gehouden stripbeurs in Rijswijk. De belangstelling blijkt niet bijster groot bij de overwegend in *Suske en Wiske* geïnteresseerde aanwezigen. 'Is het een gesigneerd exemplaar?', roept iemand uit het publiek. 'Nou, nee, maar dat laten we alsnog doen', zegt de medewerker van *Kunststof*. Het boek brengt toch nog €17 op, ten bate van het goede doel *Zieke mensen & zieke dieren*. Later in de uitzending op 25 februari signeert Zeebroek het album in de studio, die zich niet ontevreden toont over het veilbedrag ('€17, hoeveel frankskes is dat ook alweer?'). De gelukkige koper blijkt overigens één **Rob den Houter** te zijn, meldt de presentatrice. Wie kent hem niet, deze uitgever van pulpbeeldromannetjes!

Tour de Trance, in: Stedelijk Museum, Paulus Potterstraat 13, Amsterdam. Open: dagelijks van 10-17 uur. Prijs catalogus: €22,50. Info via telefoon (+31)(0)20-5732911.

RS

Kama legt laatste hand aan muurschildering in het Stedelijk.

Dupuy-Berbérian retrospectieve

Het duo **Philippe Dupuy** (1960) en **Charles Berbérian** (1959) behoort dankzij de strip *Meneer Johan* tot de meest begenadigde Franse stripauteurs. Liefhebbers kunnen de komende maand volop van het werk genieten. Allereerst tot 14 april in Tweebronnen (Diestsestraat 49) te Leuven, waar de tentoonstelling *Het alledaagse in het Franse stripverhaal* te zien is, met meer dan 250 originelen van de twee stripmakers, waaronder ook vrij werk en illustraties. Daarnaast zijn er ook zeefdrukken, affiches en posters te bezichtigen en zijn er boeken en prenten te koop in de museumshop. Als klap op de vuurpijl zullen drie nieuwe boeken van het duo verschijnen: *Meneer Johan 5: Het houdt niet op*, *Dagboek van 'n strip* en speciaal ter gelegenheid van de tentoonstelling *Quatre-mains op papier*. Dat wordt genieten.

En voelt u er niets voor om af te reizen naar België? Geen nood, want de expositie zal ook De Stripdagen Haarlem aandoen.

HW

Expo Pontiac

Galerie Fuzzyart houdt tot en met 12 april een tentoonstelling van het werk van **Peter Pontiac**. Er worden zowel recente als oude illustraties en strips getoond, onder meer uit *Algemeen Dagblad* en *NRC Handelsblad*, van deze 'godfather van de Nederlandse underground'. Pontiac heeft onlangs als illustrator meegewerkt aan het boek *Mijn vader geboren in 1903* van *NRC*-publiciste **Maria Heiden**, dat dit voorjaar bij De Harmonie verschijnt. Volgens de galerie komt er later dit jaar een nieuw deel uit de *Pontiac-review*-reeks. Na de Pontiac-expo staat er overigens een tentoonstelling rond **Typex** op de agenda (vanaf eind april). Voor meer info: *www.fuzzyart.nl*, of via telefoon (+31)(0)20-6262780.

Peter Pontiac, in: Galerie Fuzzyart, 2e Tuindwarsstraat 11, Amsterdam. Open: donderdag, vrijdag en zaterdag van 12.30-17.30 .

RS

Geen Nederlandse stripprijs

De instelling van een Nederlandse staatsprijs voor het beeldverhaal zit er voorlopig niet in. Een woordvoerster van het ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschappen laat weten dat er geen plannen zijn voor een aparte stripprijs, zoals het Vlaamse cultuurministerie die wel heeft. In december vorig jaar kondigde **Bert Anciaux**, de Vlaamse minister van Cultuur tijdens de Stripgidsdagen in Turnhout, namelijk aan het stripbeleid verder in te vullen, onder meer door de instelling van een Vlaamse stripprijs (zie bericht hieronder). De vraag of er bij OC&W eveneens een soortgelijk

GAS & LICHT door André Wijntjes

CRUMB, ROBERT
- Illustraties bij artikel Tekeningen en strips van Robert S. Crumb in het stedelijk Museum Amsterdam. Vrouwen houden van gemene mannen door **Marianne Vermeijden**.- (NRC 02-11-01)

DERKS, ROB
- Pakje Bakmeel (Metro vanaf 08-09-99, elke dinsdag)
- Klassikaal Kabaal (VMBO-magazine 2001)
- Cartoon (CJP Magazine oktober/november 2001)
- Illustraties bij In de ban van het beeld (Onkruid november/december 2001)
- Druk & Print (Business Nijmegen april en juni 2001)
- Absolutelee (Diogenes vanf oktober 1998 tot en met juni 1999 en vanaf september 2000 tot heden)
- Cover (Diogenes juni 2001)

DRIEL, TOON VAN
- Hullie (Algemeen Dagblad 24-09-82 tot en met 31-12-01)

GIESEN, MATTHIAS
- Illustraties bij Tweede-huisjesmelkers (HP/De tijd 0145)
- Illustratie bij De zelfdenkers (HP/De tijd 0149)

HEUVEL, ERIC
- Illustratie bij Helden zonder gezicht (Algemeen Dagblad 30-11-01)

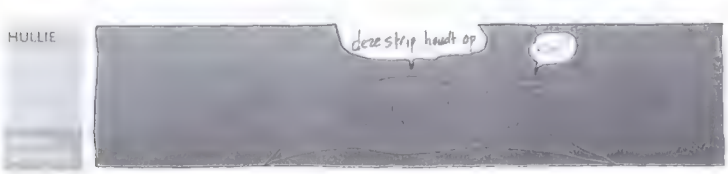

(Studio 0151/0152, deze aflevering stond niet in de Mikrogids) N.B. Op tekst van **Rein Post** (= Hanco Kolk)

JAGER, GERRIT DE
- Illustraties bij Altijd moe. Ook in bed? / Zo blijft seks goed. 10 tips! (Margriet 0148)
- Illustratie bij Tussenbalans eredivisie (Algemeen Dagblad 27-12-01)

KRIEK, ERIK
- Illustraties bij Mondiaal (FNV magazine)
- Illustratie bij Hemelpost / In memoriam Morris 1923-2001 (HP/De tijd 0151/52)

KOLK, HANCO & WIT, PETER DE
- Single (Het Parool vanaf 30-09-00)
- Illustratie bij interview Drie vrouwen op zoeken een man door **L. Oomens** (Algemeen Dagblad 13-12-01, naar aanleiding van de start van de strip Single)
- Illustratie bij Gratis internet houdt nog vol (Algemeen Dagblad 19-12-01)
- Toen was geluk heel gewoon, 1 pagina

Strip Single woensdag nieuw in het AD

stripbeleid bestaat overvalt de zegsvrouw. Dat gaat ze uitzoeken, maar ze laat naderhand weten dat er geen specifieke regelingen bestaan om het stripverhaal te ondersteunen. Wie financiële steun zoekt voor een stripproject zal moeten kijken of dit past in de bestaande, algemene kunstregelingen die op de website van OC&W worden toegelicht, zo meldt ze.

Staatssecretaris **Rick van der Ploeg** stelt in een schriftelijke reactie op vragen van *Stripschrift* dat het hem veel leuker lijkt als er een prijs van de lezers wordt ingesteld in plaats van een 'Nederlandse Stripprijs'. Hoe die prijs verder moet worden ingevuld, laat hij in het midden. Wel zegt hij de ontwikkelingen op stripgebied met veel interesse te volgen. 'Strips geven commentaar en zijn een uiting van cultuur, een tijd, een gevoel.' *Haagse Harry* van **Marnix Rueb** blijkt één van zijn favorieten. En hij kent zijn klassiekers: hij leest nog steeds *Franka* en *Blake en Mortimer*. Ook met het Engelse blad *Beano* met *Dennis the Menace* en *Billy Wizz* is hij bekend. In zijn jonge jaren las Van der Ploeg het weekblad *Donald Duck*, *Asterix* en *Ollie B. Bommel*.

RS

Wel Belgische stripprijs

Minister van Cultuur **Bert Anciaux** wil méér werk maken van een Vlaams stripbeleid. Tijdens de prijsuitreiking van de Bronzen Adhemar aan **Marvano** tijdens de Stripgidsdagen in Turnhout in december 2001 meldde hij onder andere de instelling van een Prijs van de Vlaamse Gemeenschap voor het stripverhaal.

Tijdens de vorige prijsuitreiking twee jaar geleden kondigde Anciaux als eerste Vlaamse cultuurminister aan dat hij ook beleidsmatig aandacht zou besteden aan strips. Vorig jaar maakte bij voorbeeld het Fonds voor de Letteren een kleine €35.000 vrij voor het stripverhaal, en in 2002 verdubbelt dat budget. Toch leefde in de Vlaamse stripwereld het gevoel dat Anciaux de hooggespannen verwachtingen niet volledig inloste.

Tijdens de prijsuitreiking van de Bronzen Adhemar 2001 benadrukte Anciaux dat hij het stripverhaal ernstig neemt: 'Het is een literair genre, dat recht heeft op beleidsaandacht naar analogie met andere literaire genres.' Om het medium op hetzelfde niveau te plaatsen als andere kunstvormen, stelt hij daarom in 2003 een Prijs van de Vlaamse Gemeenschap in. Dergelijke prijzen zijn tweejaarlijks, en het is gebruikelijk dat er een bedrag van ongeveer €12.500 aan gekoppeld wordt. Anciaux' stripbeleid wil verder de artistieke, niet-commerciële strip en de volwassenenstrip stimuleren, want 'de strip is een logisch en vanzelfsprekend onderdeel van de beeldcultuur dat niet aan leeftijd gebonden is'. Verder zijn er initiatieven nodig voor de doorstroming van jonge stripauteurs te garanderen en een betere internationale uitstraling van de Vlaamse strip.

Concreet zal Anciaux in 2002 in samenwerking met het Fonds voor de Letteren een Bijzondere Adviescommissie voor strips oprichten. Over de budgettaire consequenties van dat uitgebreide stripbeleid liet Anciaux zich niet uit. Ook opmerkelijk: als een concreet actiepunt wil de minister uitzoeken wat er misloopt met de Vlaamse aanwezigheid in het BCB, het Brusselse stripmuseum.

MC

Tom Poes wel, Bommel niet op eerbetoon

Tom Poes komt er helemaal bovenop, maar van Ollie B. Bommel zijn alleen de kleuren van zijn jas herkenbaar. Vier andere figuren uit de Bommelstrip komen op de hoeken van het kunstwerk dat Rotterdam als eerbetoon aan **Marten Toonder** in de stad plaatst. De gemeenteraad van Rotterdam ging akkoord met het ontwerp van het

FOTO NRC HANDELSBLAD

kunstwerk. Dat wordt op 2 mei, de verjaardag van Marten Toonder, onthuld. Toonder werd in 1912 in Rotterdam geboren en woonde er tot 1935.

Het kunstwerk is ontworpen door het Rotterdamse kunstenaarscollectief de Artoonisten. Kunstwerk en manifestatie zijn een idee van raadslid **Manuel Kneepkens** van de Stadspartij. Hij had voorgesteld het beeld voor de Beurs te zetten. Dat voorstel haalde het niet. Het kunstwerk komt nu voor de bibliotheek.

Bron: Algemeen Dagblad

John Buscema overleden

John Buscema, bekend van het tekenwerk wat hij voor Marvel Comics maakte, overleed donderdag 10 januari jongstleden aan maagkanker. Hij werd 74 jaar.

Buscema begon zijn carrière bij uitgeverij Timely Comics (later Marvel) in 1948, bleef daar anderhalf jaar, en werkte daarna freelance voor verschillende uitgeverijen. Hij bleef tot 1996 actief in de comicwereld. In de herfst van 2001 kreeg hij te horen dat hij aan een ongeneeslijke vorm van maagkanker leed.

John Buscema tekende een heel scala aan comicfiguren. Van western- tot superhelden. Hij werd niet alleen beïnvloed door de groten uit de stripwereld, zoals **Hal Foster**, maar ook door **Michelangelo** en **Rubens**. In 1958 verliet hij de comicwereld, om acht jaar in de reclame te gaan werken. In 1966 haalde **Stan Lee** hem terug naar Marvel. Hij werkte aan bijna alle comics die Marvel uitgaf. Imposant is zijn bijdrage aan de *Conan*-cyclus, waar hij het werk van **Barry Windsor Smith** overnam, en jarenlang het boegbeeld van de verschillende comics en magazines rondom Conan zou blijven. In 1970 begon John Buscema zijn eigen *art school* en schreef samen met Stan Lee de bestseller *How to draw comics the Marvel Way*. Vorig jaar werd nog een overzicht van zijn werk gepubliceerd in *The John Buscema Scetchbook*. Een waar ere-saluut voor een groot artiest.

HvdZ

Zone 5300

Wellicht heeft u in de kiosk de afgelopen tijd vergeefs gezocht naar de nieuwste editie van *Zone 5300*. Maakt u zich dan niet ongerust, want dit puike tijdschrift vol strip, cultuur en curiosa ligt nog steeds in de stripwinkels. Maar u kunt natuurlijk ook

- Single (Algemeen Dagblad vanaf 02-01-02)

LEIJER, JEROEN DE
- Eefje Wentelteefje (Intermediair)
- Cover en illustraties bij En lekker gewerkt? (Intermediair 0147)

OOSTERWIJK, ALOYS
- Illustraties bij Enquête/Bent U ook een Aso? (Panorama 0140)
- Interview Willem kiest de weg van de minste weerstand door **Joost Pollmann** (de Volkskrant 12-10-01)

PONTIAC, PETER
- Illustratie bij Als blowen de geest verdicht (Algemeen Dagblad 07-12-01)
- Illustratie bij Vredige verhalen voor het kerstfeest (AD 14-12-01)

RETERA, MARC & GREMMEN, MARS (MARCEL GREMMEN)
- Dirkjan: Kerstverhaal 4 pagina's (Veronica 0151)

RUEB, MARNIX
- Artikel Hoe vaak kan Haagse Harry naar de hoeren? door **Viktor Schildkamp** (De Gelderlander 10-10-01)
- Rubriek Dag in Dag uit: Blijven vliegen of ik blaas het vliegtuig op door **Joost Pollmann** (de Volkskrant 25-10-01)

STEVENHAGEN, WIM
- Illustratie bij Crisis na crisis voor ondernemer (Algemeen Dagblad 06-12-01)
- Illustratie bij Risico voor de verzekerde (AD 13-12-01)
- Illustratie bij Het nieuwe gevaar op de weg (AD 15-12-01)

STUDIO AAARGH!!!
- Ivy (Hitkrant)

TOL, JEAN-MARC VAN
- Illustratie bij Arbeidsvoorwaardenbeleid 2002 (FNV magazine 0114 tot en met 0118)
- Fokke en Sukke (zoals altijd met **John Reid** en **Bastiaan Geleijnse**) bij rubrieksreeks De nieuwe woorden van 2001 / jaartaal, 10 keer (NRC 22-12-01)
- Fokke en Sukke bij Boeken voor een lange reis, waarin Jean-Marc van Tol twee boeken en Kraut recenseert (Station Winter 2001)
- Fokke en Sukke bij De geschiedenis van mijn socialisme (Vrij Nederland 0146)

TYPEX
- Illustraties bij Daarom / Michael Jackson-weekend MTV (VPRO Gids 0150)
- Illustraties bij Nooit meer slapen (Vrij Nederland 0150)
- Illustratie bij Schemergevallen (Vrij Nederland 0151/52)

VERHAGEN, BEN
- Tessa (Actie XL)

WILLEM (Holtrop)
- Op reis door het politiek puinlandschap 6 pagina's (Vrij Nederland 0151/52)

WITTEBROOD, MENNO
- Strip, cover & illustraties (Kunstbende). Promotionele brochure voor de kunstbende-editie 2002

Via deze rubriek maakt de auteur overzichtelijk in welke tijdschriften werk van en over voornamelijk Nederlandse stripauteurs wordt gepubliceerd. Tips kunt u zenden aan André Wijntjes, Reigerstraat 6, 3161 TN Rhoon, of via e-mail: *andrewijntjes@jgr.nl*

De helden moesten ereens goed om lachen.
Zij vreesden de dood niet.
Dus doodden zij, voor de grap, de filosofen
Eén enkele filosoof overleefde het bloedbad.
LEWIS TRONDHEIM

abonnee worden. Bestel dan wel even het nummer van januari/februari na, want er staan strips van zeldzaam hoog niveau in. Zo worden tien pagina's in beslag genomen door de woordloze strip *Mjau Mjau* van **Jason** over een zwijgzame zwarte vogel die zichzelf geplaatst ziet voor liefde en dood. Even somber, maar zeker net zo mooi, is het korte verhaal *De grappige dood*, waarin **Lewis Trondheim** zijn filosofische kant laat zien.

Ook Nederlandse talenten als **Erik Wielaert**, **Pieter van Oudheusden**, **Marc van der Holst**, **Maaike Hartjes** en **Reid, Geleijnse & Van Tol** leverden fraaie bijdragen.

HW

Nederland verbrandt!

Urbanus en **Willy Linthout** maken het bont. Dat is niets nieuws, maar in het inmiddels in *Suske en Wiske Weekblad* afgeronde verhaal *De laatste Hollander* hebben ze hun grenzen verlegd. Door een vergissing markeren de Belgische anti-helden van de *Urbanus*-strip Nederland als doel voor een buitenaardse thermoplastbom. Ons land brandt daardoor totaal af en slechts één Hollander overleeft het drama. Urbanus sluit hem op in een reservaat en verdient goed aan het entreegeld. Nederlandse lezers reageerden verdeeld op dit verhaal. Sommigen raakten vervuld met walging en afschuw, terwijl anderen er smakelijk om konden lachen. Zij die menen dat Urbanus geen piëteit kent hebben het mis, want de Belg was wel zo fijngevoelig om eerdere publicatie in verband met de vuurwerkramp in Enschede uit te stellen tot de tweede helft van 2001. Is dat niet netjes?

HW

GEEN ENKELE NEDERLANDER HEEFT DE RAMP OVERLEEFD!!
HET HEEFT DE HEER BEHAGD ONZE NOORDERBUREN TOT ZICH TE ROEPEN !!!
HAHAHA KIJKT HIJ OPEN!
DAAR ZIT HET VENTIELTJE!... POMPEN, JONGENS!!

Leraren maken Franse strip

Van 20 maart tot en met 28 april loopt in Maison Descartes de tentoonstelling *l'Astrée*. Er hangen originele tekeningen van de stripbewerking van de gelijknamige Franse historische liefdesroman uit het begin van de zeventiende eeuw. De bewerking is gemaakt door een aantal Nederlandse en Belgische leraren. Het originele boek telt maar liefst 5000 pagina's. De leraren hebben het weten te comprimeren tot een stripboek van 44 pagina's in het Frans. De uitgave is financieel ondersteund door Maison Descartes.

Adres: Vijzelgracht 2a. Open: maandag tot en met donderdag van 10-19 uur en vrijdag van 10-17 uur. Info via telefoon (+31) (0)20-5319500.

RS

Het witte doek

Genoeg interessant filmnieuws de laatste tijd, want striphelden bestormen de televisie en het bioscoopscherm. Opzienbarend was de aankondiging dat **Paul Verhoeven** een documentaire over Dick Bos gaat maken. Verhoeven, een groot fan van de strip van **Alfred Mazure**, werkt daarbij samen met initiatiefnemer/producent **Gerard Visscher** van Cinemedia en scenarioschrijver **Gerard Soeteman**. Verder is naast de recentelijk uitgekomen film *Jay & Silent Bob Strike Back* (zie pagina 20-21) de verfilming van *Ghost World*, naar de beeldroman van **Daniel Clowes**, in roulatie gegaan. Regisseur is **Terry Zwigof**, bekend als maker van een indrukwekkende documentaire over **Robert Crumb**. De film heeft goede kritieken gekregen. Op 21 maart volgt de première van de tweede *Asterix en Obelix*-verfilming *Missie Cleopatra*. Regisseur is **Alain Chabat**; hoofdrolspeler opnieuw **Gerard Depardieu**.

GHOSTWORLD

Op het filmfestival van Berlijn heeft de Japanse animatiefilm *De reis van Chihiro* de Gouden Beer gewonnen. In deze film van de Japanner **Hayao Miyazaki**, bekend van *Prinses Mononoke*, komt het meisje Chihiro in een vreemde goden- en monsterwereld terecht. Om nog even in de Japanse sferen te blijven: op het Filmfestival Rotterdam draaide de nieuwste film van **Manoru Oshii**, bekend van de anime-klassiekers *Ghost in the Shell* en *Patlabor 2*. De titel luidt *Avalon* en het is overigens een live-action-film met acteurs van vlees en bloed. Van zijn collega **Miike Takashi** is *Ichi the Killer* verschenen, een omstreden manga-verfilming met zeer gewelddadige scènes.

Het wachten is nu nog op *From Hell*, gebaseerd op de meesterlijke **Jack the Ripper**-strip van **Alan Moore** en **Eddie Campbell**, met **Johnny Depp** in de hoofdrol. De film, in de Verenigde Staten allang uitgebracht, is geregisseerd door **Allen en Albert Hughes**.

Qua televisie zal Billy the cat als animatiefiguurtje onder andere verschijnen in Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk, zo meldt *Brabant Strip Magazine*. En na de

ASTERIX EN OBELIX - MISSIE CLEOPATRA

Flitsen

In de foyer van de Arenbergschouwburg in Antwerpen loopt nog tot en met 28 maart een tentoonstelling over 25 jaar *Kiekeboe*. ★ **Naar nu pas is gebleken is** Seymour Reit **op 21 november vorig jaar overleden. Reit was één van de schrijvers en illustratoren van** *Casper het vriendelijke spookje*. **Reit werd 83 jaar.** ★ Robert Crumb **stopt met zijn muzikale optredens. Gaf hij eerder al de brui aan live-optredens van zijn Amerikaanse band** *The Cheap Suit Serenaders*, **inmiddels treedt hij ook niet meer op met de Franse band** *Les Primitifs du Futur*, **waar hij de mandoline en banjo voor zijn rekening nam.** ★ **De openbare bibliotheken geven tijdens de boekenweek van 13 tot en met 23 maart ook een geschenk weg. Iedereen die een boek leent, krijgt** *De Boekenweektest 2002. Peter van Straaten tekent de liefde*. ★ **Walt Disney begint samen met mediabedrijf Capital Radio in Groot-Brittannië een radiozender voor kinderen onder de naam Capital Disney.** ★ Carla Hansen, **de 'moeder' van de strip** *Pol, Pel en Pingo*, **is eind vorig jaar op 95-jarige leeftijd overleden.** ★ *NRC Handelsblad* **begint berucht te worden om zijn dodelijk stripbeleid. Nadat de krant zich een paar jaar terug al rücksichtslos van** *Heer Bommel en Tom Poes* **ontdeed, is het nu de beurt aan** *Casper en Hobbes* **van** Bill Watterson. **NRC heeft om bezuinigingsredenen de strip gestaakt. Ook** Kamagurka **is de dupe; zijn cartoon verschijnt voortaan alleen nog in de zaterdag-editie. Wat blijft er nu nog over voor die intelligente NRC-lezertjes?** *Fokke en Sukke*? ★ **Nog meer Toonder: Biblion heeft de cd-rom** *Een leven lang. Marten Toonder* **uitgebracht. Daarop staan interviews, artikelen, recensies, tekenwerk, fragmenten uit animatiefilms en beelden van zijn werkplek in Ierland.** ★ **Tijdens de afgelopen Dakar-rally werden in dorpjes langs de route strips van** Jean Graton **uitgedeeld die waarschuwen voor aanrijdingen met rally-auto's.** ★ **Volgens** *Algemeen Dagblad*-**recensent** Leo Oomens **lijkt muzikant** Van Morrison **tegenwoordig nog het meest op de Vlaamse stripheld Lambiek.** ★ **De Belg** François Schuiten **wint de grote prijs van het stripfestival van Angoulême 2002.** ★ **De strip** *Single* **van** Hanco Kolk **en** Peter de Wit **staat behalve in** *Het Parool* **sinds begin dit jaar ook in** *Algemeen Dagblad*. **De ombudsman van die krant krijgt al snel een berg klachten over zich heen naar aanleiding van 'harde humor' in** *Single*. **Lezers noemen de strip plat, beledigend, discriminerend en humorloos.** ★ **Loekie de Leeuw is begin dit jaar dertig geworden.** ★ **In het Exposorium van de Vrije Universiteit (De Boelelaan 1105, Amsterdam) zijn nog tot eind maart schilderijen en tekeningen van de Duitse cartoonist** Bernd Pfarr **te zien. Hij stond met zijn absurdistische grappen enige tijd in het kleurkatern van** *de Volkskrant*.

26 afleveringen van *Largo Winch* die de Vlaamse commerciële zender Kanaal 2 uitzendt zullen nog eens 13 extra episodes worden opgenomen. Alle afleveringen zijn overigens verkrijgbaar op DVD.

Heinz kan bij zijn gang naar het witte doek nog een financiële injectie gebruiken. Vanaf een kleine €2000 mag u zich vriend van deze kat noemen en ontvangt u volledige inzage in de vorderingen van de productie. Nieuwsgierig? Kijk dan op *www.heinzthemovie.nl*

RS/HW

Ferry op de fles

Op de zestiende Leidse Stripdag afgelopen 3 maart is traditiegetrouw het Leidse Peipie aangeboden. De oplage van het

flesje bier is 150 stuks. Voor het eerst is het etiket van het 'Peipie' getekend door een buitenlandse tekenaar, namelijk **Ferry**. Nog acht edities en er kan een heus stripkrat worden gevuld.

RS

Kuifje en de nautische wereld

Bij Lannoo Uitgeverij is *Kuifje, Haddock en de schepen* uitgekomen. Het blijkt een vertaling van de catalogus die verscheen bij de reeds in 1999 door de vereniging 'Les 7 Soleils' georganiseerde tentoonstelling over de rol van de maritieme wereld in het werk van **Hergé**. Deze expositie - *Tintin, Haddock et les bateaux* - was te zien in het Ecomuseum van Saint-Nazaire in Normandië, een ooit vermaarde haven voor transatlantische verbindingen naar Zuid-Amerika die de Tweede Wereldoorlog niet meer te boven is gekomen. In *De 7 kristallen bollen* speelt de haven ook een rol. De tentoonstelling is twee jaar later in uitgebreide vorm en op initiatief van het Musée de la Marine en de Stichting Hergé opnieuw gehouden in het Palais Chaillot in Parijs.

Dat de catalogus ook in het Nederlands is vertaald, is mooi meegenomen. Het biedt een fraaie inkijk in de maritieme kennis van Hergé en hoe hij die toepaste in de *Kuifje*-verhalen. Er wordt uitvoerig ingegaan op wat voor schepen, havens en zeelieden er in de verhalen voorkomen en op wat voor wijze Hergé zich documenteerde. Bovendien is er aandacht voor navigatie en staan er opmerkelijke reconstructies van de zoektocht naar de meteoriet uit *De geheimzinnige ster*, de laatste slag van het houten zeeschip De Eenhoorn en alle boot- en vliegtuigbewegingen boven de Rode Zee in *Cokes in voorraad*. **Philippe Goddin** van de Hergé-stichting schrijft in de inleiding dat in oktober 1940 met het begin van *De krab met de gulden scharen* een nieuwe vertelcyclus aanvangt met de zee als belangrijkste decor. Volgens Goddin vormde het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog voor Hergé de aanleiding om Kuifje voor een jaar of vijf over de wereldzeeën te leiden, weg van het oorlogsgeweld op het Europese continent.

Kuifje, Haddock en de schepen telt 58 pagina's en is een harde-kaftuitgave in kleur (ISBN 2-930284-64-1, prijs €12,48).

RS

PRIJSVRAAG

Stripschrift geeft - in samenwerking met uitgeverij Lannoo - drie exemplaren van het album *Kuifje, Haddock en de schepen* weg aan inzenders van het goede antwoord op de volgende vraag:

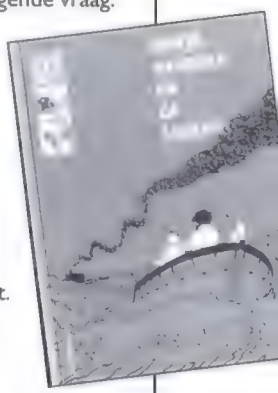

Welke van de vijf onderstaande schepen vaart niet rond in de Kuifje-avonturen?

a. Cormoran
b. Karaboudjan
c. Sheherazade
d. Epomeo
e. Kentucky Star

Bij meerdere goede inzendingen zal worden geloot.
Stuur het antwoord vóór 15 april 2002 aan:

Kuifje-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

De winnaars maken we bekend in een volgend nummer.
Maximaal één inzending per adres; medewerkenden van Stripschrift en hun familie zijn uitgesloten van deelname; en discussiëren over de uitslag doen we liever niet.

Uitslag Kapitein Rob-prijsvraag Stripschrift 336

De exemplaren van *Kapitein Rob & Terschelling* zijn gewonnen door de volgende inzenders: **J. de Haan** (Nieuwegein), **Jan van Houten** (Amsterdam) en **Floris Wezel** (Zaandam).

Uitslag Vijf voor thee-prijsvraag Stripschrift 339

De vijf albums van *Twee voor thee* zijn gewonnen door de volgende inzenders van het goede antwoord (1973 en 1981, Oberon): **F.W. Kisner** (Zevenhuizen), **A. de Leeuw** (Ede), **Hans Peeters** (Groningen), **Reyn Rozenberg** (Steenbergen) en **Jak B. Visser** (Leeuwarden).

Uitslag Cowboy Henk-prijsvraag Stripschrift 341

De *Verscheurkalenders* zijn gewonnen door de volgende inzenders van het goede antwoord (Het Parool): **F.W. Kisner** (Zevenhuizen) en **N.N.** (Rotterdam?). De laatste verzoeken wij om met spoed zijn/haar adres aan ons te verstrekken. (Achterop het ingezonden kaartje staan stempeltjes van een beroemd stripfiguur).

GEFELICITEERD ALLEMAAL!

Correcties

Stripschrift had het in het vorige nummer voorzien op onschuldige vertalers. Zo stond in het artikel over *Little Lit* te lezen dat de vertalers op twee benen hinkten. Ieder kind weet dat dit een onmogelijkheid is. De recensent van *Een wolkeloze hemel* maakte het nog bonter en beweerde dat deze titel voorbij ging aan de regels van de nieuwe spelling. Volgens hem had het 'wolkenloos' moeten zijn. De redactie excuseert zich voor deze nodenloze beschuldigingen, want het was niet de bedoeling de vlekkenloze reputatie van de vertalers aan te tasten om hen op die manier brodenloos te maken.

De redactie

(ADVERTENTIE)

Particulier wil zijn Donald Duck-collectie verkopen in één keer.
Jaargangen 1952 t/m 2001,
in uitstekende staat.
Vraagprijs: €16.000,00
Telefoon (+31)(0)50-3120290,
Martijn v.d. Eijk

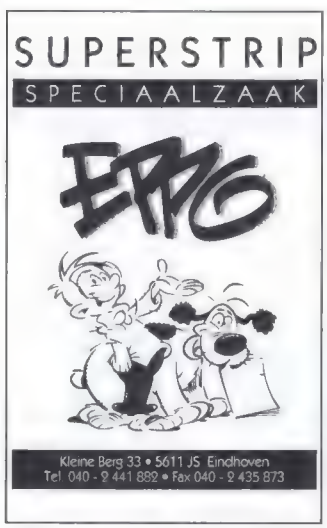

Donjon, alias Lewis Trondheim 4

Cover van *Donjon Crepuscule 102* door Joann Sfar.

Cover van *Donjon Potron Minet - 98* door Christophe Blain.

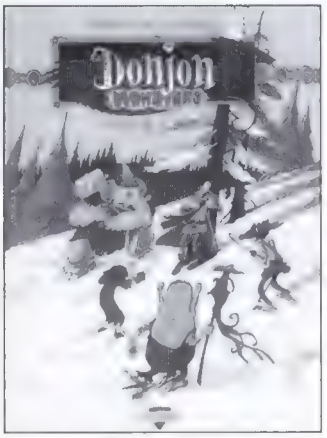

Cover van *Donjon Monsters 1* door Mazan.

WIE? **Lewis Trondheim**, nog steeds één van de meest gehypete en proportioneel minst vertaalde Franse auteurs, begon in 1998 met zijn makker **Joann Sfar** (van *De dochter van de professor* en *Zwarte olijven* en tientallen onvertaalde strips) aan een ongezien avontuur.

WAT WAS DAT? Wel, oorspronkelijk wilden ze gewoon een intelligente fantasyreeks maken, die ze *Donjon* hadden genoemd. In de periode van terminale scherpzinnigheid van *Sjosji* werd het begin van de reeks zelfs nog in dat blad gepubliceerd. Oorspronkelijke opzet was dat Trondheim en Sfar allebei zouden tekenen en allebei aan het verhaal zouden werken. Op vier jaar tijd is die ene reeks uitgegroeid tot zes reeksen en dertien albums, met een stuk of tien albums in voorbereiding.

HOE IS HET ZO VER KUNNEN KOMEN? Voor de eerste *Donjons* schetsten zowel Sfar als Trondheim, maar zette Trondheim de laatste versie in inkt. Sfar had na verloop van tijd zin om ook zelf de eindverantwoordelijkheid te dragen voor de tekeningen van een aantal *Donjons*. Zo ontstond in 1999 *Donjon Crépuscule* (Donjon Schemering), een reeks die zich 100 albums later afspeelt dan de basisreeks van Donjon, die nu *Donjon Zénith* (zenit = hoogste zonnestand) heet. De nummering van *Donjon Crépuscule* begint logischerwijs bij 101. Voor die reeks werken Sfar en Trondheim nog altijd samen voor de scenario's, de layouts en de schetsen, maar Sfar tekent de laatste versie. Hoe het verder ging, vertelt Trondheim op zijn website. Kort na de lancering van *Donjon Crépuscule* suggereerde hij bij wijze van grap aan Sfar dat ze ook een reeks konden maken die zich 100 albums voor *Donjon Zénith* afspeelde. Sfar nam de grap serieus op, en *Donjon Potron-Minet* (Donjon Dageraad) zag het daglicht, ook nog in 1999. Waarop Trondheim toevoegt: 'Tegenwoordig hou ik mijn bek als ik domme ideeën heb'. Voor *Potron-Minet* verzorgen Sfar en Trondheim het scenario en een lay-out, maar de tekeningen zijn van hun makker **Christophe Blain**, die op het laatste festival van Angoulême de prijs voor het beste album won met het eerste deel van zijn *Isaac le pirate* en die in het Nederlandse taalgebied vooral bekend is door zijn *Vrije vlucht*-album *De snelheidsbegrenzer*. De nummering van *Potron-Minet* begon met -99. Nu de drie reeksen begonnen waren (van *Zénith* waren al twee albums uit), werd het tijd voor één van de meest megalomane reclameslogans in de geschiedenis van de strip: '296 albums in voorbereiding'. Niet dat Trondheim en Sfar ervan uitgaan dat ze het eeuwige leven bezitten: de slogan was meer een gimmick dan een echt voornemen. Maar hoe meer ze de slogan gebruikten, hoe meer ze zin kregen om inderdaad alle tussenliggende gebeurtenissen te vertellen. Eventjes werd overwogen om verschillende andere tekenaars in te schakelen, of om de tussenliggende gebeurtenissen als tekenfilms te realiseren. Hoewel dat er voorlopig niet van gekomen is, was er wel bijna een tekenfilmserie van *Donjon* geweest. Trondheim en Sfar hadden op aanvraag nagedacht over zo'n tekenfilmproject. Ze hadden een reeks van dertig afleveringen voorzien, waarin in tegenstelling tot de andere reeksen de tijd min of meer stil stond. De tekenfilms waren dus min of meer opgevat als een klassieke stripreeks, waarin de personages niet ouder worden. De telkens per aflevering afgeronde verhalen moesten zich afspelen tussen *Donjon Zénith 1* en *2*. Het tekenfilmproject kwam uiteindelijk niet. Sfar raakte het notitieboekje met de voorlopige plots kwijt en de hele denkoefening ging verloren. Bijna een jaar later vonden de auteurs hun notities terug. Ze besloten er dan maar een vierde *Donjon*-reeks van te maken: *Donjon Parade* (2000-), getekend door **Manu Larcenet** (van *Het leven is lijden* en *Pedro de neusbeer*). Sfar en Trondheim kregen de smaak van het samenwerken met andere tekenaars ondertussen te pakken en besloten om een vijfde reeks te lanceren, waarin elk album door een verschillende tekenaar zou worden getekend. Dat zou hun de gelegenheid geven om met veel tekenaars te werken. Elk album van de reeks zou zich op een ander moment in de chronologie kunnen afspelen, en focussen op telkens een ander nevenpersonage van *Donjon*. De reeks kreeg de naam *Donjon Monsters* (2001-). De zesde en laatste reeks, *Donjon Bonus* (2001-), is bedoeld voor extra's (niet-strips) die te maken hebben met het *Donjon*-universum. Voorlopig is daar maar één boek in verschenen: een rollenspel met de titel *Donjon Clefs en main* (vrij vertaald: Donjon Doe-het-zelf). Joann Sfar is een overtuigd rollenspeler, en een jonge, hevige Trondheim-fan heeft op basis van een basisidee van Sfar een volledige handleiding geschreven voor een rollenspel dat zich afspeelt in het Donjon-universum.

In de 31e en allerlaatste aflevering van 'Aanstormend geweld' richt de auteur zijn volgspot - geheel terecht! - voor de vierde keer op de stripmaker die door de jaren heen een hoofdrol ging spelen in deze rubriek over experimentele ontwikkelingen in de marge van het beeldverhaal en over vrij jonge auteurs van wie nog nauwelijks werk in het Nederlands is vertaald.

WAAR GAAT HET NU EIGENLIJK OVER? Laten we beginnen met *Donjon Zénith*. De hoofdpersonages van die serie zijn de eend Herbert en de draak Marvin. Een belangrijke nevenrol is weggelegd voor de bewaker van de Donjon. De Donjon is een grote burcht waarin een soort pretpark voor avonturiers is gevestigd. De burcht bestaat uit een oneindig aantal zalen vol monsters die er speciaal naartoe zijn gebracht om met de avonturiers te vechten. In deel 1, *Coeur de canard* (Eendenhart, 1998), leren Marvin, dienaar van de bewaker, en Herbert elkaar kennen. Herbert moest een avonturier gaan ophalen in de Donjon, maar door zijn schuld wordt de bewuste avonturier voor zijn ogen vermoord. Herbert gespt dan het zwaard van de avonturier om en geeft zich voor hem uit. De bewaker stuurt hem op missie uit tegen een bende vliegende inktvissen die de Donjon willen inpalmen, maar neemt eerst het hart van Herbert af, om er zeker van te zijn dat Herbert terugkomt. Marvin mag Herbert helpen. Onderweg blijkt dat Herberts zwaard, dat zichzelf het zwaard van het lot noemt, zich pas wil laten gebruiken als hij eerst drie heldendaden heeft verricht. Een betovering van de inktvisachtigen zorgt ervoor dat Herberts hart in een levende, vormeloze vleesmassa terechtkomt, die berbouche wordt genoemd (naar een Noord-Afrikaans gerecht). In deel 2, *Le roi de la bagarre* (De koning van het gevecht, 1998), wordt Herbert op gevechtstraining gestuurd bij de leermeester van Marvin. Doordat trainingsmakkers keer op keer zijn zwaard willen afpakken, verschijnen een hele reeks vroegere zwaarddragers, die door het zwaard tijdelijk worden opgewekt uit de doden. Herbert overleeft als enige de krijgslessen. Hij wordt ook tijdelijk koning van de dwergen omdat hij de vorige koning in een kaartspel verslaat. In deel 3, *La princesse des barbares* (De prinses van de barbaren, 2000), verspreidt de bewaker van de Donjon het gerucht dat een prinses in de Donjon zit, om meer avonturiers te lokken, naar een idee van Herbert. Zonder dat iemand het weet, blijkt er ook echt een prinses in de Donjon rond te zwerven: Isis van Cephalonia. Herbert ontdekt per toeval dat hij het zwaard van het lot al mag gebruiken, want hij heeft ongemerkt al drie heldendaden verricht. Nu moet hij volgens het zwaard, dat geen speciale krachten bezit, de zeven voorwerpen van het lot verzamelen, maar daar heeft Herbert geen zin in. Isis geraakt veilig en wel uit het gevaarlijke deel van de Donjon, samen met een trollenkind, dat ze gered heeft van trollen die het wilden opeten. Isis' vader wil haar laten trouwen met de bewaker van de Donjon, omdat hij veronderstelt dat dat de vader van het kind is. In deel 4, *Sortilège et avatar* (Toverij en tegenslag, 2002), gaan Isis, Herbert, Marvin en de magiër van de Donjon boodschappen doen in Cochonville (Varkensstad), waar de magiërs wonen. Isis koopt er een trouwjurk en de magiër wil er een reuzenoog kopen, maar wordt opgelicht. Herbert komt toevallig in het bezit van de mantel van het lot en krijgt zijn hart terug.

Donjon Parade speelt zich, zoals gezegd, af in de periode tussen *Donjon Zénith 1* en *2*. Het zijn klassieke albums van 30 pagina's in plaats van 46, waarin per album een probleem opduikt dat Herbert en Marvin moeten overwinnen. In deel 1, *Un Donjon de trop* (Een Donjon te veel, 2000) krijgt de Donjon concurrentie van een nep-Donjon met bordkartonnen decors en lieve monsters. In deel 2, *Le sage du ghetto* (De wijze van het ghetto, 2001) komt de bewaker van de Donjon in het bezit van een magische lamp, die nog één wens in vervulling kan

brengen. De bewaker wil daarover het advies van een wijze inwinnen.

In *Potron-Minet* en *Crépuscule* komen gedeeltelijk dezelfde personages voor. *Potron-Minet* draait voornamelijk om Hyacinthe, de bewaker van de Donjon, toen hij jong was. In -99, *La chemise de la nuit* (Het nachthemd, 1999) wordt hij door zijn vader naar de stad gestuurd, naar zijn oom. Die blijkt misdadig te zijn, terwijl Hyacinthe juist rechtgeaard is en in zijn hemd 's nachts recht probeert te doen. Hij wordt verliefd op de wrede Alexandra, een huurdoder. -98, *Un justicier dans l'ennui* (Een handhaver van het recht in de penarie, 2001) brengt heel wat moeilijkheden voor Hyacinthe. Hij wordt door zijn oom ingezet om te lobbyen voor een zinloze metro en moet liegen om geen doden op zijn geweten te krijgen. Hij krijgt vervolgens de schuld van een moord, zodat de politie achter hem aan zit. Een meisje wordt verliefd op hem, maar hij blijft zelf verliefd op de gemene Alexandra.

In *Crépuscule* komen Herbert en Marvin nog allebei voor, maar ze zijn een stuk ouder. Herbert blijkt een boosaardige heerser geworden te zijn, le grand Khan. Marvin is le roi poussière, de stofkoning. Hij wil in *Le cimétière des dragons* (1999) het drakenkerkhof vinden en sterven. Onderweg ontmoet hij Marvin Rouge, een konijn die de reputatie van Marvin bewondert en het hoofdpersonage van *Crépuscule* wordt. *Le volcan des Vaucanson* (De vulkaan van de Vaucansons, 2002), nummer 102, blijkt Marvin toch niet dood. Samen met Marvin Rouge probeert hij in de burcht van de kinderen van Herbert een groep gevangenen te bevrijden. De lezer komt te weten waarom Herbert zo slecht is geworden: hij heeft de zeven voorwerpen van het lot gevonden en daardoor alle slechtheid van de wereld in zich opgenomen.

De twee *Donjon Monsters* spelen zich af op verschillende momenten in de chronologie. *Jean-Jean la terreur* (Jean-Jean de verschrikking, 2001, tekeningen **Mazan**) speelt zich af ten tijde van -4 van *Donjon Potron-Minet*. Het boek gaat over een monster in twee helften, Jean-Jean, en hoe het zo in twee helften gesplitst is geraakt. De ster van het boek is echter Guillaume de la Cour, een personage dat naar uitgever **Guy Delcourt** genoemd is. Hij is de enige die door geslepen technieken het zwaard van het lot heeft kunnen kwijtspelen zonder er het hachje bij in te schieten. Hij voert een groep monsters aan op weg naar de Donjon. *Le géant qui pleure* (De reus die huilt, 2001, tekeningen **Jean-Christophe Menu**) speelt zich af tussen *Donjon Zénith 3* en *4*. De Donjon overstroomt door tranen uit een reuzenoog, dat de magiër gebruikt als kristallen bol. Een expeditie moet uitzoeken waarom de reus van wie het oog is gestolen, huilt. De reus blijkt liefdesverdriet te hebben. De magiër van de Donjon probeert de vrouw op wie hij verliefd is, ook op de reus verliefd te laten worden, maar tevergeefs.

ZONGO!
Vas-y. Continue avec ta lampe magique, mais ça ne m'empêchera pas de couper en rondelles tous ceux que tu pourras appeler et, au final, je t'étranglerai de mes propres mains.
Tut tut ! Tu n'y parviendras pas.
Et pour cela, il me suffit de dire que je ne veux pas mourir étranglé.

Bladzijde uit *Donjon Zénith 3* door Lewis Trondheim.

Bladzijde uit *Donjon Parade 2* door Manu Larcenet.

WAAROM IS DONJON NU ZO SPECIAAL? Ten eerste dwingt het megalomane van het project respect af. Het vereist een grondige planning en administratie om geen interne tegenstrijdigheden te creëren in de verschillende albums of de verschillende reeksen. Tot nog toe zijn enkel wat kleine slordigheidjes ontdekt, maar houdt de interne coherentie stand. Ten tweede spettert het plezier dat de auteurs erin scheppen van de pagina's, bij voorbeeld in het ludieke rijm van de titels per reeks. *Donjon* is, zeker sinds *Donjon Monsters*, een indrukwekkend samenwerkingsproject tussen vrienden geworden. Blijkbaar willen ook beroemde auteurs daaraan meedoen: voor eind 2002 is een *Donjon Monsters* van **Andreas** aangekondigd. Je ziet de uitwisseling bij voorbeeld omdat elke tekenaar monsters mag creëren, die vervolgens door een andere tekenaar in een ander album of een andere nevenserie ook getekend worden. Ten derde vormt Donjon een unieke combinatie tussen de fantasiewerelden van Joann Sfar en Lewis Trondheim. Sfar brengt de hele fantasy-achtergrond mee, de amoureuze nevenplots en de serieuze ondertoon van sommige plots. Trondheim zorgt er dan weer voor dat er ook gelachen wordt en dat de personages gewone mensen blijven, met hun eigen karaktertrekken en zwakheden. Ook het feit dat de personages als dieren worden getekend, komt van hem.

EN NU PRAKTISCH! De dertien *Donjon*-boeken zijn alle uitgegeven bij Delcourt. Je kan ze bestellen bij de betere stripwinkel of op het internet. De strips kosten €7,47 (*Parade*) of €9,45 (de rest). Het rollenspellenboek kost €14,94. Op het internet is bijzonder veel informatie te vinden over *Donjon*. De officiële site is Donjonland (*www.donjonland.com*), maar ook op de site van Joann Sfar (*www.pastis.org/joann*) is heel wat over *Donjon* te vinden, onder andere een embryonale versie van het rollenspel. Op de site van Trondheim (*www. lewis trondheim.com*) is dan weer te volgen welke albums er in voorbereiding zijn. De fans van de serie zijn ook erg actief: zo bestaat er een *Donjon Pirate* op het internet, waarvoor fans de verhalen maken en tekenen (*www.bd-donjon.fr.st*) en wordt er veel informatie samengebracht op *www.pastis.org/lewis/Donjon/Donjon.html* De discussiegroep over de serie heet Coeur de canard, naar het eerste album van *Zénith*, en is te vinden op *fr.groups.yahoo.com/group/coeurdecanard*

Uitstapje

Creatieve mensen kunnen vaak nauwelijks stil blijven zitten. Neem *Jim Shooter*, de man die gedurende de jaren tachtig furore maakte als hoofdredacteur en schrijver bij Marvel Comics. Hij werd geroemd om zijn verhalen, maar lag bij collega's niet altijd even lekker en het duurde niet lang of hij werd aan de kant geschoven. Daarna probeerde hij het meerdere malen ergens anders. Eerst bij Valiant Comics, daarna bij Defiant en Broadway en niet zo lang geleden nog bij Acclaim. Hoewel hij hier en daar een succesje boekte, kan het leeuwendeel van zijn uitstapjes als mislukt worden bestempeld.

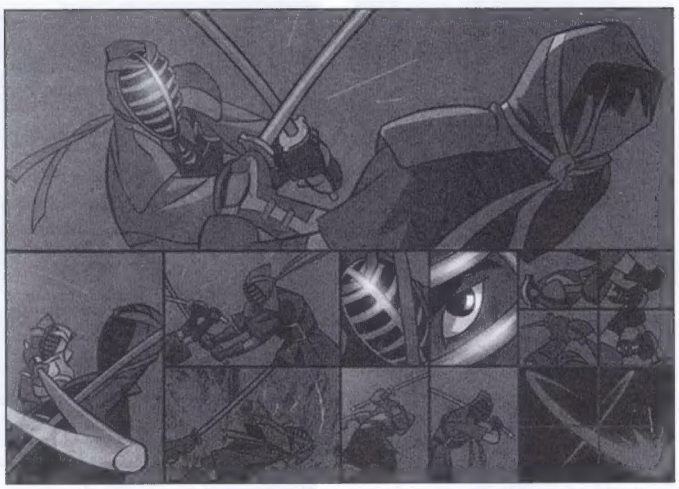

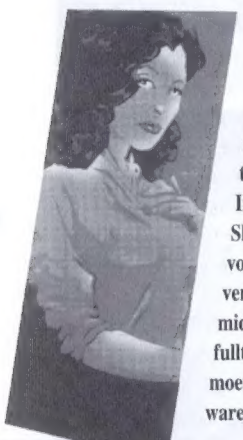

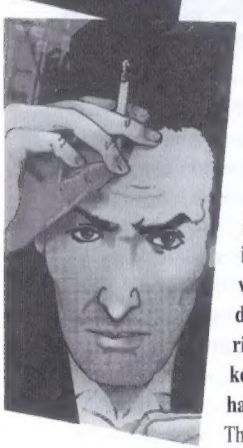

Ricketts' Nowheresville.

Later dit jaar keert hij echter terug naar de plek waar hij zijn grootste triomfen vierde. Inderdaad, Shooter gaat weer voor Marvel schrijven. Hij heeft inmiddels gewoon een fulltime baan en moet het schrijven bewaren voor de vrije uurtjes, maar hij heeft er veel zin in en krijgt van Marvel de ruimte om een achtdelige miniserie over Korvac te schrijven. Korvac is een personage waarover hij tijdens zijn eerste periode bij Marvel enkele boeiende verhalen voor de serie The Avengers heeft geschreven, dus hij voelt zich direct thuis. Volgens redacteur *Tom Brevoort* kan Shooter aan het eind van het jaar rekenen op een tweede project, waarschijnlijk wederom met The Avengers in de hoofdrol.

Met *Joe Madureira* gaat het de andere kant op. De bedenker en tekenaar van de populaire Image-comic Battle Chasers heeft onlangs een baan aangeboden gekregen bij TriLunar, een bedrijf dat computergames ontwikkelt. Voor Madureira was dit zo'n verleidelijk aanbod, dat hij erop in is gegaan en als logisch gevolg voorlopig weinig tot geen tijd meer heeft voor zijn reguliere comic. De reeds aangekondigde Battle Chasers 10 is daarom ingetrokken en de serie is tot nader order gestaakt. Volgens Madureira heeft het geen zin nieuwe nummers uit te brengen als hij toch al weet dat hij de verhaallijn niet binnen een redelijke termijn kan afronden. Dat laatste is overigens altijd zijn probleem geweest: Battle Chasers is met een gemiddelde van drie nummers per jaar een gewillig object van grappen en scherpe kritiek.

Bij DC Comics is sprake van een opvallende wisseling van de wacht op het hoogste niveau. *Jenette Kahn* neemt aan het eind van dit jaar namelijk afscheid als hoofdredactrice en 'president' van de uitgeverij. Kahn heeft zesentwintig jaar voor DC gewerkt en vindt het nu tijd voor nieuwe uitdagingen, waaronder het schrijven en uitgeven van haar eerste boek. De functie van 'president' wordt overgenomen door de huidige 'executive vice president' *Paul Levitz*, die daarnaast tevens uitgever blijft. Van een nieuwe hoofdredacteur is geen sprake; die functie komt te vervallen.

En wat te denken van het verrassende nieuws dat *Frank Cho* en zijn voormalige krantenstrip Liberty Meadows deze zomer de overstap naar Image Comics maken? Cho geeft Liberty Meadows reeds enige jaren als comic uit bij Insight Studios en met de aankondiging dat met ingang van januari 2002 zijn reeks niet meer in kranten te vinden is, zorgde hij eind vorig jaar al voor veel beroering.

Linksboven, Oeming & Shannon maken *Bastard Samurai*.

Rechtsboven, Dawn verhuist naar Image.

Links, Nieuwe schrijver *Uncanny X-Men*.

Onder, Nieuw: *Bastard Samurai*.

Binnenkort gaat hij een stap verder en treedt hij in de voetsporen van illustere voorgangers als *Terry Moore* (de man achter Strangers in Paradise) en *Jeff Smith* (bedenker van Bone), die met hun (tijdelijke) overstap naar Image hun series een flinke financiële impuls hebben gegeven. Image pakt het meteen goed aan: in juli verschijnt eerst een bundeling van oude verhalen, waarna in augustus Liberty Meadows 27 het eerste reguliere nummer wordt. 'Image is de ideale uitgeverij voor mijn comic,' aldus Cho in een eerste reactie. 'Deze uitgeverij heeft de creatieve vrijheid en de mogelijke middelen waar ik altijd van heb gedroomd.'

Makers

Dat het soms een rommeltje is bij Image Comics is onlangs reeds op deze plek opgemerkt. Voor een uitgeverij die momenteel het tienjarig bestaan viert, vallen de verkoopcijfers over de gehele linie ietwat tegen en is het totale aantal Image titels per maand stevig teruggelopen. Dit gebrek aan heldere structuur en redactionele visie is waarschijnlijk niet onopgemerkt gebleven, want de komende tijd wordt een groot aantal veranderingen doorgevoerd. De Image studio Top Cow neemt daarbij het voortouw.

Het belangrijkste punt betreft de serie Witchblade, ooit de verrassende kaskraker, maar tegenwoordig niet veel meer dan een matige middenmoter. De vorig jaar als verlosser binnengehaalde schrijver *Paul Jenkins* (bij Marvel werkend aan Wolverine: Origin) heeft niet kunnen brengen wat van hem werd verwacht en hij moet plaatsmaken voor *David Wohl*, de man die in de eerste jaren van de reeks al als schrijver actief is geweest. Daarnaast is voor voormalig gasttekenaar *Francis Manapul* de rol van nieuwe vaste tekenaar weggelegd, waarmee wellicht een eind komt aan de onophoudelijke stroom invalkrachten. Het is echter maar zeer de vraag of deze serie niet al het krediet heeft verspeeld.

Tomb Raider, een andere Top Cow-comic, krijgt ook een nieuw team makers. *Dan Jurgens* wordt vervangen door *John*

door
OLAV BEEMER

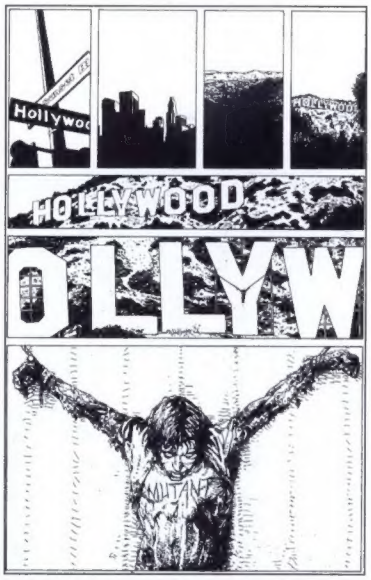

***Linksboven*, Byrne is terug met Lab Rats.**

***Middenboven*, Nieuwe kans Captain America.**

***Rechtsboven*, X-Factor op herhaling.**

***Links*, Transformers: Generation 1.**

Ney Rieber (bekend van zijn sfeervolle verhalen voor enkele DC/Vertigo-titels), terwijl *Andy Park* het veld moet ruimen voor *Randy Green*, nog niet zo lang geleden tekenaar van Witchblade. Ondanks de populariteit van de gelijknamige computergame en de bioscoopfilm van vorig jaar heeft de comic Tomb Raider het vanaf de start eigenlijk weinig overtuigend gedaan. Zou ook bij deze comic dan niet de vraag op zijn plaats zijn of de veranderingen in feite noodmaatregelen tegen beter weten in zijn?

Image is niet de enige uitgeverij die met onverwachte wijzigingen op de proppen komt. Bij Marvel hebben ze daar eveneens kaas van gegeten. Het betreft de serie Uncanny X-Men, een reeks die vorig jaar in opspraak kwam na de enthousiaste aankondiging dat schrijver *Joe Casey* en tekenaar *Ian Churchill* het team X-Men in een compleet andere richting zouden leiden. Churchill vertrok amper vier maanden later en intussen is duidelijk dat Casey zich evenmin op zijn gemak voelt en later dit jaar het voorbeeld van Churchill volgt. Redacteur *Mark Powers* benadrukt dat van ruzie of onenigheid geen sprake is geweest. Beide makers voelden zich echter niet de juiste man voor de klus. Casey (bekend geworden door zijn werk voor de DC-titel Wildcats) wordt opgevolgd door *Chuck Austen*, schrijver en tekenaar van U.S. War Machine.

Innovatie

Het eerste kwartaal van dit jaar heeft naast aardige nieuwtjes en interessante wisselingen van de wacht gelukkig ook veel nieuwe titels en projecten opgeleverd. Image pakt bij voorbeeld uit met het binnenhalen van *Joseph Michael Linser* en zijn serie Dawn. De bundeling Dawn: The Return of te Goddess verschijnt in de loop van maart, kost $12.95 en moet het startschot zijn voor meer werk van Linsner bij Image. Hetzelfde gaat op voor *Mark Ricketts*' Nowheresville, ooit uitgegeven bij Caliber Comics, nu toegevoegd aan het programma bij Image, te beginnen met een bundeling van bijna tweehonderd pagina's. Compleet nieuw is Bastard Samurai van *Michael Avon Oeming* (bekend van Powers) en nieuweling *Kelsey Shannon*. In deze driedelige miniserie wordt verhaald over hoofdpersonage Jiro, die in het hartje van Manhattan verstrikt raakt in duistere zaakjes van de Japanse Yakuza. Bastard Samurai verschijnt eens in de twee maanden en kost $2.95 per nummer.

John Byrne laat van zich horen bij DC Comics. Begin april verschijnt daar het eerste nummer van een nieuwe comic genaamd Lab Rats, geschreven en getekend door Byrne (vorig jaar nog na een ruzie vertrokken bij Marvel). Het verhaal handelt over een groep jongeren die als proefkonijnen worden gebruikt en het meteen in het eerste deel al moeten opnemen tegen dinosauriërs. Voor diezelfde maand kondigt DC vol trots de special Superman & Savage Dragon: Chicago aan, de opvolger van de special Superman & Savage Dragon: Metropolis. De door *Erik Larsen* zelf geschreven en getekende comic is ernstig vertraagd en ook de hoge coverprijs van $5.95 zal er ongetwijfeld voor zorgen dat zelfs de grootste fans de special niet zomaar blind aanschaffen.

Is bij Marvel de expansiedrift weer losgebarsten? Alles wijst in die richting, want in een periode van twee maanden is het aantal nieuwe series en miniseries schrikbarend toegenomen. Naast de door de films Blade II en Spider-Man verplichte comics Blade (verzorgd door *Christopher Hinz* en *Steve Pugh*) en Spider-Man: The Movie (voor rekening van *Stan Lee* en *Alan Davis*) wordt in maart ook een Mutant X- special uitgegeven die als vanzelfsprekend inhaakt op de gelijknamige televisieserie. Tevens wordt de serie Marvel Knights opnieuw gelanceerd, nu gemaakt door de vrij onbekende *John Figueroa* en *Alberto Ponticelli*. Over opnieuw lanceren gesproken, Captain America volgt die trend. Zo op het eerste gezicht volledig overbodig: de serie is nauwelijks vijf jaar geleden al een keer opnieuw begonnen. Schrijver *John Ney Rieber* en tekenaar *John Cassaday* (die furore maakte met Planetary) haken in hun eerste verhaal in op de gebeurtenissen van 11 september 2001. Genoeg nieuwe titels? Welnee, want Marvel komt ook nog met de vierdelige miniserie Morlocks, de vierdelige X-Factor, de reguliere comic Marvel Mangaverse en de miniserie Deadline. Zouden de marketinggoeroes denken dat de lezers bodemloze portefeuilles hebben?

Fans van de oude tekenfilmserie Transformers kunnen hun hart ophalen, want eind april komt de onlangs van Image afgesplitste uitgeverij Dreamwave met Transformers: Generation 1. De serie wordt geschreven door *Chris Sarracini*, met tekenwerk van de bekende mangatekenaar *Pat Lee* en gaat over de klassieke Transformers. Voor velen puur jeugdsentiment, voor andere misschien een leuke eerste kennismaking. Geen verrassing dat Dreamwave er een schepje bovenop doet met allerlei posters, maar dat mag de pret toch niet drukken.

Concept-schetsen Deadline.

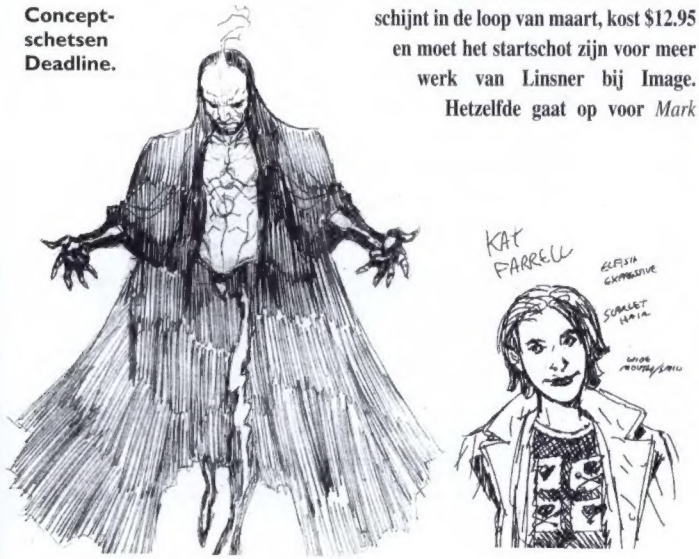

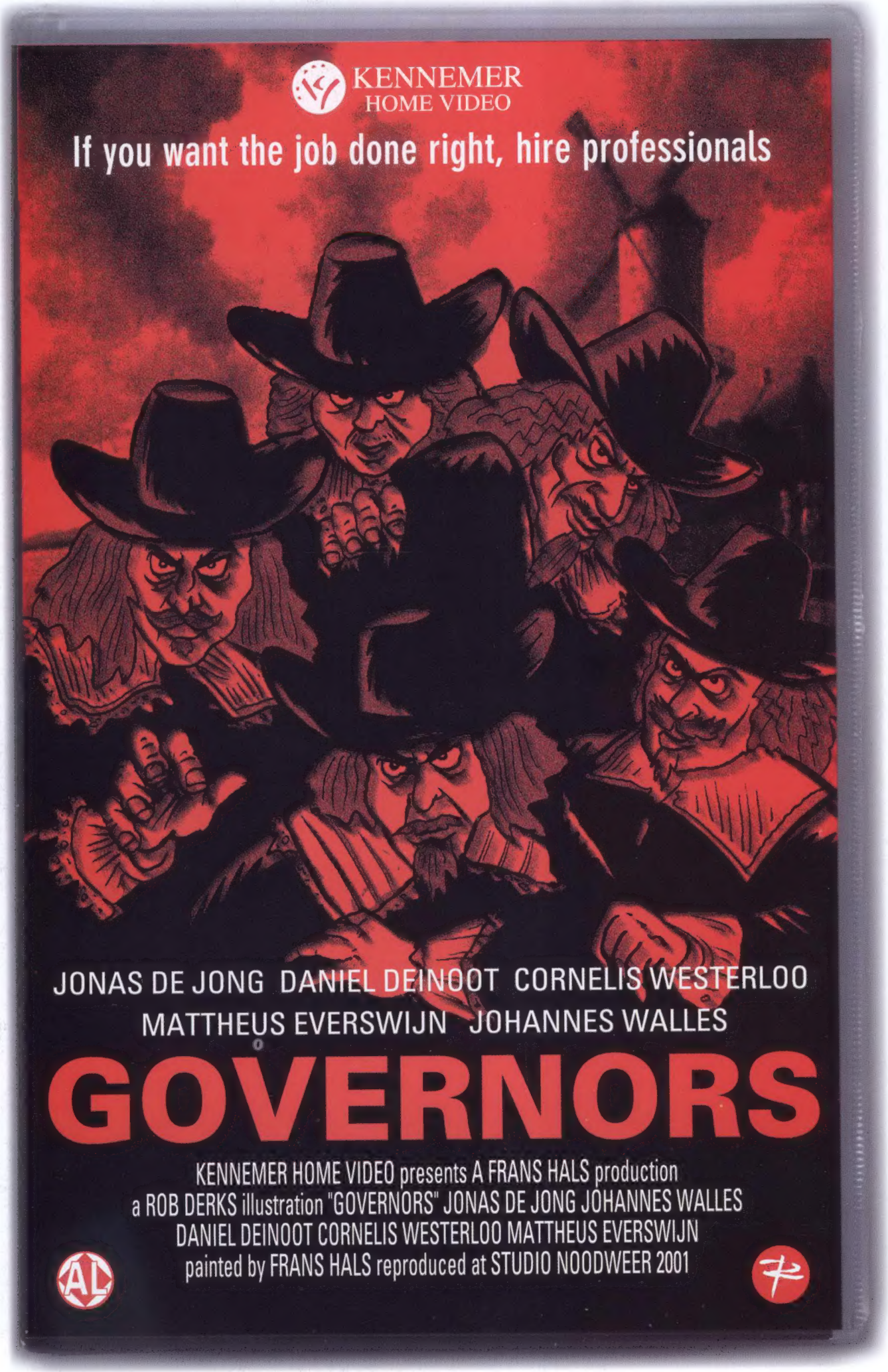
KENNEMER
HOME VIDEO
If you want the job done right, hire professionals
JONAS DE JONG DANIEL DEINOOT CORNELIS WESTERLOO
MATTHEUS EVERSWIJN JOHANNES WALLES
GOVERNORS
KENNEMER HOME VIDEO presents A FRANS HALS production
a ROB DERKS illustration "GOVERNORS" JONAS DE JONG JOHANNES WALLES
DANIEL DEINOOT CORNELIS WESTERLOO MATTHEUS EVERSWIJN
painted by FRANS HALS reproduced at STUDIO NOODWEER 2001